

Lelkipásztor

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

Szólj Uram! Hallja a te szolgád...

Fogadókészség... – <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	2
A mi Sopronunk – <i>Scholcz László</i>	2

Tanuljuk a Krisztust!

Tömeg – asztaltársaság – csoport – <i>Dr. Bolyki János</i>	3
--	---

Kitekintés az ökumené világába

Canberra 1991 – <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	5
Canberra 1991 – <i>Dr. Reuss András</i>	5
Egyházi Világhíradó – <i>D. Dr. Nagy Gyula</i>	8
Egyházi Világhíradó – <i>Dr. Brückner Ágoston</i>	11

Lelkesz-szemmel

Pályám emlékezete – <i>Ormos Elek</i>	12
---------------------------------------	----

Tanít az egyháztörténet

Évforduló naptár – <i>Dr. Fabiny Tibor</i>	14
Nyilatkozat	14

A teológia szomszédságában

Milyen emberkép jegyében? – <i>Dr. Tókéczky László</i>	15
--	----

Fórum

A többiek... – <i>Szilas Attila</i>	17
Reflexio – <i>Szabó István</i>	17
„Szabad egyház a szabad államban” – <i>Györi Gábor</i>	17

Igehirdető műhelye

Igehirdetésre készülök – <i>Győr Sándor</i>	20
A szószékre készülök – <i>Zügn Tamás</i>	21
Krisztus szolgálói vagyunk – <i>Bajka F. Katalin</i>	23
Hetvened vasárnap – <i>Ifj. Kendeh György</i>	23
Hatvanad vasárnap – <i>Szirmai Zoltán</i>	24
Ötvened vasárnapja – <i>Széll Bulcsú</i>	25
Bibliaórai vázlatok – <i>Keveházi László</i>	26
Rádiós igehirdetés – <i>Ifj. Hafenscher Károly</i>	30
„Az Evangélikus Egyház félórája” – <i>Szabó Lajos</i>	30
„Akik az Úrban bíznak, erejük megújul!” – <i>Fabiny Tamás</i>	31

Gyülekezeti szolgálat — lelkeszi közélet

† Mikler Gusztáv – <i>Donáth László</i>	33
„Börtönszolgálat” – <i>Ifj. Hafenscher Károly</i>	34
Íme, az ajtó előtt állok... – <i>Göllner Pál</i>	35
„Μη φοβου, μονον πιστευει!” (könyvismertetés) – <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	36

66

1991/1

Fogadókészség...

Több gyülekezetben évek óta szokásban van, hogy az Útmutató évi igéje az Újév prédikációs textusa. Bizonyára ezen a január elsején is így volt ez sok helyütt. Megszólalt az ősi ézsaiási prófécia egy esztendő hajnalán: „*Akik az Úrban bíznak erejük megújul.*” Félő, hogy az év során, talán már január végén megfeledekezünk erről az ígéről, pedig vigasztalására, biztatására mérhetetlenül szükségünk van az egész esztendőben.

Vannak mondatok, a rövid imádságok is ilyenek, amiket nem elég egyszer mondani, ismételni, mondani, mondogatni kell, hogy egyre inkább a miénk legyen. Amit Luther a Kiskáté anyagáról (nem saját magyarázatáról, hanem a törzs-szövegről) mond, az érvényes erre az évi igére is, t.i. mint az anyatejet kell szívniunk magunkba és ebből kell élnünk.

Lelkészeknek, akik már prédikáltak is erről az ígéről Újév reggelén, s azoknak is, akik csak olvasták és csendes „órájukban” meditáltak rajta, most egy szempontot akarok figyelembe ajánlani, s ezt fejeztem ki a címben leírt „fogadókészség” szóval. Nem szabad ugyanis elfeledni az összefüggést, amiben ez a mondat elhangzott. Az én olvasatomban az egész szakasz (már a 26. versről) *párbeszéd* és benne Isten felajánlja erejét a megfáradtnak, az erőtelennek – az egész népnek s benne az egyes embernek. Szinte minden azon múlik, hogy a megszólított, a vitakozó, a valóban joggal szüggect nép kész-e elfogadni Isten erejét vagy sem. A hit, a bizalom fogadókészséget jelent.

A fogadókészséget a kereskedelemben és a repülésben is használják, de az iparban is és modern komputerizált világunkban sok területen. Hiába akar az egyik fél árut eladni, ha a partnernél nincs fogadókészség, hiába akar egy reptülőgép leszállni, ha az illetékes reptülőter nem fogad, hiába ajánlanak új ipari és technikai berendezést, ha anyagi vagy más ok miatt nincs fogadókészség, hiába tudjuk, hogy mennyi műholdas adás van, ha nincs fogadókészség. A hitéletben is használhatnánk ezt a kifejezést sőt megvizsgálhatnánk állandó fáradtságunknak, erőtlenségünknek nem az-e az oka, hogy nincs fogadókészségünk.

Még az is előfordulhat, hogy másoknak ajánljuk az Isten-kapcsolat jelentőségét, hirdetjük a hit erejét, de magunk nem élünk vele. Kétségtelenül vigasztalás ez az egész fejezet. (Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet – így kezdődik a 40. fejezet, s az Ősz evangélistája végzi is becsülettel e szolgálatát), mégis feladatnak is ltom évi igénket. Élni kell az Úr erejével, amit felkínál. Fogadókészséget kell mutatnunk. Teológusok ne féltsenek szünergizmustól, vagy a hit „tapló” szerepéről, amiről őseink oly sokat vitakoztak, hogy van-e vagy nincs. Itt másról van szó: a hiszed-e ezt? jézusi kérdés vibrál a levegőben. Az ajtónyitás kérdése feszül itt – vagyis, hogy beengedjük-e a zörgetőt. Van-e fogadókészségünk? Hallesby szerint az imádság alaptextusa nem a hegyi beszédben, hanem itt keresendő. Az imádság azt jelenti: beengedjük az Urat és élünk hatalmas erejével.

Nem elég egy esztendő elején sóhajtozni: fáradt ez a világ! Fáradt ez az ország! Fáradt a lelkesi kar és fáradt vagyok én is! Föl szabad figyelni, hogy ez az évi ige éppen fáradt embereknek szól, egy fogságba belefáradt népnek! Egy energiáját elveszített, sok feladat előtt álló népnek! Valóban aktuális evangélium: megújulhat az erő. Vagy Luther fordítása szerint „erőt lehet méríteni” az Úrból.

Panasz van elég, sóhajts is, sőt vádaskodás is: „Rejtve van sorsunk az Úr előtt, nem kerül ügyünk Istenünk elé”. Bizony az az igazság, hogy nemcsak emberekben csalódtunk, hanem Istenről is azt gondoljuk becsapott, megfeledekezett rólunk. Izrael panasa ismerős, ott van, ha nem is ajkunkon, de a szívünkben. Már az is meggondolkoztató, ha észrevesszük, hogy nem új jelenség ez: átélte Illés, aki így lázadt: Elég Uram! Átélté Jónás, nem is egyszer, aki nem volt megelégedve sem a küldetéssel, sem a nemvárt eredménnyel, átélte Jeremiás, aki a prófétaorsot megelégette, azt,

hogy mindenki vel szembe került és fellázadt: rászedtél engem Uram ... Így értjük a versünket megelőző mondatot: „elfáradnak és ellankadnak az ifjak, még a legkiválóbbak is megbotlanak (ez nem erkölcsi botlás, hanem a fáradt vándor, a már csak vánszorgó gyalogos botladozása)”.

Nem a panasz az új, nem a fáradtság, hanem az Úr felkínált ereje. Ma sok szó – talán túlságosan is sok szó – esik a megújulásról, de mindig szinte ostorozásként, vagy hamis hangon múlt időben, mintha már mindenben végbement volna a megújulás egyházi megújulás a valóságban ott van, ahol az Úr ereje újít meg. Ehhez nem a magunk erejében kell bízniunk, hanem Őbenne, más szóval fogadókészség kell!

Saját zárt körünkől, fel kell néha tekinteni, hogy ne följjünk saját keserűségünk levében és isteni dimenzióban gondolkodjunk és lássunk mindent, ahogyan a megelőző szakasz (26.v.) biztatása erre serkent: „Tekintsetek fel a magasba és nézzétek ki teremtette őket (csillagokat).” A teremtett világ Teremtője helyes arányérzék-re nevel.” Hatalmas, erős Úr Ő, örökkévaló és el nem fárad, nem lankad el, nam alszik el (Zsoltárokbán ismételtelen előfordul a kép: nem szunnyad el őrizőnk). Ez az Úr ad erőt a megfáradottnak és az erőtlent nagyon erőssé teszi.

Szép és fontos textusunk folytatása is: mint a hosszútávfutó, aki „kifutotta” magát, kifulladt és tapodtat sem tud már mozdulni így értékeljük a kifejezéseket: repül, fut, jár. Akik az Úrban bíznak és ezért erejük megújul szárnyrakelnek és sasként igazán magasba repülnek (nem fácán, veréb, cinke perspektíva-hanem a sas repülési magassága ez). Vagyis nem ragadnak a sárba, nem topognak a föld porában, amennyire becsülik a testközéleben élő testvért, ugyanúgy van madártávlatuk-sas-perspektívájuk...futnak, nem csak „kocognak” (az is hasznos), de futnak lendülettel, és járnak, vagyis nemcsak állnak szónokolva, ülnek studírozva, hanem mennek, hiszen az „úton menni kell”!

1991 elején, rosszkedvünk telén, sok pesszimista jóslat idején, Európa, legborúlátóbb népében élő egyház és lelkes újulásra vár és fogadókészséggel törődik, mert Ura mindennel szemben is tud erőt adni és megújítani fáradt lelkeseket és egyháztagokat, akik az elmúlt évben „kifutották” magukat!

H.K

A mi Sopronunk

Szigorlatunk 55. évfordulójára

Látlak-e még, szemembe szökik-e orcád, vagy álmkép maradsz lelkemben? Madárként néha búcsúszód felrebben s szól: „Mé fobu, monon piszteüe”.

Ó, félelemre volt okom elég elzúgott öt-hat évtized sodrában. Mi is fogott, hogy nem siklott ki lábam? Csuszamlós földön járt e nemzedék.

Köszönöm én a teológiának! Fényét el nem orozták zordon árnyak, máig világít nékem mint a Nap.

„Ne félj, csak higy!” ez valóban a summa, felgyújtó sugara hulljon utunkra, hogy higyünk végig! Nincs cél igazabb.

Vö. Márk 5,36.

A vers negyedik sorában fonetikusán a „Ne félj, csak higy” görög szövege hangzik.

1988

Scholcz László

Tömeg – asztaltársaság – csoport

Megjegyzések a „Jézus asztalánál” téma egyik motívumához

Feltűnő, hogy milyen gyakorta szerepel a „Jézus asztalánál” téma az evangéliumokban¹ mégpedig a legkülönfélébb műfajokban (csodaelbeszélés², elhívás-jelenet³, példázat⁴, stb.). A különféle műfajokhoz tartozó azonos témákban a formaelemzés bizonyos vissza-visszatérő szereplőket és motívumokat fedez fel.⁵ Ezek közt az állandósult szereplők⁶ között igen jelentősek Jézus asztaltársai, akik a különféle műfajoktól függően lehetnek pl. a sokaság, a vámszedők, vagy a tanítványok. Az állandósult motívumok egyike pedig az a hatás, melyet a Jézussal való asztalközösség a résztvevőkre gyakorolt. Ez a hatás a bűnösök (vámszedők) esetében a megtérés (vagy annak nyilvánvalóvá válása), a tanítványok esetében a részesedés (participáció) Jézus testének jegyeiben vagy az eszkatológikus örömben (Isten Országá örömlakomája, Nagy Vacsora).

De vajon a sokaság megvendégelésének történetében is előfordul-e a résztvevők megváltozásának motívuma? Hiszen – gondolhatnánk – a sokaság nem tud megváltozni, mindig sokaság marad!⁷ Feltételezésünk szerint mégis előfordul ez a megváltozás motívum a sokaság megvendégelésének egyik változatában⁸, az ötezrek vendégül látása Márk szerinti elbeszélésben: Mk 6,30-44. Ezt a feltételezést az ebben a perikópában, a résztvevők megjelölésére használt terminusok vizsgálatával kívánjuk bizonyítani.

Három kérdés szeretnénk választ kapni: 1. Milyen jelentéskülönbség van e perikópában a Jézus vendégeire használt terminusok között? 2. A jelentéskülönbség egyúttal fokozódás-e? 3. Ha fokozódás fedezhető fel a terminusok használatában, lehet-e ebből a „Jézus vendégei megváltozása” – motívumra nézve következtetéseket levonni?

1.) Az ötezrek megvendégelése Mk szerinti történetében három kifejezést találunk a vendégek megjelölésére. E három főnév az οχλος (34), a συμποσιον (39) és a πειρασια (40).

a) Az οχλος a klasszikus görög nyelvben a néptömeget jelenti⁹. Hozzá tartozik a rendezetlenség, hangoskodás, erőszakos (fenyegető) mozgás képze, az irányíthatatlanság és az alacsony szociális színvonal¹⁰. A LXX-ban alig fordul elő, különösen a régebbi könyvekből hiányzik. Az ÚSZ-ben – néhány Jel-ben lévő helyet kivéve – az evangéliumokban és az ApCsel-ben fordul elő. A szinoptikusoknál az οχλος adja Jézus tevékenységének hátterét. Jézushoz futnak, elébe memnek, keresik, kísérik, csodát várnak Tőle, szorongatják. Jézus pedig hívja őket, részvétet érez irántuk, megajándékozza és magához közelinek tartja őket. Gyakran szerepel a sokaság egy-egy történet zárókórusaként, amint örömlakomát, csodálkozásukat fejezik ki Jézus tettei láttán vagy tanítása hallatán. A virágvasárnapi bevonulásnál Jézust galileai zarándokokként kíséri a tömeg. János ev. (7. és 12. fej.) különösen érzékletesen állítja szembe a οχλος-t (galileai zarándokok, jeruzsálemi kisemberek) a zsidó nép vezetőivel (pl. 7,49). Ők az „ám háárec”, a föld népe¹¹. A fentieknek megfelelően viselkedik Mk 6,34-ben az οχλος. Együtt szerepel ez a főnév a Jézus felé irányuló mozgásokat (υπορειν, συντρεχειν, προερχομαι) és érzeléseket (ορον, επιγνωσκειν) kifejező, valamint Jézusnak feléjük irányuló cselekvéseit (σπλαγχτισθησθαι, διδασκειν) bemutató igékkel. Ami az ötezrek megvendégelését illeti, nemcsak Mk 6,30-44, de mind a három másik evangélium említi a sokaságot, Mt ötször, Lk háromszor, Jn kétszer (Mt 14,13.14.15.19ab; Lk 9,11.12.16; Jn 6,2.5). Feltűnő, hogy Mk ezt

csak egyszer teszi (34).

b.) A három nagy evangéliumban nem szólhatunk az οχλος terminus megváltoztatásáról – a később előforduló utalások (névmások) az οχλος-ra vonatkoznak. Legfeljebb a Lk 9,14-ben szereplő κλισια – „asztaltársaság, csoport” kifejezést említhetjük, mely az „asztalhoz telepedni” (κατακλιναι, ανακλιναι) igével kapcsolatos, Mk evangéliumában viszont Jézus parancsa, hogy a sokaságot συμποσια συμποσια ültessék a zöld fűre (39). A szó megismétlését könnyű megmagyarázni: B1.-DŞ 493,2 szerint ez distributív kettőzés, mely elsősorban a számneveknél fordul elő, de alkalmilag, hebraizáló módon más szavaknál is, mint Mk 6,39-40-ben. Ennek megfelelően a helyes fordítás: „különféle asztaltársaságok szerint” vagy „asztaltársaságoként” kellett a sokaságot leültetni, vagyis úgy, hogy ne egy tömegben üljenek le, hanem különféle asztalközösségeket képezzenek, miközben a kenyerek elosztására várnak. Etimológiailag ez a szó „együtt-ivó csoportot” jelent, de általános értelemben asztaltársaságot¹². Nevezhetik így magát az összejevetelt, de a vendégek együttesét is, sőt azt a helyiséget, ahol az étkezés folyik. Előfordul egy helyen a LXX-ban (3Mak 5,36), ahol a király által egybehívott vidám asztaltársaságot jelöl. Az Úsz-ben hapax legomenon, csak Mk használja a 6,39-ben.

c.) A harmadik – elég ritka – kifejezés Jézus vendégei jelölésére a πειρασια, a 40. versben. Az, hogy megkettőzve és többes számban áll, a fentebb mondottak alapján érthető: distributív értelme van. De mi a jelentése és van-e jelentéstöbblete az előző terminusokéhoz képest?

A πειρασια „mely a το πρασον – póréhagyma (Allium Porrum) főnévből ered – első jelentése szerint: hagymaágyás, második jelentése: zöltség, – virá-

1 Mk 2,18-22 par; Mk 2,13-17 par; Lk 19,1-10; Lk 15,1-2; Mk 6,30-44 par; Mk 8,1-10 par; Lk 7,36-50; 10,38-42; 14,7-14; 14,15-24 par; Mk 14,12-26 par; Lk 24-28-35.

2 Ez esetben mindig ajándékozási csodáról van szó, G. Theissen: Urchristliche Wundergeschichten, 1987 (5), 112-113, 129, 133, 163, 170, 209, 273.

3 Különösen Lévi és Zákus elhívása (Mk 2,13-17; Lk 19,1-10)

4 Lk 14,15-24 par.

5 Ezek legtöbbször meghökkenő jellegű motívum: a „váratlanság” erejével hatnak. Mások ülnek pl. Jézus asztalánál vagy másokkal vállal ó asztalközösséget, mint azt a kortársak vagy az olvasók elvárnák.

6 Jézus (vendégként vagy házigazdaként), vendégek, tanítványok, vendéglátók, stb.

7 Pl. Mk 6,30 k-k-ben ugyanúgy sokaságnak nevezi az evangélista a leendő vendégeket (34) mint a már megvendégelteteket (45).

8 Ötezrek: Mk 6,30-44; Mt 14,13-21; Lk 9,10-17; Jn 6,1-13; négyezrek: Mk 8,1-9; Mt 15,32-39.

9 Meyer: οχλος in: Kittel ThWNT, V, 582-590.

10 „οχλος bedeutet zunächst die Schar von Menschen, die ungeordnet durcheinanderläuft oder dicht gedrängt zusammensteht...zusammenströmenden Menge...führungs- u richtungslose Masse, der politisch und geistig bedeutungslose Haufe” (u.o.582-3).

11 u.o. 589-90

12 Louw-Nida: Greek-English Lexicon, UBS, 232: „eating group”; Bauer: WNT, 1418 „Trinkgelage, Gstmahl, und Tischgemeinschaft”. Distributive: „verschiedene Tischgemeinschaften”; Liddel-Scott, 1685 drinking party”. – a D kod. variánsa: συμποσια, ami a következő versben előforduló πειρασια-val összecseng.

gágyás.¹³ Homérosz Ódüsszeia-jában két helyen fordul elő. A VII. 27-ben a szőlő-sorok szélén „a mindenféle elrendezett ágyás” szerepel (κοσμηται πρασια... παντοια), míg a XXIV. 247-ben a föld-jét jól dolgozó gazda dicséretére szolgál, hogy nem megműveletlen a kertje, s itt egy felsorolás következik: ου φυτον, ου συκη, ου αμπελοσ, ου μην ελαιη, ουκ ογγωη, ου πρασιη...), „sem a palánta, sem a füge, sem a szőlő, sem a körte, sem az ágyások”). Theophrastus ókori botanikus Historia Plantarum¹⁴ 4,4,3-ban a jól válogatott magvak ágyásokba (εις πρασιας), illetőleg cserepekbe vetéséről esik szó. Longus: metaph. (Daphnis et Chloe)¹⁵, 4,2,6 kifejezetten a virágágyás értelmében használja a πρασια-t, fel is sorol ezzel kapcsolatban egy pár jól ismert virágot (jácint, nárcisz, ibolya, stb.). A LXX-ban Sir 24,31-ben a πρασια a κηπος (kert) színónimája, melyet öntözni kell.

Van-e a πρασια-nak a botanikai-kertészeti jelentésen túlmutató értelme? Igen, van. De ennek első írásbeli nyoma valószínűleg Mk evangéliuma. Eszerint a πρασια rendezett sorokba elhelyezkedő embercsoport. A magyar „ültetvény, ültetés, ülésrend” szócsoporthoz mutatja ezt az átmenetet. Az Úsz utáni rabbinista irodalom (vö. Bill II, 13) számos példát szolgáltat a πρασια szociológiai terminusként történő használatára¹⁶. Mefelel a héber haburit – baráti társaság, asztalközösség fogalmának. A páskaünnep alkalmával gyakori volt az ilyen csoportosítás. (Jn 6,4 az ötezrek megvendéglését kapcsolatba hozza a pászával). Ilyenkor keletkeztek olyan csoportok, melyek egymástól szépen elkülönítve rendeződtek el, mint ágyások a kertben. Szokás volt az ülés-ill. „heverés”-rendet kertésztechnikai kifejezésekkel jelölni. Bill II, 13 két érdekes példát említ. Az egyik p Bórahk 4,7d, 15 Bar. „Ezt az előadást R. Eleázár b. Azarja (100 körül) tartotta a tudósoknak a „szőlőhegyen”, Jabnéban. Valóban szőlőhegy volt ott? Nem. Ezek az írástudók tanítványai, kik sorok szerint (súrót-súrót) rendeződtek, mint a szőlőhegy.¹⁷ – A másik példa: „Ha a társak (írástudó tanítványok) ott ülnek, mint πρασιαι–πρασιαι és a Torával foglalkoznak, akkor leszállok hozzájuk és figyelek hangjukra és

meghallom”¹⁸ ígéri Isten. Mefelel ez annak, hogy az iskolát számos nyelvben „az egyház veteményeskertjének” nevezik, ahol a tanulók a veteményekhez hasonló sorokban ülnek.¹⁹

Így megértjük, hogy Jézus vendégeire a Mk 6,39-40-ben használt mindhárom terminus szociológiai értelmű, bár a harmadik erősen metaforikus.

2.) A három terminus jelentéskülönbsége nyilvánvaló. Az οχλος rendezetlen tömeg, a συμποσιοι asztaltársaság, a πρασια pedig rendezett csoport („ültetés”). Vajon a jelentéskülönbség egyúttal fokozódásnak, minőségi változásnak tekinthető-e? Feltételezésünk szerint annak tekinthető. Ezt a következőkkel lehet indokolni:

a.) Jézus megszánta az οχλος-t, mert „pásztor nélküli nyáj”-hoz hasonlítottak. Ez azt jelenti, hogy vállalta, hogy ő legyen a pásztorki. Sokra tanította őket (34). Az a „tömeg”, melynek Jézus a pásztor, melyet ő tanít, már nem maradhat csupán „tömeg”.

b.) A 39.v.-ben Jézus parancsot ad tanítványainak, hogy ültessék le a sokaságot, asztaltársaságokat képezve köztük. A tömeg – nevezzük őket mostmár Jézus vendégeinek –, valamilyen szociológiai metamorfózison megy keresztül. Engedelmeskednek Jézus (és a tanítványok) szavának, rendeződnek az asztalközösség és a közös étkezésre előkészülés jegyében. H az οχλος jelentése mennyiségi és fenyegetően amorfi jellegű szociológiai nagyság, most feltűnik a κοινωνια -jelleg (κοινωνια ott van, ahol az emberek közt valami κοινος – közös, mint itt a közös étkezés).

c.) A 40.v.-ben kialakulnak a rendezett csoportok (az egyes asztaltársaságokon belül) százasával és ötvenesével. A számok részben katonai vonatkozásúak, a 100-as szám inkább a rómaiakra, az 50-es inkább a zsidókra volt jellemző²⁰ (Ex 18,25; Dt 1,15; 1Sám 8,12; És 3,4). A 100-as csoportot a százados, az 50-es csoportot a hadnagy vezette. Qumránban is előfordultak az 50-es csoportszámok. Mindenek felett azonban a pusztai vándorlásra emlékeztet a jelenet (Ex 18,25; Num 31,14), az egész az „Isten népe” gondolathoz tartozik²¹, de nem a katonai beosztást hanem az asztalközösség teszi

azzá. Az egyik qumráni irat szól arról, hogy az eszkatológikus háború után, a végidő messiási lakomáján fognak a résztvevők ötvenes és százas csoportokat alkotni²². Az οχλος, mint jellegtelen tömeg „átalakult” messiási asztalközösséggé.

3.) A fentiekből bizonyos következtetéseket vonhatunk le a „Jézus asztalánál” téma szereplőire és motívumaira nézve, magát a témát, mint említettük különféle műfajokban találjuk meg. A szereplők csak általános értelemben („tétőfogalomként”) ugyanazok, t.i. Jézus vendégei. Valójában műfajonként változnak. Az ajándékozási csodáknál (Jn 2,1-10; Mk 6,30-44 és par; Mk 8,1-9 és par.) „a sokaság” résztesül a vendégségben, az az elhívástörténetek (Mk 2,13-17 és par; Lk 19,1-10) során „a bűnösök”; a passiótörténetben az utolsó vacsora alkalmával (Mk 14,12-26 és par) a „tanítványok”; míg az eszkatológikus örömlakomákról szóló példázatokban (Mt 22,1-10; Lk 14,15-24) a „gyülekezet”. Van azonban a különféle műfajokban előadott témának egy minden műfajban megtalálható közös motívuma: az, hogy a jézusi vendégség a résztvevőkre valamilyen döntő hatást gyakorol! Az „Asztalközösség” tagjai sohasem maradnak ugyanazok, mint akik a vendégség előtt voltak. A „sokaság”-ból rendezett közösség, a „bűnösök”-ből megtérők, a „tanítványokból” Krisztus testében részesedett gyülekezet, „az országotokról és a város széléről bekényszerített” példázatbeli vendégekből (1k 14,23) a Király Fiának menyegzői násznépe lesz.

A Mk 6,30-44-ben tehát az οχλος „metamorfózisát” láthatjuk, természetesen nem ontológiai, hanem szociológiai értelemben, de ennek következtében ekkleziológiai-teológiai értelemben is. Igaznak bizonyult tehát az a kiinduló téletünk, hogy a sokaság megvendéglése történetében (vagy inkább: történeteiben) is előfordul a résztvevők megváltozásának motívuma. Ez a tény pedig fontos lehet a „Jézus asztalánál” téma, különféle műfajokban előforduló, közös motívumai vizsgálata során.

Bolyki János

- 13 Liddell-Scott, 1685 „garden plot...metaph., πρασια, πρασια in companies or groups; Bauer WNT, 1271 „eigl. Gartenbeet übertr. πρασια, πρασια Abteilung bei Abteilung, Bild der den grünen Rosen unterbrechenden Volksgruppen”; Louw-Nida II, 122 „A comparison of πρασια πρασια in Mk 6.40 with συμποσια συμποσια...in Mk 6.39 indicates clearly that the reference in both instances is the same, but in Mk 6.39 συμποσια συμποσια points to the grouping of people with the intent of eating, while in Mk 6.40 πρασια πρασια marks the orderly arrangement of persons.”
- 14 ed Amsterdami, 1644. σπειραια δε ου ηρος εις πρασιας εξ απρεθευτο σπειρα διεγρησμενον επι μελις, latinul: semen detractum vere sulcis seritur diligentissime culta.
- 15 ed. M.D. Reeve, Leipzig, Teubner, 1882
- 16 Bill III, 13 Mk 6,40-hez: „Sie lagerten sich zu lauten Gartenbeeter πρασιαι πρασιαι d.h. in Gruppen, die wohlgeordnet voneinander getrennt waren wie die Beete in einem Garten”.
- 17 Bill értelmezése: „úgy ültek soronként, mint ahogyan a szőlőhegy növényei sorokba rendeződnek.” (u.o.).
- 18 idézi Bill II, 13
- 19 A plantatio ecclesiae metaforája Páltól ered az 1Kor 3,6-ban.
- 20 E. Bammel: The Feeding of the Multitude. „The figure fifty is constitutive, all the more so as it is the only one mentioned in Luke (or Q?). While the relation 1-10-100-1000 seems to be normal, and indeed the Roman army is based on this progression, it is different in Jewish tradition”. A 71.sz. lábjegyzetből kiűnik, hogy az 50-es szám az iráni tanulócsoporthoz illandóan visszafért. In: Jesus and the Politics of Has Day, 221, Cambridge, 1984, ed.: E.Bammel C.F.D.Moule.
- 21 „Man wird darum...den gedanken des Gottesvolkes erblicken dürfen”, J.Gnilka: Das Ev. nach Markus, I, 261, EKK, I) 1. Zürieh-Einsiedeln, 1978.
- 22 1QSa 2,11-22, idézi Gnilka, im. 261, 37. lábjegyzet, v.ö. Bammel i.m. 221, 69. lábjegyzet.

Canberra 1991

Az elmúlt évfolyamban Curitiba 1990. címen kilenc cikk jelent meg a LVSZ braziliai világyűléséről. Ebben az évben az EVT világyűléséről jelentettünk meg frásokat. A távoli Ausztrália „eddigi legnagyobb keresztyén eseménye” minket is közelről érint.

Nem engedhetjük meg magunknak, hogy gondjaink, bajaink, nyitott kérdéseink miatt kiessünk a világkeresztyénség összefüggéseiből. Szinkronban kell lennünk az EVT többi tagegyháza életével. A canberrai világyűlés főtémájában, információ anyagában és spirituális gazdagodásában mi is részt vehetünk. Beteg az az egyház, amely csak önmagával foglalkozik, Canberrára tekintéstünk gyógyító hatású.

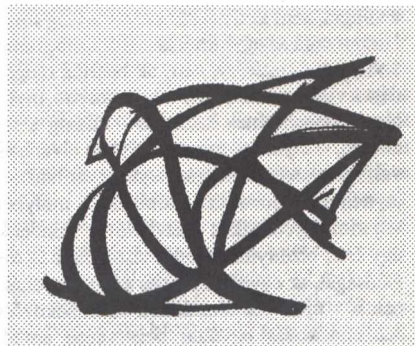
Az a reménységem, hogy e sorok olvasásakor már minden lelkésztestvérem kezében lehet az a kis előkészítő könyv, amit az elmúlt év decemberében fordítottam a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa kérésére: Jövel Szent Lélek – újítsd meg az egész teremtettséget! (Hat Biblia-tanulmány. MEÖT kiadás, Bp.1991.). Ennek előszava, bevezetése és maguk a Biblia-tanulmányok is elősegíthetik, hogy minden távolság ellenére is együtt legyünk az EVT jelentős eseményével. Szeretném remélni, hogy lelkész kollégáim a gyülekezetünket is felszólítják az együtt imádkozására és együtt tanulásra. Már novemberben

felkértem Testvéreket cikkíráásra, hogy különböző szempontból közöljék Canberra 1991. témáját, kiutazó delegátusainkat is megkértem, hogy a Lelkipásztor számára készítsenek a mi olvasóink látószögét figyelembe véve beszámolót. Összefoglaló tájékoztatót akarok nyújtani az EVT jelenlegi helyzetéről. Közölni akarom azt az előadást, amit a Magyar Protestáns Közművelődési Egyesületben és a Keresztyén Ökumenikus Baráti Társaságban az elmúlt hónapban tartottam a canberrai világyűlésről.

Cikksorozatunkban az Ősz és Úsz felől, a rendszeres teológia felől éppen úgy tájékoztatást kapunk, mint a pneumatológia, ökumenika felől, megismerkedhetünk a mai hitoktató véleményével, ahogyan a teremtéshittünkrol ma diákoknak beszél és természetesen a keresztyén világsajtó véleményét is figyelembe vesszük. Az a meggyőződésem, hogy lelkészeinknek nem luxus, ha jól tájékozottak, nem feledem azt sem, hogy az EVT születése pillanatától egyházunk tagegyház, sőt létrejöttében is tevőleges részt vállalt. Személyesen is elkötelezettnék érzem magam, hogy a világyűléssel foglalkozzam, hiszen az EVT alakulásának évében voltam a Világtanács ösztöndíjasa, így életem végéig „adósa” is vagyok.

HK.

Jöjj, Szentlélek – újítsd meg az egész teremtettséget!

Előzetes teológiai reflexiók az EVT canberrai világyűlésének témájához

1. Örök dilemma: téma vagy mottó

Az egyházi világszervezetekben (Egyházak Világtanácsa, Evangélikus Világszövetség, Európai Egyházak Konferenciája, Keresztyén Békekonferencia, stb.) szinte megkérdőjelezhetetlen rituálé (volt?) a világyűlések tartása.

Az egyik megkérdőjelezhetetlen rituálé maga a világyűlés, mint rendszer. Ez abból a szükségszerűségből adódik, hogy az egymáshoz közeledő egyházak közelségüknek és összetartozásuknak külső jelét is akarják adni és látni. Mindehhez nem elégségesek csak levélváltások, tagdíjbefizetések, segélykérvények, bilaterális kapcsolatok és látogatások, hanem sokoldalú találkozások, tanácskozássok, munkatársak is szükségesek. S még nemigen volt senki, aki az egyházak hivataltól elvárt részvételével tartott igen költséges, papírhegyeket elnyelő és termelő világyűlések helyett olcsóbbat, hatékonyabbat javasolt volna. Legalábbis nem olyan rendszerben, mely a helyi egyházak önállóságát ily mértékben tiszteletben tartaná. Kérdéses természetesen, hogy ténylegesen nem elvi-csupán a beleszólás lehetősége minden tag-egyház minden delegátusa részére, hiszen háromszáznál is több tagegyház többszáz, közel ezer küldöttenek valódi megszólalási és beleszólási lehetőséget, vagyis esélyegyenlőséget,

a döntéshozatalban valódi és nem névleges részvételt biztosítani még két teljes hétig tartó összejövetelen is – ne áltassuk magunkat – csupán illuzió. Nem igazán jó a világyűlések rendszere, de eddig még nincs jobb.

A magyarországi egyházak az elmúlt évtizedekben közösen megfogalmazott tanulmányi anyagok készítésével igyekeztek „hangjukat” hallatni ezeken a világyűléseken. Nemigen ismerték fel, hogy a „saját hang valódiságán” túl az is probléma volt, hogy ezek a sokszor a megnyitóra elkészülő – tanulmányi anyagok nemcsak időzítettükkel, de léttükkel sem illeszkedtek igazán az előkészítési folyamatába. Amit legnagyobb hiánynak tartok: a közös tanulmány elkészítése hazulról kapott kötelező feladat volt, hiányzott a közös munka folyamata, mely közös tanulásra adhatt volna lehetőséget, és teljesen hiányzott a világyűlések közös kiértékelése. Még azok is, akik részt vettek valamilyen módon ilyen közös előkészületben, nem tudták, miért került bele vagy miért nem került bele a tanulmányba bármi is az ő munkájukból, s egyáltalán nem szereztek tudomást a visszhangból. Kár, hogy az új helyzetben ezen a téren semmi változás nem tapasztalható. Erre az 1981-es Baselen tartott európai ökumenikus találkozó a példa, melyet Európa-szerte nagyra értékelnek, de az Ökumenikus Tanács keretében vagy bilaterálisan (vagy unilaterálisan?) sem volt sem igazi előkészítője vagy

kiértékelése.

A másik megkérdőjelezhetetlen rituálé, hogy a világyűléseknek témájuk vagy mottójuk van. Témáról akkor beszélnek, ha az meghatározza az egész találkozó tartalmát. Mottóról akkor, ha a találkozó témáihoz keresnek valamilyen rendező szempontot, vagy ha a kitűzött jelmondat – a tulajdonképpeni szándék ellenére – ténylegesen csak ilyen szerepet tölt be. Nyilvánvaló ugyanis, ha egy egyházi világszervezet világyűlést tart, akkor – miközben számot ad többévi működéséről – át kell tekintenie az egyház, a világkeresztyénség, az ökumené és a világ valamennyi aktuális kérdését. A jól megválasztott téma és a rá való figyelés nemcsak a teológiai munkának és fejtegetéseknek, hanem az aktuális kérdésekkel való szembenézésnek is helyes távlatot adhat. Ha azonban szerencsétlen a témaválasztás, vagy ha a téma nem dominál, hanem csak díszletnek bizonyul, akkor a világ és az egyház aktuális kérdései mellett mottóvá silányul. Számomra tehát a „téma vagy mottó” kérdése nem stilisztikai, hanem teológiai kérdés.

Tanulságos lenne ilyen szempontból végtékinteni az Egyházak Világtanácsa és az Evangélikus Világszövetség nagygyűlésein, és megvizsgálni, melyik világyűlést az akkori politikai helyzet, melyiket az akkor éppen feszítő társadalmi és világgkérdések, melyiket az akkor aktuális ökumenikus kérdések, s me-

lyiket mindezek ellenére és mindezekben a mottóvá nem silányult téma határozta meg. Elmondható, hogy a témák többször sokoldalú kritikus önvizsgálatra készítettek az ökumenét, de az is, hogy többször nem tudták visszatarítani az ökumenét attól, hogy a korszellem fogságába kerüljön. A téma jelentőségét tehát nem szabad eltúlozni, hiszen nem annak a témának a kifejtése egy világgyűlés feladata. Egy-egy téma rendeltetése, hogy a keresztyéniséget konkrét helyzetében Isten ajándéka-ira és ígéreire emlékeztetve cselekvésre és alázatra indítsa.

Kétségtelenül vannak jó és kevésbé jó témák, de vajon ez csak a témaválasztáson múlik?

2. Canberra: a Szentlélekről Krisztus nélkül?

2.1 Az 1991-es canberrai világgyűlés témáját három szempontból tartom figyelemre-méltónak:

2.1.1. Jónak tartom, hogy a téma tulajdonképpen imádság. Az imádság józanságra hív. Emlékeztetheti a résztvevőket az egyház és a keresztyéniség helyzetére: nem ők újtják meg a világot, nem az ő kezükben van a viág sorsa. Hiszen nem az egyházak készítik a programot a világ megújítására, nem ők hoznak megoldást a világ problémáira. Olyan korban, melyben – keresztyének között is – túlteng a sok beszéd, – olyan világban, melyben elvárásai-ival, igényeivel mindenki sajátmagát hajszolja, nehogy elmaradjon a többiekől, melyben teljesítménycentrikus életvitelével mindenki úgy érzi, bizonyítania kell mások előtt életrevalóságát, az egyházaknak és a keresztyéneknek is – újra – tanulniuk kell az imádkozást. Az imádkozás egyúttal beismerése annak, hogy kevés a mi erőnk, hogy mi magunktól mindent könnyen elronthatunk.

Ha keresztyének imádkoznak, akkor tudatában vannak, hogy nincsen mindenre immanens megoldás. Sőt, az igazi megoldások nem ennek a világnak a velejárái.

Ellenvetésként lehet ugyan azt mondani, hogy Isten amúgyis, kérésünk nélkül is küldi Szentlelkét és munkálkodik általa, és az egész teremtettséget meg akarja újítani – éppen ez volt 1968-ban Uppsalában a nagygyűlés témája: „Íme, mindent újjá tesztek!” Amikor mégis kérjük ezt, azért tesszük, hogy hozzánk is eljőjön, minket is megújítson (ahogyan Luther Kiskátéja nyomán mondhatnánk).

2.1.2. Canberra témája nemcsak attól óv, hogy az egyházat, hanem attól is, hogy csak az embert önmagában tegyük a középpontba. Az ember „kevéssel” kisebb Istennél és úr Isten kezeinek alkotásain, ahogyan a 8. zsoltár mondja, de mégis csak egyik része Isten teremtett világának. Az embervilágot emlékeztetni kell, hogy nemcsak ember van, hanem ember a világban és csak a világgal együtt, – a keresztyéneket pedig arra, hogy Isten nemcsak az egyházban, hanem a teremtett világban is munkálkodik.

2.1.3. A világgyűlés témája abból a szempontból is kihívás, hogy ez az imádság a Szentlelket szólítja. Jellemző, ahogyan a sátoros ünnepek között éppen a Szentlélekével tud legkevésbé kezdeni még a templomos gyülekezet is. Ez az a pont, ahol talán maguk a lelkészek is a „lelélektelenebbek”? Mindenesetre a keleti egyház trinitárius teológiájából következően mintha ott „kidolgozot-

tabb” lenne a pneumatológia. De biztos, hogy a Szentlélek munkája dogmatikai kidolgozás és terjedelem kérdése? Akkor tekintjük valóban egyenlőnek a Szentháromság személyeit, ha a dogmatikánkban ugyanannyi oldal foglalkozik mindhárom isteni személlyel? Az ökumenében a keleti egyházak kihívásán túl a karizmatikus keresztyéniség kihívásával is találkozunk. Jogos a kérdés: akkor vagyunk a Szentlélek sodrában, ha mintegy produkálni tudjuk azokat a rendkívüli jeleket, amelyek az újszövetségi gyülekezetek entuziasztikus csoportjait jellemezték? S nincs-e tanulnivalónk mégis, minden ózdkodásunk ellenére?

2.2. A téma felfedezése Stendahl könyvével

A svéd Krister Stendahl, – aki 1984-ig laz amerikai Harvard Egyetem újszövetség-professzora volt, majd Stockholm püspöke, most pedig nyugdíjasként egyetemi lelkész ismét a Harvardon, – *Energy for Life. Reflections on the Theme „Come, Holy Spirit – Renew the Whole Creation”* címen írt inkább gondolatébresztő, inkább megszokott vágányokról kizökkentő, mint tudományos igényű könyvecskét (Geneva: WCC Publications, 1990. 51. old.) Canberra jegyében. Bevezetőül szeretném ezt a tanulmányt ismertetni és gondolatait továbbfűzni.

Az Előszóban Stendahl hangot ad annak a félelemnek, hogy írását egyoldalúnak, idegennek vagy egyenesen rossznak fogják tartani. Kísérletezni akart azzal, hogy „a Lélek nyelvén” gondolkodik és ír „a Krisztus nyelve” helyett. Munkája során úgy érezte, hogy hitének megújításra van szüksége a Szentháromság titkán keresztül. Komolyan kell venni, hogy Istenről beszélünk, aki Atya, Fiú és Szentlélek és nem Atyaisten és Fiu és Szentlélek. Az evangélikus tradíció hajlik arra, hogy a Szentlelket „csupán” az evangélium és áldásai közvetítőjének és közlőjének tekintsék. Nem mindig értette igazán a Niceai hitvallás szavait: „Hiszek a Szentlélekben, Urunkban és életünkben...” (ökumenikus fordítás, 1988). Ösztönzőleg hatott rá a keleti egyházak álláspontja is, melyek nem tartották sem bölcsnek, sem szükségességnek a *filioque*-t, a nyugati egyház betoldását a Nicaenumba.

Az első fejezetben, „A téma egy imádság” (*The Theme is a Prayer*), ígéretesen tartja a világgyűlés témáját, mert az imádság nyelve „a hit anyanyelve, és az imádság a vallás szíve” (1), ez illik leginkább az egyházhoz. Politikai és teológiai, vallásos és szekuláris kiáltványokban és felhívásokban, kijelentésekben és állásfoglalásokban bővelkedik a világ. Ebben a szóáradaiban frissítő az imádság szava. Az elmondott beszédek hallgatónak tekintenek, tehát fogyasztónak, az imádság viszont arra hív, hogy Isten munkatársai legyünk. Az egyházban minden teológiának és hitvallásnak, minden szónak csak az imádság lehet az alapja. Ez az imádság szükséghelyzetből kiált: tehetetlenségéből, kishitűségéből, erőtelenségéből, – mert annyi minden tűnik értelmetlennek, – mert minden általunk kigondolható megoldásnak van valamilyen előre nem látott és nem kívánt mellékhatása akár az emberre, akár a természetre, – mert ebben a helyzetben cinikusakká és önzökké válhatunk. Különös imádság, mert a Szentlélek jövetelét kéri, mintha nem lenne itt, mintha nem az embernek kellene megnyitnia a Szentlélek jelenlétét ereje előtt. Ez jellemzi helyzetünket: nem tudunk úgy kérni, ahogyan kell, de esedezik értünk a Lélek (Róm. 8,26), aki bizonyosságot tesz arról, hogy Isten gyermekei vagyunk (Róm 8,16), és Krisztus (Róm 8,34), akiben megjelent Isten szeretete (Róm 8,39).

ApCsel 11,26 nyomán mondjuk mi magunk is a Krisztus-hívőket keresztyéneknek, de a keleti egyházakra hallgatva helyesebb lenne

a keresztyéneknek azokat tartani, akik a Háromságos Istenben hisznek és őt imádják. Ez segítené elkerülni, hogy Istent egyszerűen emberi atyának és Jézust egyszerűen földi emberek tartsuk, ahogy az elmúlt században végtelenes történt.

A második fejezetben „A téma helyes” (*The Theme is Right*), rámutat, hogy már a Biblia első versei is említik Isten Lelkét (1Móz 1,2) és még az utolsó versek is (Jel 22,17). Bármily idegen is ez a különböző felekezeteknek vagy szokatlan az egyes keresztyéneknek, a Szentlélek munkájának és ajándékainak említése megtalálható a Bibliában a teremtéstől kezdve a világ újateremtéséig. S ez a történet, az egymással folytatott viták minden feszültsége és sokfélesége ellenére mégis ugyanaz: történet Isten jó teremtéséről, elcsúszásáról és megújításáról.

A téma azt sugallja, hogy a teremtett világ méltó arra, hogy Isten megújítsa. Voltak olyan korszakok az egyháztörténetben, amikor az emberek azzal akarták Jézus Krisztus dicsőségét és jelentőségét emelni, hogy világ elesett-ségét hangsúlyozták, de ennek következtében feledésbe merült, hogy ez a világ Isten teremtése. Istenről, mint teremtő, megváltó és megszentelő háromságról beszélni, azt is jelenti, hogy a teremtett világ méltó arra, hogy az ember megbecsülje.

A szombat, szombat-év és a jubileumi év parancsa az Őszövetségben – függetlenül attól, mennyire tartották is meg ezeket, – emlékeztetők arra, hogy teremtett világ nem lehet a korlátlan emberi tevékenység és a kérélnthetetlen profit-hajszja tárgya. A munka és a nyereség korlátozása a bölcs teremtés része, s a visszafizethetetlen adósságot el kell engedni, különben a teremtett világ egyensúlyja borul fel.

A teremtés szépségének leírása a Szentírás első lapjain, éppen úgy, mint a mennyi Jeruzsálem szépsége az utolsókon, megragadó, csodálkozásra és hállára indító, és emlékeztet: a teremtett világ nem csupán értünk és nem csupán a mi használatunkra van.

Az ember orrába az Úristen élet lehelét lehelte (1Móz 2,7), ez a közös eredet adja meg minden ember egységét és méltóságát. Ha a bűnre úgy tekintünk, hogy ez az istenkérséget tönkretette, akkor ezzel megkérdőjelezhető az emberiség egységének és az emberi méltóságának is az alapja. Ne feledjük, hogy a bűneset története (1Móz 3) nemcsak az ártatlanság elvesztéséről, hanem a felelősség megjelenéséről is szól, s arról, hogy az elesett ember is a megújulás ígértében élhet.

A 104. zsoltár egyrészt úgy beszél a Teremtő jóságáról, hogy az egész teremtett világról szól, tehát nemcsak az emberről, hanem a teremtett világról és benne az emberről, másrészt Isten teremtéséről és gondoskodásáról úgy, hogy az Lelkének kiadászata. Sőt, minden élet egyedül ettől a kiadásztól függ (104,29-30). Nem véletlen, hogy éppen ennek a zsoltárnak szavait használják asztali áldásnál, hiszen az étel emlékeztet a teremtettséggel való kapcsolatunkra. 1Móz 2,18 parancsa az ember uralkodásáról és 1Móz 2,15 parancsa a kert művelésére és őrzésére két különböző látásmód, de a kettő egyensúlyában van az ember méltósága. Ahogy helytelen lenne nem élni a teremtett világ adta lehetőségekkel, éppoly helytelen, ha az ember zsarnok és kiszípolozója a földnek. Jézus Mk 10,42-45-ben mondott szavait talán nemcsak az emberi kapcsolatokra, hanem ember és teremtett világ kapcsolatára is érteni kellene.

Isten Lelkének jelenlétéről az Őszövetség alakjaival kapcsolatosan ismételtlen olvashatunk: a bűnbánó és új életre vágó ember könyörgésében (Zsolt 51,10-12). Elíhu szavában (Jób 32,8), Becalé munkájában (2Móz 31,2-3), a messiási uralkodó ígértében (Ézs 11,2), Dávid felkenésénél (1Sám 16,13-14), illés elragadtatásánál (2Kir 2,12-18) vagy a prófeta jellemzőjeként (Hós 9,7). Az élet egyetlen egész, akár a teremtett világ jóságáról, akár

megbocsátásról van szó. S egy és ugyanaz a Szentlélek is, aki életet ad a teremtet világnak és kinyilatkoztatást a prófétáknak.

A harmadik fejezet, „Az Úr Lelke van énrajtam...” (*The Spirit of the Lord is Upon Me...*), egyrészt áttekinti a szinoptikus evangéliumokat, melyek arról tanúskodnak, hogy Jézus életét és szolgálatát átszövi a Szentlélek (Jézus megkeresztelése, gyermekségi történetek, puszta megkísértés, Jézus prédikációja a názáreti zsinagógában) s jellegzetesen tartja, hogy a Szentlélek nem Jézus szavainak, hanem cselekedeteinek ösztönzője.

A Szentlélek elleni bűn a világ megújítását munkáló isteni erővel való szembe fordulás, ellenkezés. S az is, ha valaki úgy gondolja, hogy csak az lehet Istenfélő, ami az egyházban és az egyház által történik.

János evangéliumának jellemzője, hogy nem metaforákat használ, mint a szinoptikusok, hanem „biológiai” nyelven beszél: születésről és életéről, növekedésről és megmaradásról, szőlőtőről és vesszőkről. A kezdet igéjéről úgy beszél, mint a teremtetéstörténet a vizek felett lebegő Lélekről.

Az evangéliumokban a Lélek az, aki az üldözött és meghurcolt tanítványok mellett áll. A „paraklétoz”, pártfogó, védőügyvéd elnevezés emlékeztet, hogy a Szentlélek nem a megelégedettek megaláztatója, hanem felbátorító a Krisztusról és az Isten országáról való bizonygatásra egy egészen más belállítottságú világban.

A negyedik fejezet, „Közösségben a Szentlélekkel” (*In Fellowship with the Holy Spirit*), a Cselekedetek könyvét és a leveleket veszi sorra. Nem vétünk sokat, ha az Apostolok Cselekedeteiről írott könyvet a Szentlélek cselekedeteiről írott könyvet tekintjük Jézus követői nem próbálták visszaállítani magukat tanítványosság idejébe: nem nosztalgáltak, hanem előre tekintettek és a Szentlélek jelenlétében éltek, beteljesedni látjuk Jn 16,7kk igéjét.

Az első gyülekezetek jellemzője a közösség is, mely nem hasonlószerű megértő közösséget jelent, hanem részesedést, közösséget valamiben: Szentlélekben (2Kor 13,13), Krisztus testében és vérében (1Kor 10,16).

Amikor Pál szembekerül a korintusi gyülekezet belső feszültségeivel és ellentéteivel, akkor érvelése az, hogy nem az emberi különbségeket emeli ki, hanem az egységes alapot: Isten szántóföldje, épülete vagyunk, Isten munkatársai vagyunk, Isten fiél meg mindnyájunkat (1Kor 3), de minden emberi különbözőség ellenére ugyanaz a Lélek, ugyanaz az Úr, ugyanaz az Isten (1Kor 12,4-6).

Róm 12,1-2 arra figyelmeztet, hogy az értelmet és a Szentleket nem szabad egymással szembeállítani.

Pál magatartása 1Kor 7-ben példás egyrészt abból a szempontból, hogy be meri vállalni – s ebben valószínűleg ő az utolsó! – olyan új kérdésekkel áll szemben, melyek nem a régiak új variációi, melyekre tehát nincs kész válasza az Úrtól. Mások inkább a Szentlélekre hivatkoznak, hogy magukat igazolják. Másrészt világosan megkülönbözteti tanácsát és az Úr parancsát, mégis abban a reményben, hogy benne is Isten Lelke van (1Kor 7,40).

A Lélek munkája, hogy az ember istenképessége tünik elő (2Kor 3,18), s ez nem reménység és ígélet (Róm 8,21; 2Kor 1,22; Ef 1,14) csupán, hanem valóság, kezdet, zsenge (Róm 8,23). Az Egyházak Világtanácsának idei témája arra hív, hogy fedetlen arccal, maszk nélkül álljunk Isten elé, a megújulást akaró és munkáló Isten elé, kitéve magunkat az átváltozásnak.

Az ötödik fejezetben, „A Szentlélek és az egész ökömené” (*The Holy Spirit and the Whole Oikoumene*), az egyházat úgy határozza meg, mint a Lélek által az egész teremtettség megújítására életre keltett közösséget. Az egyház Isten országának laboratóriuma, kísérleti alanya, Isten „tulajdon népe” (5Móz 14,2;

Lk 2,32; 1Pt 2,9) a pogányok világosságát (Ézs 49,6; stb. vö. Mt 5,16), és a föld sójául (Mt 5,13). „Igy a korai keresztyénség önmagát „tulajdonba vett népek” tudta, új laboratóriumnak a teremtettség meggyógyítására. Jézus Krisztusban ez az új nép nem etnikai identitásra épül, mint Izrael, hanem minden nemzetből valók közül tevődik össze, amint a Lélek összegyűjti Jézus Krisztus, a Messiás és a Szabadító körül. Határozott kisebbségnek kell lennie, mely azonban nincs kötve sem országhoz sem kultúrához.” (4) Ezért az egyház nem azonosíthatja önmagát az oikoumenével. A keresztyének részei a világnak, melyben világvallások és nemhívők is élnek. Amikor a Szentleket hívjuk, hogy az egész teremtettséget újítsa meg, akkor tudatára ébredünk annak, hogy ő átjárja az egész Koszmot és az egész oikoumenét olyan módon, mely nincs a mi ellenírásunk vagy befolyásunk alatt (Jn 3,8). Nem síránkozni, hanem örülni kellene, hogy másutt is munkálkodik (4Móz 11,28; Mk 9,38-41). Ezért meg kellene tanulni, nem exkluzív, hanem inkluzív módon beszélni és gondolkodni, valahogyan így: „a Lélek, mint Tanító, megújítja az egyház hitét és az emberiség intellektuális keresését; a Lélek, mint Egyesítő, megújítja az egyház szeretetét és az emberiség szolidaritását a Lélek, mint Szabadító, megújítja az egyház igazságát és az emberiség erkölcsi erejét a Lélek, mint Éltető, megújítja az egyház reménységét és az emberiség törekvéseit” (50). Meg kell tanulnunk Jézus Krisztus áradó dicséretét úgy, hogy közben nem becsülünk le másokat, mert egyszerűen nem igaz, hogy a mi hitünk és istentiszteletünk gyengül, ha becsüljük mások hitének felismeréseit, szépségét és igazságait. Nem kellene úgy gondolkodni, hogy ami az egyiknek elismerés, az a másiknak elmarasztalás. Amikor Isten imádjuk, akkor ugyanis csak egy Isten van, akit lélekben és igazságban kell imádni (Jn 4,24), akinek az eljövendő mennyi városban nem lesz temploma, „mert az Úr, a mindenható Isten és a Bárány annak a temploma” (Jel 21,22), és a beteljesedéskor „maga a Fiú is aláveti magát annak, aki alávetett neki mindent, hogy Isten legyen minden mindenkben” (1Kor 15,28).

2.3. Észrevételek Stendahl írásához

2.3.1 Bő ismertetést azért adtam, hogy hűséges képet adjak arról a könnyen olvasható, mégis nagy távlatokat nyújtó tanulmányról, és hogy érzékeltessem, milyen sok olyan pneumatológiai vonatkozása van a Szentírásnak, melyekre nem figyelünk. De a fentiekben csaknem valamennyi Stendahl által említett igehelyet is felsoroltam, hogy érzékeltessem, alapjában véve – legalábbis mennyiségileg – mégis milyen kevés is az az anyag, melyre hivatkozni lehet. Nem érheti az evangélikus teológiát az a vád, hogy alaptalanul állítja a Szentírás-értelmezés középpontjába Jézus Krisztus személyét és a megváltást.

2.3.2. Fejtegetéseiben Stendahl eljut olyan pontokra, ahol maga is mondja, mert biblikus és evangélikus teológusként ezt ki kell mondania, hogy az emberi elképzelések, fantázia és költészet területére érkezik. Stendahl józanul nem lép tovább, és helyesen teszi, mert a Szentírás nem ad alapot hozzá.

2.3.3. Leginkább az a meglepő evangélikus teológus számára Stendahl bibliai fejtegetéseiben, hogy ezek végső következménye a harmadik hitágazat összekapcsolása az elsővel, anélkül azonban, hogy szükségesnek tartaná közben a második hitágazatról beszélni. Ez egyrészt azt jelenti, hogy a teremtettség egykori és a gondviselés mai munkájában a Szentlélek aktivitását is vallja. S erre nézve valóban vannak bibliai utalások, – bár óvakodni kell attól, hogy a teológiai gondolkodás poézissá váljék. Másrészt az is jelenti ez az összekapcsolás, hogy a Szentléleknek nemcsak a szoros vagy

szűk értelemben vett megváltásában és meg-szentelődésében tulajdonít szerepet, hanem azon túlmenően is.

A Niceai Hitvallás „Urukunk és éltetőnknek” mondja a Szentleket. Stendahl gondolatmenete nyomán a Szentleket nemcsak a megtérés, újjászületés és újjáteremtés értelmében mondhatjuk éltetőnek, hanem a teremtetés és gondviselés értelmében is, s a Szentlélek ezek szerint nemcsak az igei kinyilatkoztatás, hanem az egyetemes kinyilatkoztatás közvetítője is. Nincs itt másról szó, mint csak arról, hogy a Szentlélek ugyanúgy isteni személy, mint az Atya és a Fiú. Mindhárom személy aktivitása az egész teremtetett világot érinti, s egyik sincs munkájában a másiknak alárendelve vagy a másik által kortávozva, hanem aktivitásuk teljes egységben és összhangban van. Nem úgy kell tehát elképzelni az isteni személyek munkát, hogy az egyre szűkebb területre szorítkozik.

Ebbe az összefüggésbe tartozik a Nicaenumnak az a mondata a Lélekről, hogy „szólt a próféták által”, hiszen a bibliai kinyilatkoztatással összhangban arról tesz vallást, hogy a Szentlélek nem Krisztus után és nemcsak Krisztushoz kötve munkálkodik, hanem munkálkodott már előtte is.

2.3.4. A nyugati keresztyénségben a filioque betoldása a Nicaenumba olyan gondolatmenetek nyomán került, mint Augustinusé, aki a Fiú teljes istensége és az Atyával való teljes egyenlősége érdekében lehetségesnek és szükségesnek tartotta kimondani, hogy a Szentlélek a Fiútól is jön. Augustinus számára az isteni személyek egyenlőségének pontos kifejezése lehetett a cél. A betoldás azonban olyan félreértelmezésre adhat lehetőséget, mely a Lélek munkáját a krisztológiára szűkíti le, és gyakorlatilag az egyház területére korlátozza. Ilyen félreértelmezésben a Lélek munkája a keresztyének és az egyház kiváltsága, melyben rajtuk kívül senki sem részesülhet. De ez egyúttal a Szentlélek alárendeltségét is jelenti a Szentháromságon belül. Joggal állapítja meg Schlink, hogy a nyugati és a keleti egyház álláspontja ebben a kérdésben nem kizárják, hanem kiegészítik egymást és védelmezik egymást a félreértésekkel szembe (RGG 3 6, 1038).

Nem teszi-e ez a kritika egyúttal az Ágostai Hitvallás V. cikkének a kritikáját is szükségessé? Hiszen ott az ígét és a szentségeket mondja azoknak a közvetítő eszközöknek, amelyeken keresztül a Szentlélek ajándékát kapjuk, és elvetik azoknak a tanítását, akik „külső ige” nélkül is kapni vélik a Szentleket. Nem kétséges, hogy Isten üdvözítő szeretete Jézus Krisztusban jelent meg ezen a földön. Ezt semmilyen más módon nem ismerheti meg az ember, csak az ígével és a szentségekkel. Ezért az üdvözítő Krisztus-hit számára ezek a Szentlélek kizárólagos eszközei. De ebből nem következhet, hogy csak így és csak ezt munkálja a Szentlélek. Tekintsük Isten munkájának, a Szentlélek munkájának azt is, ha emberek jobbat akarnak és jobbra képesek, ha valakiben éhség támad az evangélium hallására, ha Isten úgy irányítja emberek gondolkodását, hogy keresni kezdik őt. Valóban: ne szűkítsük a Szentlélek munkáját és lehetőségeit arra, amit mi csinálunk az egyházban!

2.3.5. A felvetett gondolatok arra is készítenek, hogy a hitről se megszokott és megszűkített értelemben beszéljünk. Hiszen leginkább úgy beszélünk róla, mint megkülönböztető jegyről: vannak hívők és hitetlenek, hitük teszi mássá a keresztyéneket, és ez a hit a Szent-

lélek ajándéka. Túl könnyen feledjük, hogy a hitre, vagyis az üdvözülésre és az igazság megismerésére akar eljuttatni Isten minden embert (1Tim 2,4). A hit tehát nem megkülönböztető jegy, hanem Isten célja velünk és minden emberrel: ismerjük meg és fogadjuk el ajándékát. Ezért a hitetlen ember is a Szentlélek munkájának területe, még ha – egyelőre – eredmény nélkül is. S persze, igazán eredményes-e az ú.n. hívőkben?

2.3.6. Evangélikusok számára bizonyára az a legsúlyosabb kérdés az elmondottak összefüggésében, hogy korrekcióra szorul-e a solus Christus elve? Meggyőződésem, hogy a solus Christus elvét nem kell helyreigazítani. Isten szeretete, melyet atyai szeretetként ismerhetünk meg a jó teremtésben és abban, hogy nem mondott le róla, – Isten szeretete, mely után vágyakozást ébreszt és melyet közel hoz minden emberhez a Lélek, mely a Lélek ereje által ma is neveli az emberiséget, – Istennek ez a szeretete az egyszülött Fiúban, Jézus Krisztusban lett nyilvánvalóvá („nyilvánul meg” – 1990-ben megjelent revideált ökumenikus fordítás szerint). Hogy „itt az Isten köztünk...” és hogy „átölel jóságod Teremtőnk...”, ezt bátran énekelheti mindenki, mert igaz, de az emberi bűn valóságával szembeállítva csak úgy lehet egészen igaz, ha Krisztus keresztyénje is beszélünk. S bizonyosság csak úgy lehet, ha Krisztus kegyelmét látjuk és látjuk, elfogadjuk és hisszük. Ezért elengedhetetlen a solus Christus! De az Atya és a Lélek egész világra tekintő munkájuk emlékeztessen, hogy a solus Christus sem lehet pusztán az emberi lélek mélyét újító lehetőség, hanem a háromságos Istennek az egész teremtett világ megváltását célzó munkája.

3. Bár lenne az Egyházak Világtanácsa hetedik nagygyűlésének témája valóban téma és nem csak mottó, és téma egyházaink és a magunk számára is!

Dr. Reuss András

Veszélyben a Szent Születés betlehemi temploma

A betlehemi „szent születés barlangja” fölül Nagy Konstantinus császár 325-ben bazilikát építtetett. A hosszú évszázadok során az ősi bazilikát tovább építették, bővítették és mozaikokkal, falfestményekkel, márvánnyal ékesítették. Másfél ezer év viharai – perzsa megszállás, keresztes hadjáratok, török uralom, tűzvészek és földrengések – sokszor súlyosan megrongálták. A sok renoválás, helyreállítás, bővítések ellenére azonban a Szent Születés temploma nagyjából máig megőrizte ősi formáját. A konstantinusi főhajóból kettős lépcsősor vezet le a „születési barlangba”, amelyet ma márvány és kárpitok borítanak. Jézusnak az ősi tradíció szerinti születési helye fölött ékes oltár áll, az oltárlap alatti márványlapon hatalmas ezüst csillaggal s ezzel a későbbi latin felirattal: *Hic de Virgine Maria Jesus Christus natus est – 1717*. A keresztyénység egyik legszentebb helyét három oldalról várszerű kolostorok (keleti ortodox, örmény ortodox és római katolikus tulajdonban) veszik körül. Karácsonytájan az egész világról tízezerszámra érkeznek a zarándokok a kis

Egyházi Világhíradó

1990. november-december

Karácsony és Vízkereszt idején a keresztyén világ figyelme odafordul Krisztus Urunk földi megjelenése és az egyház bölcsője, a Közel-Kelet felé. Két nagyobb beszámolóban is foglalkozunk a világnak ezzel a részével. Szólunk a betlehemi születés Istállóbarlangja fölött épült templom sorsáról. Befejezőként pedig a Közel-Kelet egyházainak rendkívül összetett, nagy és ősi családjáról. Lehet, hogy fásasztó a sok történelmi egyház bonyolult kapcsolatainak, teológiail gyökerelnek mégoly rövidre fogott ismertetése is. De talán éppen ezeknek az egyházaknak – az Iszlám tengerében élő, megosztott és sokféle szakadt közel-keleti keresztyénségnek – van a legnagyobb szükségük az ökumenikus lelkületre, amelyre ebben a hónapban az egyetemes Imahét hív bennünket. Gondolunk a világegyházért mondott imádságainkban ezekre a szétszakadt, üldözött, sokat szenvedő keresztyénekre a világnak abban a részében, amely ma a legsúlyosabb feszültségek krízisében él!

arab városkába, főleg a karácsony éjszakai istentiszteletekre. Ezidén a háborús feszültség miatt alig voltak látogatók Betlehemben.

A Szent Születés bazilikáját régóta három egyház szerzetesei – ortodoxok, örmények és franciskánusok – őrzik és gondozzák. A szent hely megosztása az elmúlt századok során igen sok vitára adott okot. Ezért a múlt században olyan megegyezés jött létre, hogy – ha a három egyház nem tud megegyezni egymás között – az ősi szent hely épségéért a mindenkori államhatalom a felelős. Századunkban az angoloké, majd a jordániai hatóságoké volt és legújabbban az izraeli államé a felügyelet és gondozás joga, az egyházak mellett.

A legutóbbi tél súlyos károkat okozott a másfél ezer éves bazilikában. Az elkorhadt, lapos tetőzetten keresztül behatolt az esővíz és megsemmisítéssel fenyegeti az ősi freskókat és mozaikokat. A szerzetesek ideiglenesen vödörrel próbálták megmenteni az elárasztástól a templomot. Sajnos, ez alkalommal is – mint a múltban annyiszor – éles vita támadt a három egyház között. Az izraeli hatóságok készen voltak a helyreállítás megkezdésére, de az ortodox egyház tiltakozására a munkálatok abbamaradtak. Most abban bíznak, hogy a helyi egyházaknak végül is sikerül megegyezniük, és a keresztyénység egyik legszentebb emlékhelyét sikerül megmenteni a pusztulástól.

Kommentárunk a fenti hírhez: minden szentföldi utazás egyik legfájdalmasabb tapasztalata – magam is átéltem ezt a hetvenes évek vége felé – a sokféle közel-keleti keresztyén egyház évszázados rivalizálása, vitája a szent helyek birtoklásáért.

Még a betlehemi vitáknál is súlyosabb a helyzet a jeruzsálemi Szent Sír bazilikában, amelynek hajói, kápolnái, oltárai a latin, görögkeleti, örmény, kopt, szír, jakobita és etióp egyházak birtokában vannak. A sokévszázados egyházi jogi pörök és viták mellett a templom egyes részeit őrző szerzetesek között néha a tettelegességgig menő küzdelmek folytak. Szomorú tény, hogy a békeséget az államhatalomnak, a legutóbbi időkben nemegyszer

izraeli katonáknak kellett helyreállítaniuk. Krisztus egyháza földi megosztottságának „botrányköve”, nyomorúsága éppen a Szentföldön a legfájdalmasabb. Ez megerősít minden Krisztusban hívő keresztyént az ökumenikus elkötelezettségben: a Krisztus egyháza egységéért, az egyházak testvéri közösségéért való könyörgésben és fáradozásban (*communio in orando et serviendo oecumenica*).

Korunk pestise, az AIDS – Mit tehetnek ellene az egyházak?

A genfi Egészségügyi Világszervezet december 1-jén, az AIDS-világnapon, újabb megrázó adatokat tett közzé a modern világ gyógyíthatatlan, egyre terjedő halálos betegségéről. Ezek szerint ma már 8-10 millió ember hordozza testében a HIV-fertőzést; közülük 1,3 millió emberen már kitört a végetese kór. A betegek legnagyobb része férfi, egyenye nő; de egyre több csecsemő születik ezzel a halálos fertőzéssel a világra. Csak az elmúlt évben háromszázezer újabb AIDS-megbetegedést jelentettek a világszervezetnek százötven országból. Mennyi a rejtett fertőzöttek és betegek száma? Ha nem sikerül felfedezni ennek a betegségnek a hatásos gyógyszerét, a világszervezet azzal számol, hogy évtizedünkben csak a nők és gyermekek között hárommillió halottja lesz ennek a modern pestisnek.

Az egyházak és szervezeteik világszerte egyre nagyobb mértékben vesznek részt a halálos kór elleni küzdelemben. Mit tehetnek ellene? Egyfelől tudatosítják a veszély nagyságát és növekedését a reájuk bízottak között. Másfelől felhívják az egymás iránti felelősségre, a védekezés komolyan vételére és elsősorban a legjobb védelemre: az Isten előtt felelős, erkölcsi magatartásra és a tiszta, hűségben élt családi életre. Végül abban kell

hatékony segítséget adniuk, hogy az AIDS-betegek ne legyenek a társadalom kiközösítettjei, modern „belpoklosok” akiket – a fertőzéstől való félelem miatt is – mindenki kerül és magára hagy a halálos gyötrelében. A keresztyének segítsenek gondos, önzetlen ápolásukban és adjanak lelki erősítést a közelgő halál előtt! Hiszen jelentős részük maga is ártatlan áldozat. Az AIDS-betegek lelkipásztorolása ma az egyházak egyik legújabb, sürgető szolgálata. –

Egyházak segítése a Szovjetunió nélküli lakosságának

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének közlése szerint a Szovjetunió népei a II. világháború óta a legsúlyosabb tél és nélkülözések előtt állnak. Milliók fogják nélkülözni a legszükségesebb élelmiszereket, gyógyszereket és a meleg otthont. Számos ország – elsősorban a nyugati országok kormányai és lakossága – segélyakciókat indítottak, amint ezt a tömegkommunikáció is hírtl adta.

A nagyszabású segítő akciókba bekapcsolódtak az európai egyházak is. Német egyházi híradások szerint a protestáns *Diakonisches Werk* és a római katolikus *Caritas* már novemberben hatalmas gyűjtőakciókat kezdett szervezni azzal a céllal, hogy még a szirogú téli beálta előtt élelmiszer- és gyógyszer szállítmányok induljanak útnak, legelőször a Baltikumba, Örményországba és Ukrajnába, majd a Szovjetunió más részeibe is. A *Bajor Evangélikus Egyház* novemberi zsinatán bejelentették a „Szovjetunió segélyakció” megindulását. Sokezer csomagot küldtek, elsősorban árvaházak és gyermekotthonok részére, élelmiszerekkel és gyógyszerekkel. Ugyanakkor megindult a pénzügyi adományok gyűjtése is a nagyarányú segítő akciók támogatására. –

A „feminista teológiáról” – A tübingeni evangélikus teológiai fakultás állásfoglalása

A Württembergi Evangélikus Tartományi Egyház kérésére a Tübingeni Egyetem evangélikus teológiai kara hivatalos állásfoglalást terjesztett a novemberi tartományi zsinat elé. Ebben öt teológiai professzor és egy professzornő nyilvánosan állást foglal a sokat vitatott „feminista teológia” és bibliamagyarázat kérdéseiben.

Az állásfoglalás (*Gutachten*) egyfelől elismeri a „feminista teológia” egyes jogos igazságait; Ugyanakkor viszont óv attól, hogy a keresztyén hit fő igazságaihoz „idegen valási kiegészítéseket” kapcsoljanak. Kritizálja a „feminista” bibliamagyarázat radikális megnyilvánulásait is.

A „feminista teológia” jogos igényei között említi az irat, hogy a nők szerepét az egyháztörténelemben és a feminista történeti kutatás eredményeit az egyháztörténetírásnak is jobban figyelembe kell vennie. Másfelől Istenben mint Mennyei Atyában való hitünk

semmiféle előjogot nem adhat a férfiaknak és valamiféle patriarchális rendnek a társadalomban. A keresztyén hit ellene mond bármiféle patriarchális vagy matriarchális uralmi rendszernek. Egyáltalán mindenféle „uralmi rendszernek”! Isten Atya-volta az Ószövetségben is éppen Isten irgalmára és szeretetére, nem pedig valami másra utal!

Ugyanakkor az állásfoglalás egyik fejezetében éppen *Gunda Schneider-Flume* professzornő veszi *éles kritika* alá a „feminista teológiának” azt a lényeges követelését, hogy Isten neve a férfi megjelölése helyett vagy mellett (Atya) női megjelölést kapjon (Anya). Ez Isten nevének téves értelmezése. Az ember megváltása keresztyén hittnk szerint nem Isten vagy Jézus férfi vagy női megjelölésében, „személyiségében”, hanem Isten szeretetének végtelen csodájában, a Názáreti Jézus megváltó halálában és feltámadásában van megalapozva. Ugyanilyen kritikus módon szól *Peter Stuhlmacher*, újszövetségi teológiai professzor, a „feminista teológia” Isten-képéről. Ha ez a teológiai irányzat Istennek Atyaként és Úrként való ó- és újszövetségi megjelölését mint „a nők számára elfogadhatatlan szóhasználatot” elutasítja, és inkább nőnemű vagy anyai megszólítással kívánja pótolni, akkor ez a teológia a bibliai kinyilatkoztatást „a pogány sokistenhit” egyik modern változatával cseréli föl. Viszont a Tübingeni Állásfoglalás alapján „megengedhetetlen a nőknek továbbra is másodosztályú keresztyénekként” kezelése, s ezzel együtt a lelkeszi szolgálatra való teljes jogosultságuk bármiféle kétségbevonása. –

A bázeli ökumenikus nagygyűlés és a svájci titkosszolgálat

Az Európai Egyházak Konferenciája, amely több mint százhusz európai egyház regionális ökumenikus szervezete, valamint a Svájci Keresztyén Egyházak Munkaközössége egyformán élehangú nyilatkozatokban ítélték el a svájci katonai titkosszolgálat akcióit a bázeli *ökumenikus Európa-konferencia*, általában az egyházi szervezetek és nemzetközi egyházi konferenciák titkos megfigyelésére. Ismeretes, hogy 1989. májusában 145 római katolikus, protestáns és ortodox hivatalos egyházi delegátus vett részt azon az ökumenikus európai tanácskozáson, amelynek a témája ez volt: „Béke igazságossággal”.

Jean Fischer, EEK-főtűtűkár, a német protestáns egyházi sajtószolgálatnak (epd) adott nyilatkozatában „a totalitárius kommunizmus módszereinek alkalmazását” vetette a svájci katonai titkosszolgálat szemére. „Semmi titkunk nem volt, minden nyilvánosan történt. Semmi ok sem volt a kémiszolgálat alkalmazására” – mondotta. Ugyanilyen élesen ítélte el *Ivo Führer*, az Európai Katolikus Püspöki Konferenciák Tanácsának titkára is azt a tényt, hogy a Svájc által meghívott, sőt anyagilag is támogatott nemzetközi egyházi tanácskozást ilyen módon kezelték és visszaéltek az egyházak bizalmával. A Svájci Protestáns Egyházszövetség elnöke, *Theophil Schubert*, pedig eleinte „egyszerűen” nem tudta elhinni, hogy ez lehetséges volt. Szerinte a „bizalmatlanság légköre” súlyosan veszélyezteti a demokráciát Svájcban.

A „*Reformiertes Forum*” egyházi folyóirat (Zürich) részletesen közli a Svájci Keresztyén Egyházak Munkaközössége állásfoglalását ebben a nagy feltűnést keltett ügyben. Megállapítja: érthető, hogy a hidegháborús időszakban Svájcban is jelentkezett a félelem a terrorizmustól és a kommunista beszivárgástól. De semmiképpen sem tudja elfogadni azokat a módszereket, amelyeket a svájci állami-katonai hatóságok alkalmaztak egyházi csoportok és összefogatok ellenőrzésére. „A Munkaközösség különösen megszegyenítőnek találja, ahogyan az 1989. májusában a „Béke igazságossággal” témájú európai ökumenikus nagygyűlés résztvevőit ellenőrizték. Erre az összeurópai tanácskozásra a bázeli tartományi kormány és az egyházak közösen küldték el a meghívást. Halára kötelezően a szövetségi kormány nagyobb összeget bocsátott rendelkezésre egyebek között éppen azért, hogy a kelet-európai küldötteknek vendégszerető fórumot és szabad légkört biztosíthassanak. És éppen azokat tették ki országunkban annak a bizalmatlanságnak, amely alatt odahaza is szenvedtek és amely ellen harcoltak; azokat, akik olyan sokat tettek országunkban a bekövetkezett változásokért. A Keresztyén Egyházak Munkaközössége bocsánatot kér az érintettektől és arra kéri őket, ajándékozzanak meg minket ezután is bizalmukkal!” (Reformiertes Forum 49/1990. december 7.).

Amerikai Egyesült Államok

Az amerikai magyar evangélikusok lapja, az „Eros Vár”, most hozzánk érkezett számában beszámolóit közöl *Markovits Pál* lelkész ötvenéves lelkési jubileumáról. Aki hazánk-ból és egyházunkból járt már az Egyesült Államok magyar evangélikusai között, bizonyára találkozott ezzel a hűséges és megbecsült lelkésztestvérrel, aki 1982-ben búcsúzott el az aktív gyülekezeti szolgálattól. 1940-ben történt amerikai szolgálatba állása óta a windsori és pütsburghi magyar gyülekezetek és a lyonsi, carmichaelsi és masontowni angol nyelvű gyülekezetek pásztorolását végezte évtizedeken keresztül. Melegszi vív vendéglátására és egyházunk iránti szeretetére sokan emlékeznek közlünk. A nyár végén megtartott tünemény nemcsak volt gyülekezeti tagjaink szeretete vette körül, hanem egyházkerülete aranydiplomáját is átvehette és az állami hatóságok és más egyházak is köszöntötték. Mi is csatlakozunk ehhez a köszöntéshez az óhazában!

Megemlékezést közöl az „Eros Vár” dr. *Rönkös Károly György* evangélikus lelképásztorról, aki a második generáció tagjaként már Amerikában született. Világi állásból ment a springfieldi teológiai főiskolára, és 1957-től Springfieldben volt gyülekezeti lelkész. Majd Uruguayban misszionáriusként, Clevelandban kórházi lelkészként szolgált, teológiai doktorátusának megszerzése után pedig 1977 óta az ashlandi teológiai szemináriumban tanított haláláig. 1990 augusztusában temették el nagy részvét mellett Twinsburgban. A távolból, a Duna mellől testvéri szívvel veszünk részt az amerikai kontinensen élő magyar evangélikusok örömében és gyászában. 1 Kor 12:26-27.

Németország

Az év fordultával változás történt az egyesült Németország legkisebb evangélikus tartományi egyháza, *Schaumburg-Lippe* vezetésében. Nyugalomba vonult *Dr. Joachim Heubach* püspök, aki most töltötte be 65. életévét. Elnöke volt a Luther Márton Szövetségnek (Martin Luther Bund), amely sokat tett a kisebbségi sorban élő kelet-európai evangélikus egyházak támogatására. Utódául a tartományi egyház zsinata *Heinrich Hermanns* bajor dékánt (esperest) választott meg.

A Német Evangélikus Egyházban (EKD) eddig egyedül ez a kis tartományi egyház nem szentelt fel női lelkészeket. Az új püspök úgy nyilatkozott, hogy a tartományi zsinatra bízza ebben a kérdésben a döntést.

A Közel-Kelet egyházai

A világnak ez a része ma – az Öböl-válság és a palesztin kérdés miatt – nemzetközi figyelem középpontjába került. Érthető, hogy az ökumené világában is nagy érdeklődéssel fordulnak Közel-Kelet, a kereszténység születési helye felé. Az itt következő információkat jórészt *Aram Keshishian* libanoni örmény ortodox primás könyvéből vesszük át (*The Christian Witness at the Crossroads of the Middle East. Beirut, 1981.*) Bár a statisztikai adatok a nagymértékű migráció és politikai változások miatt azóta sokat módosultak, ez a könyv mégis jó áttekintést adhat a világkereszténység legrégebb egyház-családjáról.

Közel-Kelet kereszténységének öt főága van: a keleti ortodoxok, az orientális (nem-kalcedoni) ortodoxok, az asszír-nesztoriánus keresztények; végül a római katolikusok és uniáltak valamint a protestánsok. A keleti ortodoxok a hét egyetemes zsinat alapján állnak. Az orientális, nem-kalcedoni ortodox egyházak részben dogmatikai, részben hatalmi-politikai okokból nem csatlakoztak a bizánci ortodox egyházhoz. Dogmatikailag nem fogadják el a 451-es kalcedoni egyetemes zsinat tanítását Jézus Krisztus valóságos emberi és isteni természetéről, csak az egy isteni természetéről (monofizitizmus). Egyik ága a monotheizmust vallja (két, isteni-emberi természet, de csak egyetlen, isteni akarat Jézusban).

(1) *Keleti ortodoxok-kalcedoni egyházak.* Ma négy patriarchátusoz tartoznak. A konstantinápolyi patriarchátus ortodox hívei (35 ezer) nagyon nehéz külső körülmények közt, szinte kizárólag Törökországban élnek. Az antiochiai patriarchátushoz mintegy 400 ezer ortodox hívő tartozik Szíriában és Libanonban. A jeruzsálemi patriarchátus mintegy 120 ezer ortodox hívője a megszállt palesztin területen és Jordániában él. Az alexandriai patriarchátusnak mintegy 7 ezer hívője van Egyiptomban. A ciprusi keleti ortodox egyház mintegy 450 ezer hívőt számlál.

(2) *Keleti-orientális ortodoxok – nem-kalcedoni egyházak.*

Ezek alkotják ma a Közel-Keleten élő keresztények lélekszámra legnagyobb családját. Ezek az egyházak nem ismerték el sohasem a bizánci-görög (konstantinápolyi) patriarchátus felsőbbbségét és a negyedik egyetemes zsinat krisztológiai dogmáját (Chalcedonense, 451), de a későbbi egyetemes zsinatok döntéseit sem. Köztük a legnagyobb és világszerte ismert az örmény ortodox egyház, sokmillió, szétszórta hívőjével. A Közel-Keleten ma főleg Libanonban és Iránban mintegy 600 ezer hívő tartozik hozzájuk. Európában, a Szovjetunió kaukázusi részén ez az ősi egyház mintegy 3 millió hívőt számlál. Jelentős világ-diaszpóra tartozik hozzájuk. Az örmény ortodoxok egy része a középkorban Róma fennhatósága alá helyezkedett. Ennek az uniált egyháznak ma Libanonban igen jelentős szerepe van (*maroniták*). Lélekszámuk mintegy félmillió.

Az orientális ortodox egyházak második legjelentősebb „családját” a szír ortodox egyház; hívei főleg Szíriában, Libanonban és Törökországban élnek. Lélekszámuk mintegy 140 ezer. De a Közel-Kelet határain kívül idetartozik még a mintegy 4 millió hívőt számláló kopt keresztények Egyiptomban. Egyiptomon kívül még Etiópiában él mintegy 5 millió *etióp-ortodox* hívő. A kereszténységnek ez az ága – a kereszténység legősibb tradícióinak egyik legfontosabb hordozója.

(3) *Nesztoriánus-asszír ortodoxok.* A keleti kereszténység harmadik, kevésbé ismert ősi ága a nesztoriánus-asszír ortodox egyház, amely az 400-as évek elején szakadt el a keleti ortodox egyházaktól. Teológiaiilag *Nestorius* 431-ben, az efezusi egyetemes zsinaton, eretnekké nyilvánított tanítását követi, amely szerint Jézus valóságos ember volt, de az isteni Logos eszköze és hordozója. Jézus isteni természetét tagadja. Követői főleg az ókori Perzsiában éltek. A középkorban rendkívül jelentős missziói munkát végeztek Ázsiában, még Kínában is. Akkor a Bagdadban székelő „katholikos” alá 27 érsekség és 230 püspökség tartozott (VII. század). A nesztoriánus egyház nagy részének kiirtását először a mongol hódítás, majd az iszlám térhódítása okozta. Maradékok egy része később Rómához csatlakozott (*kaldeus keresztények*). Nagyobb részük azonban hű maradt a nesztoriánus tanításhoz. Ma – patriarchájuk vezetése alatt – *asszír* egyháznak nevezik magukat. Főleg Észak-Irak és Szíria határterületein élnek, de egy részük Ciprus szigetére és Észak-Amerikába vándorolt ki. Ehhez a sokat szenvedett, tildözött egyházhoz a Közel-Keleten ma Irakban mintegy 42 ezer, Szíriában 25 ezer és Iránban mintegy 15 ezer (?) hívő tartozik. A nesztoriánus misszió nagyon korán elérte Indiát, és annak déli részén a „*Tamás-keresztények*” egyháza megalakulásához vezetett. A portugál gyarmatosítás idején ennek az ortodox-nesztoriánus eredetű egyháznak egy része unióra lépett Rómával, és az újkorban a *szír-malabár* egyház alakult. A dél-indiai nesztoriá-

nus kereszténység egy része – erős reformatori hatások alatt – alkotja ma a *Martha* ortodox egyházat, melynek erőteljes részvétele az ökumenikus mozgalomban közismert.

(4) A negyedik jelentős ágat alkotják azok a közel-keleti egyházak, amelyek részben *közvetlenül* tartoznak Rómához, részben *uniált, keleti szertartású egyházak*, a pápa fősége elismerésével. Előzőleg említettük már a maronitákat Libanonban és a kaldeus keresztényeket Irakban (csaknem 200 ezer lélek). Az örmény, a szír és a kopt ortodoxok között is van egy-egy uniált ág. Több mint negyedmillió görög-katolikus él Libanonban (*melkiták*). Együttesen a római katolikus egyházhoz tartozó vagy azzal uniált keresztények száma a Közel-Keleten jóval meghaladja az egymilliót.

(5) A *protestáns egyházak* – anglikánok, evangélikusok, reformátusok és kisebb szabadegyházak – főleg a XIX. század protestáns missziói munkájából nőttek ki. A sok üldözés és nehézség ellenére is megmaradtak, önállósultak, sőt növekedtek. Számuk ma a Közel-Keleten – az említett forrásmunka adatai szerint – 200 ezer körül van. Legnagyobb részük Libanonban, Szíriában, a Szentföldön és Egyiptomban él. A mai Izrael állam területén mind zsidó-keresztény, mind arab-keresztény protestáns, köztük evangélikus gyülekezetek is élnek. A Lutheránus Világszövetség legújabb statisztikai adatai szerint (1989) az evangélikusok gyülekezetei a következők: Jordániai Evangélikus Egyház (palesztin evangélikusok, de a központjuk Jeruzsálemben van; 1.650 lélek); evangélikus gyülekezetek Haifában és Tel-Avivban; végül finn és dán missziói gyülekezetek Izraelben és a németnyelvű evangélikus gyülekezet Jeruzsálemben. –

Végül fontos megemlítenünk a *Közép-keleti Ökumenikus Egyháztanács* (*Middle East Council of Churches*) ökumenikus szervezetét, amely véglegesen 1974-ben alakult meg. Három egyházcsalád tartozik hozzá: keleti-ortodox, nem-kalcedoni orientális és protestáns egyházak. Egyedül a római katolikus és uniált egyházak nem tagjai, de részvételükről tanácskozások folytak. Ennek a sokszínű, a legrégebb és legújabb egyházi tradíciókat egyesítő ökumenikus szervezetnek a hatóköre az örmény és a ciprusi tagegyházakon keresztül Európára, az egyiptomi kopt és a szudáni protestáns egyházak révén pedig Észak-Afrikára is kiterjed. A közel-keleti Ökumenikus Tanács jelentősége abban van, hogy benne a kereszténységnek egymástól már az ókor elején és a középkorban elszakadt, ősi ágai találkoznak a reformáció örökségével és hatásaival.

N. GY.

Ökumenikus hírek áttekintése

1990 május – október (Három csomópontunk: Vatikán, Ortodoxia, Hazánk...)

1. Vatikán

a.) ápr. 26-án fogadta a pápa a Vallásközi Párbeszéd Pápai Tanácsa 35 tagját. A nem-keresztények értékelése és annak sürgetése volt szándéka, hogy tanuljuk meg megérteni egymás hitét. Az egész egyháznak tett értékes szolgálat a tanács munkája. Alapos teológiai kutatásra van szükség énnak tisztán látásához, hogyan üdvözít Isten mindenkit, aki hozzá fordul... – Munkadokumentumok: Párbeszéd és Igé hirdetés. – Téma volt a keleti imádmódszerek alkalmazása nálunk vallásközi istentiszteletek, vallásközi párbeszéd a papnevelésben (239).

b.) Franz König bíboros páderbormi előadása „keresztények, zsidók, mohamedánok: „Tragikusnak mondta, hogy a nagy monoteista vallások még nem tudták kellően tudatosítani közös vallási gyökereiket, pedig az egyisten-hit beszédes jel a szekularizált társadalomban. (286).

c.) A pápa az Európával foglalkozó különleges szinódus témakörétül jelölte Kelet és Nyugat egyházainak kölcsönhatásának kérdését, s hogy ebből a szempontból mi az ökumenikus feladata, vallásközi párbeszéd távlat (319).

d.) Az ukrán kat. püspökök kétnapos öszejevetelen vettek részt jún. 25-26-án a Vatikánban. Megvizsgálták az ukrán szertartású kat. egyház helyzetét a Vatikánnal, az ortodoxiával kapcsolatban (360). A cónakulmi egységért fáradoznak (36).

e.) Hagyományos, hogy a Pápa fogadta június 29-én a konstantinápolyi pátriárka küldöttségét... (368-9): világos eszmecsere, lelkiismereti érzékenység tiszteletben tartása, helyi feszültségek oldása visz közelebb az egy-séghez!

f.) A Pápa afrikai útján is mint a béke zarándoka érkezett a különböző vallási hagyományok követői közé. A Dar és Salaami érsekség nevelési központjában találkozott a nem katolikus keresztény felekezetek és a más vallások képviselőivel.. (427, 429). A vallás az összhang és béke eszköze kell legyen! Burundiban hasonlóképpen... A kigali nunciaturán az assisi békeimatalálkozóra hivatkozott. A világvallásoknak Isten akarata szerint kell a végső cél: Isten felé haladni! (439).

g.) Willebrands bíboros hosszú beszédében, kiemelkedő beszámolójában sürgette a világiak szerepét az ökumenikus párbeszéd és együttműködés érdekében (484).

2. Ortodoxia

a.) Katolikus-ortodox nemzetközi teológiai vegyesbizottság június 6-15 között ülésezett Münchenben. Témája: konciliaritás és tekintély az egyházban. Az egyház szentségi struktúrájának egyházi és kánonjogi következményei. A kelet-európai változások felvetette problémák azonban elsőbbséget követel-

tek a témával szemben (348., 329) Románia, Ukrajna megszenvedett katolikuskai, ortodoxai 45 éves teológiai szemléleti késéssel hátrányosan indulnak a problémák megoldása felé.

b.) Az ukrán egyház szabaddá válásáról a Pápa is megemlékezett a június 20-i általános kihallgatás alkalmával. (348) -

c.) II. János Pál 2 napos megbeszélésre hívta össze az ukrán főpásztorokat... Az ukrán katolikusok a Pápa szerint az egység hídját alkothatják az ortodoxia felé. (356-357). Kelet és Nyugat hagyományainak jra közeledniük kell egymás felé.

d.) Az elkobzott görögkatolikus javak visszaadásának kérdése feszültséget okoz a román ortodoxia és a most szabaddá váló román-katolikusok között. (376.)

e.) Az ukrán görögkatolikusok viszont visszakapják hamarosan a Lvovi Szent György székesegyházat. (407) -

d.) I. Dimitriosz konst. ökumenikus pátriárka jul. második felében az USA-ba látogatott, ottani híveit felkeresve (407.) A Szent-szék és a moszkvai pátriárkátus között szept. közepén megbeszélések folytak – szintén birtoklási problémák miatt is. (459.) -

h.) A görög ortodox egyházzal való egyetlenség szempontjából oly jelentős ökumenikus zsinatot értékelte erre emlékeztető Ferrai útján a Pápa. (466). „A katolikus Ferrara döntően hozzájárult nemcsak az egyház, de a polgári társadalom műveihez is minden szinten.” (466.) -

i.) A szentatyja fogadta az ökumenikus párbeszédben fontos szerepet vivő III. Partheniosz alexandriai görög ortodox pátriárkát. A közös Eucharisztia! (470.) -

j.) („A béke tengere kelet és nyugat között” címmel tartott találkozót a nagy világvallások képviselői Bariban, szept. 24-28-a között. A tudományos ülészakot imnap követte, mely az 1986-os Assisibeli világ-béke-imag nap folytatása volt. (481.) -

k.) Canterbury új érsekévé és a 70 millió anglikán elnökévé dr. Georg Leonard Carey-t tették meg. (405) -

l.) Az angliai York-ban július 14-20 között 26 európai ker. mozgalom képviselőjében keresztény nő-kongresszus volt, a nők jogainak, megbecsültetésének érdekében (405.)

3. Magyar vonatkozások

a.) Ökumenikus istentisztelet volt a Szent István Bazilikában május 2-án az új parlament megnyitása előtt. (240.)

b.) Budapesten járt a dalai láma, a XIV. dalai láma, Tenzin Gyamco április 27-28-án. Első útja a Szent István Bazilikába vezetett. (240.)

c.) A nyugat-európai magyar értelmiség negyedik ökumenikus találkozója húsvét hétében volt. (246.) „Keresztény felelősségünk Magyarországot” – volt a téma.

d.) A magyarországi egyházak, feleke-

zetek, vallási közösségek ezévbén 1 md.713 millió forint központi állami támogatásban részesültek... (252.)

e.) R. Schutz taizéi közösség alapító perjele 75. életéve betöltéséről a MK. is megemlékezett. A közösség célja: a ker. egységének láthatóvá tétele. (276).

f.) Közös levelet írt Antall J. miniszterelnöknek a megannyi magyarországi egyház és felekezet vezetője. (292.)

g.) Az egyházak is nyilatkoztak a kormányprogramról közös nyilatkozattal. Négy területen érzik különösen hivatottnak munkájukat: család, ifjúság, közösségi élet alakítása, tömegtájékoztató eszközök használata. (309.)

h.) Június 4-én megalakult a magyar keresztény tanács. Célja az évszázados, felhalmozódott előítéletek és feszültségek oldása. (316.)

i.) Egyház és világ c. új protestáns lap jelenik meg kéthetenként. Az új lap törekvése a ker. egység törekvések szolgálata. (317.)

j.) Ökumenikus templom alapkövét helyezte el Marosi Izidor pk. Cserkeszőlőn. A templomnak ökumenikus terme is lesz. Bár a falu többségében katolikus, a templom ökumenikus volta a gyógyüdlőhelyre tekintettel is léteztül. (387.)

k.) A Hamburgi Katolikus Akadémia magyar ünnepén a gyermekkultúra számtalan bemutatása kapcsán ökumenikus vecsernyén énekelt a Kodály Zoltán iskola gyermekkórusa ifj. Sapszon Ferenc vezetésével. (442).

l.) A „megtérés temploma” nevű amerikai szervezett szemináriumot rendezett a Ráday Kollégiumban szeptember 9-12. között. Tájékozódás és az egyházak közötti együttműködés tjának keresése volt a céljuk. (443).

Végül még

a.) Az augsburgi és hildesheimi egyházmegyei szinódusok heves vitákkal zajlottak. Részben, mert kiélezték, hogy aki hét végén evangélikus istentiszteleten vesz részt, azért még katolikus szentmisére is kötelezve van, másrészt Úrvacsorához nem járulhat. (448).

b.) König bíboros éltetése (85. születésnapja) alkalmat adott arra, hogy újra felemlítsék, milyen lendületet adott az ökumenikus párbeszédnek. (449.) - Prágában állást foglaltak a kelet-európai antiszemitizmus jelenségei ellen. (460).

Összefoglalásul: úgy tűnik, hazánkban az ökumené nyilvános, felső fokon jelentkező megnyilvánulásai még ma is politikai érdekűek – leglább is részben – az elmúlt évtized örökségét láthatjuk e tényben. Mégis – valamiképp ez is ökumené... – a világegyházban ugyan nagy ökumenikus előrelépésnek nincs nyoma, de az intézményestülő formák a hűségnek, az érlelődésnek jelei és állomásai. A napi történelem olykor sürgeti az ökumenét, az viszont vállalja a napi problémákat is...

Dr. Brückner Ágoston

Pályám emlékezete

Életem 80 esztendeje szinte átíveli századunkat, falusi olajmécsesekétől az úrrakétáig, a kettős monarchia Magyarországtól és „Ferenc Jóskájától”, amyi mindenem keresztül a kommunista világrendszer látványos bukásáig. Micsoda 80 év! Mennyi küszködés és véráldozat, de mekkora fejlődés is van mögöttem!

Még a régi békeidőben születtem és értem öntudatra, egy véres világháború és az azt követő forradalmak idején jártam falusi elemibe, és egy megcsonkított hazában kezdtem el középiskolai tanulmányaimat abban a bonyhádi evangélikus gimnáziumban, melyben *Illyés Gyula* és *Ordass Lajos* is élecsitette elméjét. Négy soproni teológiai év következett ezután, melynek első évében *Sztechlő Gáborral* is együtt lakhattam. Majd egy tanulmányi év Németországban, a hitleri hatalomátvitel első esztendejében. Hazajövet 24. születésnapomon avatott lelkésszé Győrött *Kapi Béla* püspökünk, majd küldött ki a Tolna megyei *Kéty* szintiszta evangélikus német gyülekezetébe segédlelkézi szolgálatra, egy évvel később pedig a határmenti *Magyarbóly* tág körzetébe.

Kétyen találkoztam igazán közelről a papi ház melegével és Schwäbische Türkei szorgalmas sváb lakóival, ezek ösöktől átörökölt egyházhűségével. Magyarbólyon és borjádi filiájában főleg egy Fébé diakonissza, valamint a borjádi kántortanítóné munkálkodásai révén komoly biblikus közösségek termékenyítették meg a hitéletet. Tahitól kezdve Főton és Piliscsaban át Gyenesig magam is sok konferencián vehettem részt. Német nyelvtudásommal belekóstolhattam pályám során a külföldi teológiai irodalomba is.

Szolgálataimra való készüléseimet sokszor ezzel a rövid imával kezdtem: „Uram, add, hogy Igéd elsőként engem találjon szíven!”

Még *Kéty* tabódi szórványában ismertem meg jövődöbelimet, máig hűséges hitvesemet, kivél 1938. júniusában néhai principálisom esketett egybe bonyhádi templomunkban. Időközben azonban már második éve a mohácsi missziói gyülekezet szervezője és első lelképásztorra lettem. Itt 30 km átmérőjű körzetben teljesen szűz területre léptem. Szép és izgalmas feladatnak bizonyult az eddig Magyarbólyról oly hiányosan gondozott 30-48 fős gyülekezeti maghoz több száz kal-

lódó evangélikus felkutatása és egybegyűjtése. Mohácsra költözésem Losung igéje csodálatos biztatást nyújtott ehhez: „Nem ismert népet hívsz elő.” (Ézs 55,5)

Az Egyház Urának különleges kegyelme maradt különben e kezdéstől mindmáig, hogy *értékes világi munkatársakat rendelt magam és utódaim mellé*. Saját külön adottságom jellemzője pedig, hogy teológiai tanulmányaim öt évét nem számítva, a *Tolna-Baranyai* egyházmegyénkben születtem, nevelkedtem, majd paposkodtam évtizedeken át, s élek végig nyugdíjasként is. Nem csoda, ha ehhez a tájhoz fűz legtöbb emlékem.

Már mohácsi indulásunk idején érezhető volt, hogy nem maradhatunk meg tartósan egy lelki hajlék nélkül. Ezért már a kezdet kezdetén *imaházalapot* létesítettünk, melyet egy reprezentatív építési telek elnyerése nyomán templomépítési alappá változtattunk. Ezen már 1942 tavaszán elkezdhetők Ihrig Dénes mérnök-felügyelőnk tervezte és a dél-dunántúli tájba belésimuló templomunk építését. Váratlan családi örökségből leendő templomunk mellé felépíthettem saját otthonunkat. Így már a helyszínen lakva ellenőrizhettem az előbbihez összehordott sok anyagot és a három éven át tartó építkezés minden fázisát. Ennek nem csekély gondjánál is nagyobbak bizonyult a 40.000 pengős végösszeg előteremtése. Pár száz főnyi szórványgyűlekezettünk áldozatkészsége ehhez túlon túl kevésnek bizonyult. Eleinte több testvérgyűlekezetbe szupplikációval egybekötött vendégszolgálatra mentem. Egyidejűleg *Albrecht főherceg kisköszegi téglagyáráról* 100.000 darab téglát sikertült önköltségi áron szereztünk és uszályon felszállítatunk Mohácsra. Majd a Dunántúli és Tiszai Egyházkerületek püspökei engedélyeztek igen eredményes iskolai gyűjtést javunkra. *Harangszó* című egyházi lapunk olvasótáborából és nőgyuletek adományaiból szintén jelentős adományokat kaptunk. Így, mire 1944-ben a hazánkat megszálló német alakulatok a helyi polgári iskola énekterméből kitessékeltek bennünket, utolsó simítások alatt álló hófehér templomunkba beépült gyülekezeti termünkben gyűlhetünk egybe, s keresztelhetünk meg már első alkalommal saját harmadik gyermekünket a négy közül.

Mint érdekességet említem: még a munkálatok során a félig kész épületbe 100 köbméternél is több földet kellett behordatnunk, a belső tér feltöltése céljaira. A szomszédos kaszárnyákból mintegy 25-30 fehérkarszalagos, azaz keresztény munkaszolgálatost kaptunk erre a célra. Az ingyen segítők javarészt jól kvalifikált értelmiségiek voltak. Köztük talicskázott és döngölte a behordott földet egy evangélikus diakónus is. Valamennyien kérték, nézzem el csigalassúságukat. Különben a metsző hideg téli szélben dunai uszályokba kellett volna szemet talicskázniuk, mi-

alatt nálunk védve voltak a keretlegények gorombaságaitól ugyancsak.

Egyébként 1944 nyarán sokan tantú lehetettünk a jugoszláviai Bori rézbányából Nyugatra hajszolt munkaszolgálatosok halálmenetének is. Nem sejtettük, hogy közöttük vonszolta magát századunk egyik nagy költője, Radnóti Miklós, akit végző kimertültsége során pribékjei kilöttek a sorból.

Saját, nagy gonddal előkészített és megkeresztelt zsidószármazású híveinket azonban már próbáltam mentei az elhurcolástól. Eredménye csupán az lett, hogy rendőri felügyelet alá helyeztek. (!)

1944 októberében a szovjet csapatok elérték a Duna már Bács megye felé nyúló partjait, és heteken át onnét aknázták a várost. A nyilasok által internált református lelkész helyett temettem el az aknázás négy református halottját, és tartottam meg új templomunk nagyobb védelmet nyújtó falai közt közös és egyben utolsó istentiszteletünket. Azután megbénult városunkban minden élet. Ezt kihasználva, védettebb szállófalumba menekített családom után téli ruházatot vittem, kikúrálva egyben gyakori óvóhelyi gyulladásoz szerzeményeimet. Visszatérőben a bonyhádi német katonai parancsnokságon érdeklődtem a mohácsi helyzetkép felől. Itt tudtam meg, hogy városunkat saját tisztjeink előző nap evakuálták, majd a németek puskaövéssé nélkül feladták. Így néhány hétig Váralján rekedtem, felajánlva szolgálataimat úgy az evangélikus mint a református gyülekezetnek. A 7-8 km-re lakó evangélikus kolléga erre nem tartott igényt, pedig hosszú időn át nem mert feljönni népes filiájába, honnét akkor hurcolták el több éves robotra a gyülekezet színe-javát. A református atyafiak ellenben örömmel fogadták az egész falu mélyen megrendült állapotában elmenekült papjuk helyetti szolgálataimat. Még karácsonykor és újév napján is civilben ott szolgáltam, hisz nem számítottam rá, hogy szállófalumban Luther-kabátomra is szükség lehet.

Közben újabb mohácsi visszatérés kísérletem sem sikerült. Az 54 km-es gyaloglásnak nekivágva, kozák lovasokkal szemben haladva, szovjet katonák puskatűze térített el engem és egy rokonainál Bonyhádon menedéket talált mohácsi postást – utunk folytatásától. Útitársam nadrágszárát is golyó súrolta. Csak 1945. január 2-án sikerült egy oroszul tudó bányásszal fellopakodnunk Mába-Szászváron veszteglő, hadiszákmánnyal megrakott vagonok egyikének közétfülkéjébe. Titokban így sikerült lejutnunk „katonai őrizet mellett, vagy ellenére” Bátaszékig. Innét gyalog vágunk neki a még hátralevő 28 km-es útnak, mely mentén elhullott lovak és horpadt sisakok hevertek. Ithon meredtem pillantottam meg bombakárt szenvedett otthonunk s még fel sem avatott templomunk riasztó képét, tátogó, kitört

ablakaival, sérült falaival, összedőlt tetőzetével, szilánkok ütötte seibeivel. A város elfoglalásának első éjszakáján ugyanis német repülők 16 bombát szórak le tereptünkre.

Család és gyülekezet nélkül kellett egyelőre újakezdenem életemet. Annyit megállapítottam, sérült és feltört bútorainkon kívül szinte mindentünk elveszett, Luther kabátommal, frógépemmel és gyülekezeti motorke-rékpárunkkal egyetemben.

Még alig hogy nekikezdtém legkorábban a beázástól fenyegetett tetőzetek helyreállításának, híre terjedt, robotra összeszednek bennünket, fiatalabb férfiakat. Jelenlegi társ- és egyben összgyülekezeti felügyelőnk édesapja Siklóson fiatalon áldozatául is esett e „malenkij robotnak”. Hogy az elhurcoltatást kikerüljem, új polgármesterünk ajánlatára a magyar Petőfi partizán brigádba készültem épp belépni, amikor az összefogdosási akciót leállították.

Újabb veszélyként a Balkánon rekedt német csapatok Dráván való átkelése jelentkezett. Innét magukat észak-nyugat felé átverekedve akartak egyesülni a Balaton-Bakony térségében védőgyűrűt kialakító német alakulatokkal. A Harkány körüli véres harcokban mindkét oldalon elszenvedett súlyos veszteségek árán sikerült csak a német egységeket felmorzsolni.

Biztató jel volt viszont, hogy híveink közül is a nagy szétszórattatásból egyre többen hazaszállingóztak. Mint egykor a babiloni fogságból hazatért zsidóság, mi is nekifogtunk az újjáépítésnek. Elsőként a lóistállónak használt gyülekezeti termünket hoztuk rendbe. Így pár hónapos megszakítás után újból beindíthatunk istentiszteleteinket. Majd nem csekély erőfeszítések árán templomunk és saját otthonunk helyreállítása következett. Meszet például olyan távoleső gödörből kölcsönözhetünk, amelyben lelőt sertések tetemei hevertek. Templomunk szilánkokra tört díszítő üvegeit pótlandó, az üresen maradt ablakkereteket, lécekkal kisebb nyílásokra osztva, rámákból kiszedett sima üvegekkel fedtük be. Országszerte hasonlóan kárvallott paptársaimmal együtt Ordass püspökünk közbenjárásával svéd ruhaszövevényhez jutva pótolhattam magam is elvesztett papi kabátomat. Így 1946. szeptember 15-én sor kerülhetett a bombák által elvégzett első avatása után templomunk igazi és nagyon tünnepélyes felavatására, Kapi Béla dunántúli püspökünk szolgálatával és nyolc lelkész közreműködésével. Családomat is már jóval előbb vissza tudtam hozni helyreállított otthonunkba, melyet aztán négy éven át megosztottunk romos lakásukba visszatérni nem tudó felügyelőnkkel és családjával. Hálószoba-bútorunkat ez időre mindentüket elvesztett presbiterünknek kölcsönöztük.

1947-ben váratlan esemény jött közbe. Felvidéki kényszerkiteleptülők százai érkeztek Alsó- és Felsőszeliből gyülekezettünk szórványterületére. Megtépázott és 300 lélekre zsugorodott nyájunk hirtelenjében

megduplázódott. A felsőszeliek magukkal hozták egykori lelkésztük Dr. Podmaniczky Pál volt teol. professzorom emlékét is. Teológusként az ő házi bibliáoráin ismerkedtem meg az ilyen alkalmak családias légkörével. Ezt ültettem át már eleitől fogva saját és az áttelepítések nyomán 8 helységben rendszerezett alkalmainkra. Sőt mi több, mohácsi templomunk egész belseje ezt az otthonias légkört sugározza. Különösen mikor 1948-ban ismét Ordass püspök úr révén kapott tetemes külföldi segítséggel elkészülhetnek kényelmes templompadjaink is, amelyek villamosfűtés szerelése épp e sorok gépelése idején folyik.

Visszatérve a háború utáni évekhez, az ezeket követő három évtized során három motorke-rékpár kerekeit koptattam és ugyancsak három önhibámon kívüli karambolt vést eltem át, jöllehet az egyre sűrűsödő autóbuzsójáratok, főleg télvíz idején, jelentősen megkönnyítették, ha nem is mindentivé, téli útjaimat. A legtöbb gondot ilyenkor a viharos vagy éppen befagyott Dunán való átkelés okozta. Egy ízben olyan szélről felkorbácsolt hullámok hátán tudtam motorke-rékpárommal egy csónakon átkelni, amikor a lélekvesztő másnap hajnalban munkásokat szállítva felborult, több utasát hullámsírba temetve. Más alkalommal gumicsizmás fiatalember vitt át hátán a Duna feltöredezett jegén. Előfordult némely ízben, éjszakára sem tudtam hazavergődni. Az „örömhír” helyszínre vitele és még gyülekezeti központunkban is szórványhelyzetben élő híveinkkel való bensőséges és személyes kapcsolat melege a fel-felbukkanó nehézségek közepette is folyvást kárpótolt.

Hosszú időn át Mohácsra gyűjtöttük össze nyaranta a szórványban élő gyermekeket, nyári egy-két hetes hittankurzusokra. Ilyenkor feleségem és harangozó nénink főzött rájuk. Szállásra híveinknél helyeztük el őket. Mostani teológiai professzoraink egyike is segédkezett teológusként egyik nyáron. Titokban egy sokgyermekes párttitkár gyermeke is köztünk volt, ki egy ebéd utáni szigeti sétánk alkalmával nyakába akasztott cipőt a Dunába ejtette. Vasárnap offertóriumot tartottunk az elűzött cipő pótlására. Oly nagy lett erre papi becsületem, hogy a papa városi béketicikárt kreált belőlem, előzetes tudtom nélkül. Első és egyben utolsó békegyűléstünket egy ézsaiási ige alapján tartottam, a hallgatóság nagy ovációja mellett. A megfigyelőként jelen levő pártkötődött gondoskodott azonnali felmentésemről.

Vagy másfél évtizeden át megnehezítette mozgásterünket határsáv-helyzetünk. Sőt mi több, mikor déli szomszédságunkban Tito az imperialisták láncos kutyájává minősült, a közeli kaszárnyák gyakorlóterét tüskésdróttal templomunk bejáratáig szélesítették ki. Amúgy is körül voltunk véve a rendőrséggel, párt- és városi funkcionáriusok szomszédságával. Már csak a határsávból hívhattam lelkészt bőjti evangélicizációra. Nem csoda, ha

beidéztek és tudakolták, mi folyik nálunk. A gyermekhaddal kapcsolatban pedig: ennyi gyerek mit keres nálunk?

Míg korábban 40-50 főt tudtunk különféle országos konferenciára küldeni, köztük katolikus testvéreket is, ennek lehetősége lassan megszűnt. Helyette többnyire a határsávon kívüli legnépesebb szórványunk imaházában, Szederkényen adtunk otthon gyülekezeti és ifjúsági többnapos rendezvényeinknek. A határsáv megszűntével utóbbiakat területileg és felekezeti-közileg is kiszélesítettük és kéthavonként rendszeresítettük.

De előbb még 1956-ban mi, papok országosan is ismét ún. X-esek, azaz társadalmilag megbízhatatlanok lettünk. Általános és középiskoláit mindvégig szüntesztá kitűnővel végzős két idősebb leányunk ezért csak egészségügyi tanfolyamot végezhetett. Isten ezt is a javunkra fordította, mert mindkettőt csakhamar két fiatal lelkész vezette oltárhoz. Ifjúsági munkánk gyümölcsként egyébként még két-két papné és teológus érlelődött közöttünk későbbi hivatásához, két fiatal pár pedig alkalmainkon talált egymásra.

A szálló évek és évtizedek során egyre jobban közeledett nyugalomba vonulásom ideje. Ez felvetette az utódlás és egyben paplaképítés problémáját. Immár Káldy Zoltán püspök vette kézbe a baranyai gyülekezetek jövőbeli sorsát. Így, amikor 1978. január 1-jén nyugdíjba mentem, Zászkaliczky Pál magyarbólyi lelkész vette át körzetünkben a szolgálat stafétáját, mégpedig két gyülekezet összevonása árán. (Siklós már előbb visszatársult Magyarbólyhoz.) Közegyházi támogatással, mégis nagyjából saját híveink erőfeszítésével és több testvérgyülekezeti támogatással ez évben még fel is épült ékszerdobozhoz hasonlítható és a templomunk stílusához simuló parókiaánk kicsiny, de szép templomkertünkben. Ahogy a második világháború kellős közepén a végleges építési összeg ötödével vágtunk neki templomépítésünknek, úgy most is induláskor csupán a költségek egyharmada állt rendelkezésünkre. Az Egyház Úra mégis megáldotta hittel végzett erőfeszítéseinket, s a magyarbólyi papcsalád már 1978 őszén beköltözhetett új otthonába. Sajnos, csak hat éven át maradtak közöttünk, innét Ceglédre távozva. Helyükbe Németh Pál és lelkésznevű felesége költöztek családostól, s végzik azóta szintén nagy hűséggel az idejövetelekkor még szélesebbre tárult nagy délbaranyai, közel félvármegyei területen szétszórta és ezen feltűri lélekszámú evangélikusság körében vállalt szolgálatukat.

Utódaim munkájában az elmúlt 13 év során, amikor szükség volt rám és tehettem, mindmáig besegítettem. Volt olyan esztendő, amikor ezt 36 alkalommal is vállaltam. Legyen áldott mindazért, amit pályám emlékezeteképpen itt csak töredékesen is leírhattam, Urunk szent nevel!

Évforduló naptár - 1991

Az Evangélikus Sajtóosztály
használatára összeállította
Dr. Fabiny Tibor teológiai aka-
démiai tanár

1541. sz. Illésházy István nádor
mj. Sylvester János Újtestamentuma, Sárovar
mj. Honterus Joh: Rudimenta cosmographi-
ca, Brassó

1591. † Károli Gáspár
mj. Dragonus Gáspár: Speculum theologi-
cum, Monyorókerék

1691. † Hodák János ev. esperes
1841. sz. Roth Johanna (Teleki Józsefné),
Szirák

1841. Skót misszió
1741. Nemescsón ev. árvaház
1966. † Friedrich Lajos

Január

2. 1841. Pesti Hírlap, szerk. Kossuth Lajos
Világ, szerk. Vajda Péter
4. 1941. † Henri Bergson francia filozófus
7. 1941. † Baden Powel főcserkész (B.P.)
13. 1691. † George Fox
15. 1591. mj. Pécsi Lukács: Szent Ágoston...
imdasági/Nagyszombat.
15. 1791. sz. Fr. Grillparzer

Február

7. 1901. sz. Ordass (Wolf) Lajos
9. 1891. sz. Szántó Róbert (1941. VI.28.)
kelmf. lp.
10. 1791. † Torkos József soproni lelkész
25. 1861. sz. Payr Sándor

Március

2. 1791. † John Wesley
12. 1791. 26. vallásügyi tv- II. Lipót szentesíti
14. 1791. † J.S. Semler
21. 1591. † Skaricza Máté
27. 1891. sz. Zilahy Lajos

Április

2. 1691. Explanatio Leopoldina
3. 1941. † gr. Teleki Pál
13. 1841. XVI. Gergely brevije eltítja a ve-
gyesházások megáldását.
13. 1901. sz. L.B. Pinomaa finn professzor
18. 1901. sz. Németh László
27. 1841. sz. Gyurátz Ferenc püspök

Május

7. 1966. † Gömbrý János eperjesi ev. koll. ig.
19. 1971. † Várady Lajos budavári esperes
20. 991. † Pilgrim passaul püspök
25. 1741. † E.D. Jablonsky pk. Comenius
unokája

Június

2-3. 1591. Csepregi kollokvium
4. 1941. † II. Vilmos császár
6. 1961. † C.G. Jung
7. 1961. † Dr. Deák János
9. 1441. † Jan van Eyck
15. 1901. sz. Fr. A. Schlotz
27. 1941. Hadüzenet a Szovjetunióknak

Július

16. 1841. † Budai Esaiás pk, prof.
29. 1891. sz. Brillioth svéd püspök
27. 1941. † M.J. Lermontov

Augusztus

1. 1541. † Grynaeus Simon (Buda-Bázel)
2. 1841. sz. Péterfy Sándor pedagógus
7. 1941. † Rabindranath Tagore
13. 1891. sz. R.V. Thadden-Trieglaff
20. 1921. sz. Philip Potter
29. 1541. Buda török kézre jut

Szeptember

1. 1891. † Ballagi Mór
8. 1841. sz. A.Dvorzák
8-9. 1841. Egyetemes konvent prot. unió elő-

készítésére (Zay K-)
8. 1891. sz. Helmut Glasenapp
12-X.14. 1791. Pesti zsinat
21. 1791. sz. gr. Széchenyi István
22. 1791. sz. M. Faraday
23. 1791. sz. Th. Körner
24. 1541. † Paracelsus
24. 1941. † Szeberényi Lajos Zsigmond

Október

21. 1901. sz. G.von Rad
23. 1641. Ir protestánsok legyilkolása Ulster-
ben
24. 1941. † Reményik Sándor
28. 1791. sz. Chalupka János esp. szup. ad-
min.

November

11. 1491. sz. Martin Bucer német reformátor
11. 1791. sz. Katona József
11. 1541. † F. Capito elzászi reformátor
15. 1741. sz. J. C. Lavater zürichi lelkész
25. 1881. sz. XIII. János pápa
30. 1891. † Hunfalvy Pál

December

5. 1791. † W. Amadeus Mozart
5-11. 1981. budapesti zsinat 1. ülészaka
7. 1961. † dr. Wiczián Dezső
9. 1641. † Van Dyke
9. 1941. † Mereskovszkij
14. 1591. sz. J. de la Cruz spanyol misztikus
20. 1921. sz. André Appel
24. 1541. † Andreas Bodenstein, alias Karls-
tadt

Nyilatkozat

Novi Sad,
1990. november 5-6.

(Üttörő jelentőségűnek tartjuk az Újvidéken létrejött egyházi tárgyalást és a megszületett nyilatkozatot. A Lp. ezért adja közre.)

Mi, Románia és Magyarország keresztyén egyházainak képviselői, akik Novi Sadban, Jugoszláviában 1990. november 5-6-án találkoztunk az Európai Egyházak Konferenciája meghívására, a következő nyilatkozatot adjuk:

Túljutva a totalitárius ateista kommunizmus sötét korszakán, amely szabadságunkat korlátozta és misszióknak megfelelő teljesítését megakadályozta, egyházainknak évtizedek óta most van először szabadsága arra, hogy nyiltn szöjjon. Most van ideje annak is, hogy valamennyi hívőnk érdekében előmozdítsuk az igazságos és emberi társadalom helyreállítását, amelyben a szabadság, igazság és emberi méltóság elvei uralkodnak.

Ez a találkozó az első lépés a megengesztelődés és a népeink közötti új kapcsolatok kialakulása felé. Népeink szívében és lelkében újra fel kell lobbantunk a keresztyén szeretet szellemét, mert tudjuk, hogy minden emberi lény Isten kép-mására teremtett.

Hálát adunk Istennek, hogy az elmúlt évtize-
dek állami és ideológiai elnyomása ellenére Isten
kegyelméből az egyház hirdette az evangéliumot
és a Szentlélek vezetésével képes volt elevenen
tartani a hitet és táplálni identitását.

Ismerve országaink jelenlegi valós helyzetét
és felmelve közelmúltunkat, amikor egyházaink
nem tudták úgy betölteni hivatásukat, ahogy szer-
rették volna, őszinte bűnbánattal mélyen sajnáljuk
minden múltbeli hibánkat és kompromisszumun-
kat.

Most arra kell törekednünk, hogy egymásnak
segítsünk, lelkiismeretünk pedig megtisztítsuk
mindenfajta önzéstől, titelmentlenségűl és sovi-
mizmustól. El kell utasítanunk és harcolnunk kell
minden szélsőséges megnyilvánulás ellen, bármi-
lyen forrásból is fakad az.

A közös európai házról alkotott vízióknak a régi

struktúra és gondolkodás elhagyását is jelenti,
amely eddig gyűlöletet, feszültséget és bizalmat-
lanságot gerjesztett.

Tiszteletben tartjuk az országaink közötti je-
lenlegi határokat. Szeretnénk, ha az emberek sza-
badon mozoghatnának a határokon keresztül,
amelyek összekötnek és nem elválasztanak.

Elkötelezetten érezzük magunkat azon me-
neklíttek és hontalanok tízezrei lelki gondozására,
akik otthonaik és családjuk elhagyására kény-
szterültek különböző okok miatt. Az a reménysé-
günk, hogy megteremtődnek azok a feltételek,
amely a menekülteket hazájukba való visszatéré-
sére bátorítják.

Mi, mint egyházak, mint Jézus Krisztus kő-
vetői, mint testvérek arra törekszünk, hogy min-
denkit együttélésre hívjunk, és mindenféle nem-
zetiségi megosztás és harc ellen kívánjuk szavun-
kat felemelni. Megváltónk ezt mondta (János
13,35): Erről ismeri meg mindenki, hogy az én
tanítványaim vagyok, ha egymás szeretni fogják-
tok." Ha keresztyén hitünkhez hűségesek leszünk,
ilyen szeretetben fog megnyilvánulni.

Olyan légkört kell teremtenünk, amely min-
denkit arra bátorít, hogy saját hazájában otthon
érezze magát. Isten akarata az, hogy szeretetben
éljünk. Ha nem élünk szeretetben, leromboljuk
saját és gyermekeink jövőjét. Ezért nincs más
megoldás, mint a kiengesztelődés.

A történelem folyamán valamennyien sebe-
ket kaptunk, de a jövő érdekében ezeket most el
kell felejtenünk. Meg kell találnunk a szeretet
útját. A szabad élet csak a garantált emberi jogok
alapján lehetséges. Ahol nincs egyenlőség, ott
nincs kölcsönös megbecsülés. Igazi emberség
nem létezik szeretet nélkül.

Ezért egyházaink kijelentik, hogy országaink-
ban valamennyi népnek és etnikai kisebbségnek
azonos jogokkal kell rendelkezni, lehetővé kell
tenni, hogy saját iskoláikban, kulturális intézmé-
nyeikben és az élet minden szintjén gyakorolhas-
sák kultúrájukat. Valós feszültségek egyik alapja
a kormányok lassú reakciója az egyházaknak az
államosított egyházi tulajdonok és intézmények
visszakérésére mindkét országban.

Mint egyházaink képviselői kinyilatkoztatjuk
a kisebbségek szent és elidegeníthetetlen jogait és
törekvőnk egy új, békét előmozdító szellem
megalakítására egyházaink és népeink között.
Meg kell továbbá kísérletnünk az eddigi ellenség-
képet is megváltoztatni. Nyilatkozatunk készítő-
sével az a reménységünk, hogy ez kezdeményez-
heti és serkeníteti azokat a folyamatokat, amelyek
az európai kisebbségek sok évtized problémájának
megoldására irányulnak.

Az országainknak meglévő új, demokratikus
légkörben sürgetnünk kell a kormányokat, hogy az
emberi jogokra és vallásszabadságra vonatkozó
valamennyi releváns egyezményt (p. Az Emberi
Jogok Egyetemes Deklarációja, a CSCE Helsinki
Zárókönyv és az ezt követő egyezmények stb.)
teljeskörösen készítsék el.

A romániai egyházak, legnagyobb sajnála-
tukra, sokszor kényszerültek csöndben maradni
az emberi jogok és etnikai kisebbségek megsérté-
sének elítélésében. Ezért a jövőre vonatkozóan
arra kötelezzük el magunkat, hogy ha bármelyik
egyházat megsértik vallási vagy etnikai jogaiban,
a többi egyház keresztyén kötelességének tartja,
hogy támogatását és szolidaritását kifejezze.

Elhatározzuk, hogy hasonló jellegű találko-
zókat fogunk tartani, és reméljük, hogy azokon
országaink többi egyháza is részt vesznek majd.
Azzal a tudattal adjuk ki jelen nyilatkozatunkat,
hogy a jövő Isten kezében van, de az első lépést
a kiengesztelődés és gyógyulás folyamatában meg-
tettük.

Magyar Evangélikus Egyház
Magyar Baptista Unió
Magyar Református Egyház
Romániai Orthodox Egyház
Romániai Ágostai Hívallású
Evangélikus Egyház
Romániai Református Egyház

Az elmúlt rendszer iskolájának vezérlő emberképe többszörös belső ellentmondást hordozott, s a leghétköznapiabb tapasztalat számára is érzékelhetően nem állt összhangban a gyakorlattal.

Miért kell vele mégis foglalkoznunk? – kérdezheti ennek alapján bárki. Egy ilyen „gyenge” konstrukció elmúlik magától. Nos, az egész hamar, már uralkodása idején összedőlt, de megvesztegetően vonzó elemeit más politikai irányzatok ma is zászlajukra írják. Annál is inkább, mert ezek az elvek a reneszánsz és a felvilágosodás racionalista örökségéhez tartozva, a nyugati társadalmakban is eleve vannak. (Természetesen a legkülönfélébb eszmei összefüggésekben.)

A mai magyar iskolának tehát szembeállnia kell korábbi önmagának legfontosabb vezérlő elveivel: az „önmegvalósítási” igényvel, a fiktív közösségi elsődlegességgel és a racionális „tudományosság” képviselésének feltétlenségével. Ne merüljünk most bele abba, hogy az első két elvnek – gyakorlatilag az individualizmusnak és a kollektívizmusnak – a harmonizálása bárhol és bármikor alig lehetséges. Nézzük meg azt, hogy ezek az elvek milyen gyakorlati következményekkel jártak, s miért kell megváltoztatni őket!?

A legveszélyesebb, mert kétarcú jelszó az „önmegvalósítás” hirdetése volt. Vagyis az, hogy az egyének legfontosabb célja önmaga megteremtése, „felépítése”, sőt: „önélvezete”, hiszen túlvilág híján az embernek a szerzésen, az öröms fogyasztáson és a sikereken kívül mi az értelme? A forradalmi romantika önfeláldozó pátosza a kemény önzés ilyen legitímálásával szemben aztán teljesen tehetetlennek bizonyult, hiszen

Dr. Tókéczky László

Milyen emberkép jegyében?

A mai magyar iskola legnagyobb kérdése

az önzetlen szolgálatot hamis, vagy látszatközösségek érdekében kívánta. A kevés alkati idealistát, s az ifjúság életkorilag behatárolt rajongási periódusát leszámítva azért alig tudott mással mint hatalommal, vagy a legdurvább érdekérvényesítési előnyökkel „híveket” toborozni. Az igazolást megkönynyította a „tudományos” társadalomszemlélet történelemképe, amely szerint a múltban is csak érdek-motiválta „osztályok” harcolnak s e küzdelmekben csupa ideologikus, tehát hamis-tudati, elleplező érveket, jelszavakat használnak. Az egyén tehát csak „tudományosan” cselekedett, ha a szocializmusban egyébként megszűntnek nyilvánított osztályokat saját önző érdekei szerint újjáteremtette.

A „felszabadított” egyén víziója persze tragikus következményekkel járt a hiánygazdálkodás társadalmában, ahol egyébként a napi tapasztalatoknak ellentmondóan szüntelen volt a „haladás”. Az ügyeskedés, a „szerzés” erkölcsi gátlások

nélküli végrehajtása, illetve eltűrése, s az alkalmanként egzisztenciális kényszerből történő lopások magától értetődővé váltak. A sort folytatni lehetne. Sajátos helyzet állt elő abból a szempontból is, hogy az önmegvalósítás szocialista pedagógiája milyen nagy mértékben elősegítette az „ellenség”, a nyugati fogyasztói társadalom eszményeinek népszerűsítését (ezt nevezik ma egyesek „polgárosításnak”). A „szocialista ember” ugyanis nemzetet, regionalitást, lakóhelyi közösséget, s gyakran még a „reakciós” családot is félretolva internacionalistán az „emberiséghez” mérte magát – fogyasztói igényeit tekintve mindenképpen. Az „egyszer élünk” jelszó eluralkodásával elenyészett a keresztyénység „természetellenes”, korlátozó etikája, s mindenben érvényesült az immár szegyenkezés nélküli primitív vegetativitás: „hiszem, amit látok”, „az az enyém, amit megesez”, „csak azt csinálom, amiből hasznom van” stb.

A korábbi magyar iskola – minden felszínes, verbális idealizmusa ellenére – így ontotta a „tudományosságot” és irtotta a várakozásra és önkorlátozásra képes valódi hitet, amelyet igyekezett a tudatlansággal azonosítani. A tudományosságból persze ily módon racionálisan ellenőrizhető hit lett, amelynek gyorsan elfogyott a fedezete – hiszen a földi paradicsom közeledését a kevés urakat leszámítva nem lehetett tapasztalni. Voltak ugyan sokan, akik önkizsákmányoló gürccöléssel gyarapodtak – kispolgároként viselkedtek. Az iskola és a szülői ház kényelmével „felszabadított” ifjúság jelentős része azonban – sok szempontból természetesen jogosan – ilyen módon nem akarta „elveszíteni” magát. A többség ösztönösen többre, másra vágyott. A mi társadalmunk és iskolánk túlpolitizáltan politikamentességre nevelő „önmegvalósítása”, az oly nagyra becsült „magánélet” lehetősége a mikrotársadalmi kötelekeket terhelte túl, s tette növekvő mértékben tönkre. Az önpusztító állandó robotot vállalók jó része vagy örömtelenül – mert javait használni képtelen volt idő- és műveltségbeli hiányok miatt – élt, vagy hamar tönkrement egészséggel vegetált. A „kispolgári” létet elutasítók körében viszont nagy keletje lett a pótcselekvéseknek (alkohol, szex, kábítószer, elvtelen karrier), de számukra sem lett az élet örömtelibb vagy egészségesebb. Nem véletlenül mondják rólunk most is, hogy *rosszkedvű társadalom vagyunk*. A fejekben nagy a zavar.

A magyar iskola korábbi emberképét a fiktív, idealista humán elemek mellett optimista, a XIX. századi tudományosság jellemzőit őrző természettudományos gondolatok jellemezték. Ez az

ember „önmaga teremtője”, a természet ura, olyan öntörvényű lény, aki képes mindenek a megismerésére és megoldására, hiszen kezében van a tudomány. A *technikába vetett hit*, a mennyiségi végtelenség, a nagy szervezetek centralizált módszerei iránti előszeretettel csapódott le és magasabb iskoláink elsősorú többségét szűk szakmai profilú iskolákká alakította. Vagyis az iskoláink nagy részében – tisztelet a kivételnek – *szakbarbárok képzése* folyik, az általános ismeretek leértékelődtek, mert tartalmukat hamisnak, s éppen ezért feleslegesnek érezte a társadalom. A humán ismeretekkel nem lehetett politikailag „kikerülni” a rendszert, mint a „reálszakemberek” végrehajtó technokratáival. Közben Nyugaton az emberi „tőke” és a növekvő szabadidő fontosságának felismerése következtében – természetesen a politikai integráció és manipuláció igényeit sem figyelmen kívül hagyva – a humán ismeretek súlya egyre növekedett.

A hagyományosan felfogott természettudományi ismeretekről mára már egyébként is kiderült, hogy objektivitásuk és feltétlen igazságuk nagyon is ingatag alapokon nyugszik. A rájuk épített auklérista haladáshit ipari társadalmában mindenhol veszélybe került a történetileg kialakult természeti és társadalmi egyensúlyok rendszere. Nálunk a primitív mennyiségi szemlélettel iparosító, és alacsony infrastrukturáltság mellett is dühödten városiasító hatalom különösen is kiélezte a helyzetet. A társadalmi múltnak, a hagyományoknak pusztítása annál érzékenyebbül folyt, minél inkább csak a mesterségesen kialakított „haladó örökség” számított értéknek. A „múltat végkép eltörölni” ill. a világot „holnapra megforgatni” gyermeteg pátozásával végrehajtott gondolati uni-

formizálási kísérletben *erősen megrokkant a magyar nemzet identitástudata*, s így lecsökkent szellemi-erkölcsi integráló ereje. A magyar társadalomban válságba jutott a teljesítmény-elv – bár nem volt elpusztítható a természetes tenni akarás –, hiányozni kezdett a szolgálhatóság és akarás – bár nélkülözhetetlen volt a „másik” – és elapadt a közösségi célokért való lelkesedés – bár a sikert olyan sokan óhajtották. Minden relativizálódott.

Úgy estünk bele a Nyugaton is tömeges korbetegségekbe, hogy nem jártuk végig annak előzményeit, s teljesen hiányoztak az ottani létezés infrastruktúrái. A kommunizmus által szervetlenül és időtlenül „öntudatosított” honfirtársaink részben elfelejtették, részben sosem tanulhatták meg, hogy az élet, s a társadalom nem ideologikus, nem tudományos modell. A létezés a függőségek bonyolult rendszere, a tudatos lét pedig a csodálatos lehetőségeivel együtt is a korlátok, a körülhatároltságok világa. Az emberek világában az „önmegvalósítás” romboló konfliktusok sorozatához vezet, s ez ugyanúgy elvetendő, mint a sérülékeny technikai civilizáció korában az „osztályharc”. Az emberi társadalomnak az együttműködés, a szolidaritás erkölcsi rendjében kell élni. Az egyes embernek pedig önmaga megismerése, megkezezése után a saját rendelkezés, a saját életüzenet „leélésével” békességet kell munkálni.

A fentiekben felrajzolt magatartás azonban nem lehet csupán külsődleges követelmény, bilincsnak érzett, kikényszerített megalkuvás, ellenőrzött, jámbor alkalmazkodás. A régi új keresztyén etika ugyanis rugalmas, mert követi a krisztusi megbocsátást és empátiát. Az önkorlátozó krisztusi erkölcs nem jelent öncsonkítást, mert – ellentétben a tör-

ténelmi emberi-egyházi gyakorlattal – nem erőltet eleve különböző emberekre azonos aszkézist. Ha jézusi szeretetben nem tudunk átlépni az egyébként az emberi élethez nélkülözhetetlen szabályokon, formai renden, aligha tudunk életalakító választási lehetőséggé lenni.

A magyar iskola új emberképe a „beszűletett” közösségi ember, a kikényszerített „kollektivistá” helyett az individualistán közösségi embert mutassa: aki önként, reflektáltan vállalja kötelességeit. Tudva azt is, hogy – nem lévén emberi tökéletesség – a saját közössége sem tökéletes, ahogyan az ő személye sem mércéje a világnak és másoknak. Az új nevelésben tehát legfontosabb elem az önismeret az egyén, s az emberi élet ontológiai és antropológiai határait hangsúlyozva. Világunk ugyanis már most közel van egy visszafordíthatatlan környezeti katasztrófához. Így annak megértése, hogy egy véges rendszeren belül lehetetlen a végtelen haladás, életünk kulcskérdése lett. A jövő nemzedékeket rá kell szoktatni arra, hogy ne az elvi emberiség ideologikus szintjén, hanem annak a számára reálisan létező kisközösségi kereteiben gondolkodjon. Vagyis a ténylegesen körülöttük lévő felebaráthoz való viszony legyen a döntő – az egyetemesség csak így szolgálható! Azt azonban mindig hangsúlyozni kell, hogy a mikrotársadalmi létezés semmilyen formája nem mércéje az élet „helyességének”. Nem szabad ezzel újratemetni a reflektálatlan történeti közösségek bomlított kizárólagossági igényeit! A boldogság helyett egyértelműen a békességet kell a legfontosabb céllá tenni!

Ez a békesség nem lehet az uniformizáltság – sem a divatok, sem a doktrínák követésének – békessége. Tiltást és elnyomást csak a teljesen negatív, élet- és érték-

ellenes gondolatokkal és cselekedetekkel szemben alkalmazva a sokféleség istenadta egymás mellett élését kell természetes létformának bemutatni. Különösen hangsúlyozni kell mindezt a gazdasági-termelési technikák valószínűleg kikerülhetetlen egységesülésének folyamatát tekintve. Az alkotó lélek és szellem elsődlegessége – tehát az azonos helyzetekre másként reagáló képessége – nélkül a jövőt tényleg az unalom falansziere fenyegeti. Az egyre bonyolultabb technikai civilizáció egyben egyre sérülékenyebb is lesz, s ha ennek nem tudunk emberi felelősség-ellensúlyt adni, akkor elég lesz egy gonosz vagy őrült kéz, amely pusztító bombák, vegyi anyagok kioldó gombjait megnyomja, gyógyító biológiai kísérletek kivédhetetlen vírusait kiszabadítja. Az öniszító ember korának végét kell hirdetnünk, nem kárörvendően, hanem alázattal azoknak, akik az emberi méltóságot valamiféle „önrendelkező” szabadság nélkül el sem tudják képzelni.

Nagy kérdés, hogy sikerül-e diadalmaskodó igazoltság érzés nélkül, korszerű örökkévalóságot hirdetnünk. Még nagyobb kérdés, hogy sikerül-e kiiktatni a keresztyén „normativitás” évszázados kísértését. Egy dolog azonban biztos: a mai szekularizált világot nem lehet a régi módon, a régi szókinccsel, formákkal és jámborsággal meghódítani. Ennek a világnak nagyon hosszú úton, a saját fogalmaival és módszereivel kell utána menni. Ez a világ a saját „önrendelkezési” kísérletének egyre nyilvánvalóbb kudarcai után – mint egykor az antik magaskultúra korszakú műveltjei – a „kereszt bolondságát” csak sokszorosan meggondolva fogja elfogadni. Ezt hitből fakadó egyenértékű kultúra nélkül aligha lehet elérni.

A többiek...

A változások korszakában egyházunkban is megsokszorozódtak a feladatok. Megnövekedtek az egyház iránti elvárások, de mi magunk is igyekszünk kihasználni az adott lehetőségeket. Mennyit tudunk elvégezni, mire futja erőnk-ből?

Többször megütötte fülemet egy-egy megjegyzés az utóbbi időben, melyben lelkészek, talán csak burkoltan, de szemrehányást tesznek „justa” kollégáinknak. Elégé általános az a felfogás, hogy egy lelkész annál jobban végzi feladatát, minél elfoglaltabb. Legyen szabad evvel kapcsolatban néhány megjegyzést tennem. Először is el kell fogadnunk, hogy különbözőek vagyunk, munkabírásban is, de abban is, hogy mit tartunk fontosnak. Az evangélium hirdetésének nagyon sok lehetősége van. De egyáltalán nem biztos az, hogy az a lelkész végzi jól munkáját, aki állandóan elfoglalt, aki úgy akar világítani, hogy a gyertyát mindkét végén meggyújtja. Éppen ma lenne nagy szükség arra, hogy legyen időnk és nyugalmunk bizonyos problémákat átgondolni, és az új helyzetben újra értékelni, amit teszünk és ahogyan azt tesszük. Hogy volna erre lehetőségünk akkor, ha naptárunk már hónapokkal előre tele van?

A túlszűfolt naptárnak másik veszélye a készüléssel kapcsolatos. Néhány éves gyakorlattal a legtöbb lelkész nagyon szép beszédeket tud tartani készülés nélkül is. Nyelvünkön vannak a megszokott kifejezések, a megfelelő szavak, a gyülekezet többsége már a befejezést is tudja, de az még késik, a lelkész még egyszer elismétli, amit mondott, aztán újra aláhúzza ugyanazt. A templombajáró hívek ezt elnézik, de vajon eljönnek-e ismét azok a „kezdők”, akik szeretnének valamit hallani?

De mások munkájának számonkérésében legtöbbször keserűség is cseng: Én itt „gürcölök”, míg mások henyélnek, egyetlen szabad percem sincs. A lelkészi szolgálat örömből és hálaadásból fakad, de egy hajszolt élet, amikor valaki szinte összeszorított fogakkal küzd, elégedetlenséghez, megkeseredéshez vezet. Jó életet kell élnünk ahhoz, hogy egy jó életről tehessünk bizonyosságot.

Vannak azonban lelkészek, akik munka-mániában szenvednek. Úgy érzik, hogy az élet egyetlen értelme a szolgálatban égni. Mindenben részt vesznek, mindent tudnak, mindenben sikeresek. Az embernek valóban az az érzése, hogy nélkülkül megszűnne létezni a Magyarországi Evangélikus Egyház. Csodálatraméltó. Csak azt remélem, hogy azért még nekünk, többieknek is lesz helyünk és tennivalónk ebben az egyházban.

Szilas Attila

Reflexio

A Lelkipásztor 1990. októberi számában megjelent írására szeretnék néhány gondolatban válaszolni.

Örülök annak, hogy rendszeresen olvassa a Lelkipásztor folyóiratunkat, s annak is örülök, hogy még arra is figyel, hogy lelkészek milyen mértékben használják fel az előkészítőben leírtakat prédikációikban.

Ugyanakkor nem tudok örülni annak, hogy lelkészeket

elmarasztal igehirdetésükért, sőt ha jól értem az írását, gyülekezetek lélekszámának lecsökkenéséért.

Túlságosan is egyszerű lenne mindent a lelkészek nyakába varrni gyülekezeteink állapotáért.

Felügyelő Úr rákospalotai, én is ott nőttem fel. Ismertem Pröhle Sándort, Ő konfirmált. Ismertem Kökény Eleket, sok igehirdetését hallgathattam, jól ismerem Bolla Árpádot, egy évvel járt alattunk a teológián. Mindegyik más karizmával megáldott ember, de egyben hasonlítanak egymásra – szerintem, – hogy jó igehirdetők.

Nem tudhatom, kiket hallgatott még Felügyelő Úr, természetesen nem vagyunk egyformák, vannak jobb és kevésbé jó igehirdetők. Vannak, akik jobban megtalálják a kapcsolópontot az ige – s a mindennapi élet problémái vonalán. Ez nem vitás, de azt gondolom, hogy minden igehirdető igyekszik úgy megszólaltatni az igét, még ha esetleg csak egy szót, egy fogalmat magyaráz is, – hogy az igehallgatók ne menjenek el üres kézzel, üres szívvel. Hogy a vasárnapi ige jelent sen nekik valamit, támaszpontot, segítséget, eligazítást, erőforrást a mindennapi életben.

Köztudott, hogy a papi életek nagyon is szem előtt vannak, mindnyájan tudjuk, hogy felelősséget hordozunk azért, ahogy prédikálunk, ahogy éljük a mindennapi életet. Engem is sokszor és sokat emészt, hogy gyülekezeteinkben még nem indult meg egy ébredési mozgalom, hullám: – mindegy, hogyan fogalmazunk.

Mai ev. egyházunk, közegyházunk életében is vannak fájó sebek, mindnyájunknak fáj, ami van, mert szeretnénk, ha nem az egymás elleni harcok jellemeznének bennünket ország, s világ előtt.

Levelének, gondolom, mégis megvan az az értelme, hogy minket lelkészeket megszólított, hogy ismét elgondolkozzunk azont, hogyan is végezzük igehirdetői munkánkat. Kérem Önt és minden presbitert, hogy segítsék lelkészeiket abban, hogy minél jobban végezhesék ezt a csodálatosan szép és felelősségteljes munkát, hogy Isten igéje hirdetői lehessünk, – minden nyomorúságunk ellenére.

Testvéri szeretettel

Szabó István
dunaegyházi lelkész

„Szabad egyház a szabad államban”

A vallásügyi törvény és a politikai pártok egyházpolitikai programja – Dolgozat LMK-értekezletre központi téma alapján.

Készítette: Györi Gábor – Orosháza. 1991. december 13. Rendhagyó módon a mai útruatóbeli igével. Zsolt.105,4. „Folyamodjatok ÚRhoz, az ő hatalmához, keresetek orcáját szüntelen!

1Pét 2,25 „Olyanok voltatok, mint a tévelygő juhok, de most megtértetek lelketek pásztorához, és gondviselőjéhez.”

Politikai téma került terítékre. Politika – az embereknek,

csoportoknak a hatalomhoz való viszonyát, abban való részvételét jelenti.

Az egyház népe számára egyértelmű, hogy minden hatalom Istentől van, ezért Isten hatalmát keresi és fogadja el minden más hatalom előtt és felett. Péter a „lelkek pásztora-ról” beszél. Ő Krisztus, akinek minden hatalom adatott mennyei és földön, de uralma alapvetően különbözik a földi uralmaktól: nem „evilágból” való, hanem lelki hatalom.

A fenti gondolatok igazát bizonyára senki sem vitatja az egyházban, de amint a gyakorlati keresztyénség területére lépünk, ez az alapigazság viszonylagossá válik, vagy éppen feledésbe merül. Jelen dolgozatomban viszont szeretném mindvégig szem előtt tartani ezt a két igét.

Miután ezidén már nem kaptunk a kötelező LMK-témákhoz útnutatót, mint korábban, csupán egy címet a jövőben talán már címet sem kapunk, és talán az LMK sem lesz kötelező; így haladunk a szabad egyház megvalósulása felé) – a dolgozatról joga és kötelessége, hogy értelmezze a feladatot úgy, ahogy jónak látja.

A fenti cím ugyanis értelmezhető úgy, hogy a vallástügyi törvény és a politikai pártok programja megteremtette a SZABAD EGYHÁZAT A SZABAD ÁLLAMBAN – és csupán a megfelelő dokumentumokat kell ismertetnünk. Lehet úgy is érteni, hogy ez a cél: az immáron szabaddá vált államban teremtsük meg a szabad egyházat.

Érthetném úgy is, hogy kérdőjelet teszek a cím mellé: SZABAD EGYHÁZ, SZABAD ÁLLAMBAN? – én ez utóbbira hajlok, mert a szinte rímelően jól csengő cím alatt nagyon sok feszültséget, félreértést, – uram bocsá! még egy kis tendenciózus sugallatot is vélek felfedezni.

Talán nem árt egy kicsit azzal foglalkoznunk, hogy a címbeli fogalmak értelmét tisztázzuk.

Mit jelent ez, hogy SZABAD ÁLLAM? Létezik egyáltalán ilyen kategória? Nyilván csak nagyon viszonylagosan értelmezve mondhatjuk ki: szabad állam. Vannak államrendszerek, amelyekhez képest már a korábbi magyar állam is szabadnak mondható, és vannak nyugati demokráciák, melyek még álomszerűnek tűnnek számunkra is. És tudjuk, hogy ezek a rendszerek sem szabadok igazán...

Számomra még nagyobb a kérdés, hogy létezik-e SZABAD EGYHÁZ? Lehetséges-e egyszerűen párba állítani e téren az államot és az egyházat? Lehet-e az egyháznak kitűzött célja, hogy szabaddá váljon? Küzdhet-e és milyen eszközökkel a szabadságáért? És valójában mi a szabadság fokmérője? Az államtól való függetlenség, vagy minden más közösségtől való függetlenség, illetve általában a világtól való elkülönülés?

A magam részéről vallom, hogy az állam szabad voltának és az egyház szabadságának semmi köze egymáshoz, ahogy Pál bilincsekben sem érezte magát rabnak a vele szabadon rendelkező Festus és Agrippa előtt. Nem érzem szabadabbnak az egyházat ma, amikor szólás- és lelkiismereti szabadságjoga mindenki számára biztosítva van, mert ez a negatív hatásokat is felszabadítja. ld. sátánizmus, okkultizmus stb...

Evangélikus és evangéliumi talajon állva úgy vélem, hogy egészen másként kellene ezt a kérdést, az egyház szabadságának kérdését megközelíteni, nevezetesen Jn8,36 szerint:

„Ha a Fiú megszabadít, valósággal szabadok lesztek...”

Mielőtt ezt kifejtenénk, fogadjuk el az adott címet és témát – talán nem lesz minden haszon nélkül, ha összegezzük mindazt, ami az elmúlt két évben egyházpolitika címszó alatt történt.

1. A PÁRTOK EGYHÁZPOLITIKÁJA

Időrendben korábbra nyúlik vissza, mint a vallási törvény megalkotása, ezért veszem én is előbbre.

Aválasztási kampány idején az egyes pártok közé tették programjaikat. Megfigyelhető volt, hogy az egyházzal csak úgy odavetetten, az alapvető emberi jogok kapcsán szóltak. Valahogy így:

Minden állampolgárnak alapvető joga a lelkiismereti- szólás- és vallásszabadság.

Egyházpolitikáról, az egyház valós értékeiről a nagy politikai szövegben egy szó sem esett. Nem gondolom, hogy a politikában középponti kérdés kellene, hogy legyen az egyház, de aránytalanul kevés figyelmet szenteltek a pártok erre. Ez megérthető, ha arra gondolunk, hogy pártoknak mindennél fontosabb volt a hatalom megszerzése. A hatalmai harcban nem fűződött érdek a semleges, vagy annak deklarált egyházakkal való kapcsolathoz. Más részről az egyház nem egységes társadalmi képletként jelenik meg. A vallásos emberek tömege nem effektíve használható tömegbázis, lévén meglehetősen heterogén összetételű.

Az egyes egyházak és pártok között természetesen már kezdettől kialakultak bizonyos kapcsolatok, illetve a háború előtti viszonyulás újra jelentkezett. Ez elsősorban szellemi szintű kapcsolat, de van példa pénzügyi összefonódásra is pl. az SZDSZ és a HIT-gyülekezete esetében.

Az állam és egyház ismételt (ki tudja hányadik!) szétválasztása után egyik párt sem vallja nyíltan valamely felekezethez kötődését, de azért nagyjából megállapítható a kapcsolat.

Az egyes pártok egyházi színezete:

– MDF: országosan róm.katolikus háttérű, helyenként a többségi egyházra épít... Pl. Orosháza. (Már a választások előtt kijelentették, hogy evangélikus iskolarendszert kívánnak...)

– FKGP: Általában református illetve protestáns háttérű

– KDNP Egyértelműen római katolikus háttérű

– SZDSZ: Hit-gyülekezete és bizonyos racionális protestáns körök

– FIDESZ: Bár az SZDSZ ifjúsági szervezetének tekinthető, nem jellemzi túlzott klerikális kapcsolódás – ezt az ateizmusban felnevelődött fiatalság önmagában is magyarázza.

– MSZP: alkalmazkodó, a korábbi kapcsolatokra épít.

Részletezve:

Az MDF, mint KORMÁNYPÁRT viszonyát az egyházakhoz a napi politikai kényszer határozza meg. Általában bizonytalanság, határozatlanság jellemzi, és ez az egyházpolitikájára is érvényes. Nagyon sok kérdésben nem alakított ki egységes koncepciót – pl. az egyházi iskolák ügye.

Az egyházpolitikai szándékának nem tud érvényt szerezni: bár vallja az egyház támogatását, de nem foganatosítja azt.

A FKGP jelszava: „Isten, Haza, Család” – ma nem hangzik igazán meggyőzően Ezt igazolja az, hogy a párt mindenek elő helyezi a földkérdést, mégpedig agresszíven és irreálisan. Ha programjukat nem Isten nevében kezdenék, talán nem volna olyan súlyos a bűnük.

Egyházunk sok tagja tartozik a FKGP-hoz, akik többnyire nem a radikális irányt vallják, de van sok negatív példa is.

A KDNP még a kisgazdákon is túlmege, amennyiben nevében hordozza a keresztyén jelzót. Ez abszurdum! A keresztyén tanítás nem lehet egy párt alapelve, hiszen „Krisztusban nincs különbség” ember és ember között – a párt pedig nyilván elhatárolja magát más pártoktól. A keresztyén erkölcsiség hangoztatása önmagában nem jelent sokat, hiszen az általános érvényű.

Egyértelműen érezhető e párt háttérében a politikázó római katolikus diplomata-egyház.

Az SZDSZ – liberális párt. Programja nem azért nem fogadható el, mert nem támogatja eléggé az egyházat, hanem mert a liberalizmusra épül. A liberalizmus pedig – egyházi, teológiai szemszögből nézve különösen is – lázadás Isten rendje ellen, és, mint ilyen, következményeiben is inhumánus. Az egyházon belül mindenképpen elfogadhatatlan a liberalizmus – bár a társadalomban pozitív, balanszrózó szerepe lehet, de nem jó, ha egy társadalom központi ideológiájává válik. A HIT-gyülekezettel való összefonódása minden vonatkozásában bibliaellenes.

A FIDESZ-ről nincs mint mondanom az említetteken kívül.

Az MSZP a gyakorlottan politizáló párt, melynek jelenleg nincs veszténivalója, tehát nyugodtan léphet bármely irányban. Mint a letűnt rendszer utolsó kormánypártja, hozott néhány jelentős egyházpolitikai döntést: Egyezmény felbontása, vallásügyi törvény, megalkotása, ÁEH megszüntetése. Ha mindezt 15 évvel ezelőtt teszi, még ma is kormányozna...

Az MSZP sokkal árnyaltabban politizál, mint az MSZMP, de az egyházpolitikáját ma is jellemzi a kétszínűség: egyrészt az ateizmus hangoztatása mellett látszólag elismerve az egyház értékeit, partnerként lép fel. Másrészt azonban a belső cél nem szűnt meg: az ellentétes ideológia ma is célpont a számára, bárha átmenetileg nem is a legfőbb. Érzésem szerint a „régijó” kapcsolatok révén még ma is van befolyása az egyházak bizonyos köreire.

A fenti kép meglehetősen pesszimista, – belátom, de nem várok semmit a pártok egyházpolitikájától. Hitem szerint az egyháznak inkább a Szent Lélek munkája által kell épülnie, mint a politikai kölcsönhatásokból.

2. AZ 1990/IV. azaz VALLÁSI TÖRVÉNY

A törvény szükségességéről hosszú vita folyt annak idején. Voltak, akik az alkotmányos garanciát is elégnak tartották volna. A Német-kormány illetve a régi parlament, vagyis a régi rend emberei alkották meg. (a Lk16-ból ismert hamis sáfár módjára)

A törvény bevezetése deklarálja az egyházak értékeit: „A társadalom kiemelkedő fontosságú, értékhordozó és közösségteremtő tényezői...”

I. /2.§ leszögezi, hogy a lelkiismereti és vallás szabadság már önmagában is biztosítja a szükséges mozgásteret az egyházaknak – amint az Alkotmányban le van fektetve (60)

/3.§ szerint sem hátrány, sem előny nem származhat a vallási életből. Az állami nyilvántartásokban nem szerepelhet a vallásra vonatkozó adat.

/4.§ lelk. és vall. szabadságában senkit nem lehet akadályozni, de ez nem mentesít senkit az állampolgári kötelezettségek alól. (a kivételeket törvény rögzíti.)

/5.§ a szülőnek, gyámnak joga van ahhoz, hogy döntsön kiskorú gyermeke vallásos és erkölcsi neveléséről.

/8.§ 2.bek. szerint: „Egyház minden olyan tevékenység végzése céljából alapítható, amely az Alkotmánnyal nem ellenkezik és törvénybe nem ütközik.

Az egyházalapításra és nyilvántartásba vételre messze menő lehetőségeket biztosít a törvény, amikor pl. mindössze száz ember ilyen szándékát elegendőnek tartja.

II/11.§ -ban a vallásalapítás kizáró okait tkp. az Alkotmánnyal való összeegyeztethetlenség illetve a formai kritériumok nem teljesülésében fogalmazza meg.

II/ 15.§ deklarálja az állam és egyház szétválasztását (Alk.60.). Az állami kényszer alkalmazását kizárja még az egyház javára is. Azonos jogok és kötelezettségek illetnem meg minden egyházat. (A nagy létszámú történelmi egyházat csakúgy, mint egy frissen alapított akármilyen szektát.)

Az állam nem hozhat létre az egyházak irányítására felügyeleti szervet.

(19.§ szerint az egyház jogi, személyi nevelési-oktatási, szociális és egészségügyi, sport, gyermek- és ifjúságvédelmi intézményei működtetéséhez az állami intézetekhez hasonló normatív támogatást kell, hogy kapja – az erre a célra elkülönített ill. költségvetési pénzeszközökből.

III/23.§ az egyházi cselekmények és kegytárgyak hatósági védelmét fogalmazza meg.

A törvény indoklása logikusan értelmezi az egyes törvényeket. A magam részéről a törvényt kielégítőnek tartom, sőt bizonyos esetekben túlmegegy azon a kereten, amit egy világi vezetéstől elvárhatunk. Mindenképpen nagyobb szabadságot biztosít, mint a korábbi pártállam. (Az őskereszténység helyzetéről nem is beszélve).

Ennek a szabadságnak máris érezzük a súlyát. Egyre

inkább versenybe kényszerülünk más felekezetekkel, vallási színezetű csoportokkal. Ez arra készíti minket, hogy átgondoljuk hitünket, szolgálatunkat és egyházunk „állóvíze” fel-frissüljön.

Bizonyára feltűnt, hogy míg a pártok egyházpolitikáját meglehetősen negatívan értékeltem, a Vallásügyi Törvényt nem kritizáltam, sőt még méltattam is. Nos, ennek oka az, hogy a törvény önmagában semleges, csak az alkalmazás során kap pozitív vagy negatív előjelet. Ez pedig a mindenkori pártok egyházpolitikájának a függvénye.

Jelenleg van egy jónak mondható Vallásügyi törvényünk, mely bevezetésében deklarálja az egyházi tevékenység értékét – és vannak politikai pártok, amelyek felszínes jelszavak hangoztatása mellett a hatalomért harcolnak, és többnyire gazdasági (anyagi) szinten látják a garanciát a felemelkedésre – az erkölcsi tényező háttérbe szorul.

Most visszatérek a bevezetésben exponált gondolathoz:

3. AZ EGYHÁZ SZABADSÁGÁNAK EGYETLEN LEHETSÉGES MÓDJA: Jn8,36.

Ez az igeszakasz Jézus vitabeszédeinek része. Érdekesége, hogy János külön megjegyzi: „akkor Jézus így szólt azokhoz a zsidókhöz, akik hittek benne: ha ti megtartjátok az én igéimet, valóban tanítványaim vagytok, megismeritek az igazságot, és az igazság megszabadít titeket”.

Tehát nem a kételkedő, ellenséges farizeusokhoz, sadduceusokhoz szól, hanem a „hívókhöz”. Mint kiderül, ők a szabadságot másként értik, mint Jézus: az Ábrahámtól való származás alapján Istentől kapott „előjognak” tartották. Másrészt tudjuk, hogy a Messiástól a politikai szabadságot várták. Jézus nagyon egyértelműen fejezi ki magát, amikor arról beszél, hogy mindenki a BŰN SZOLGÁJA.

Egyetlen igazi rabság létezik – a bűn rabsága. Egyetlen szabadító van csupán, Krisztus, aki a bűntől tudja megszabadítani az embert.

A bűn nem kollektív jelenség elsősorban, hanem személyes valóság, következésképpen a szabadság sem társadalmi kategória, hanem az egyén belső, lelki meghatározottsága! Ezért érzi magát Pál szabadnak még a bilincsek között is.

A kiinduló kérdésre a válasz tehát: Szabad állam az, melynek tagjai belső meghatározottságuk által szabadok az erkölcsi jó cselekvésére. Ez nyilván sehol sem valósul meg tökéletesen, de a nyugati demokráciákban jóval nagyobb mértékben, mint a mi demoralizált keleti rendszereinkben.

SZABAD EGYHÁZ – függetlenül az államtól, államformától, történelmi, földrajzi és egyéb szituációtól – az, melynek tagjait Jézus Krisztus megszabadította a bűn rabságából.

Ezért nem tudom elfogadni egyházunk „belső egyházpolitikáját”, mert a világi politika eszközeivel és módszereivel kívánja felépíteni önmagát. Ez a módszer – azaz a politizálás – eleve a bűntől áthatott! Nincs bűntől megszabadított politika – mert Jézus nem politikai irányzatokért halt meg – csak bűntől megszabadított ember van! Fentiek értelmében egyházunkban egyik irányzatot sem tartom Krisztushoz méltónak, amely az egyházi hatalomról beszél, azért, ill. ellen harcol. Lehet adott esetben valakit vagy valakit bűnösebbnek bélyegezni, de alapvetően „nincs különbség, mindenki vétkezett és híján van Isten dicsőségének”...

1987-ben, a változások hajnalán egyházunkban megfogalmazódott a négy fő prioritás, ezek között az első volt a SPIRITUALITÁS! Sajnos ebből nagyon kevés valósult meg, mert kiszorította a politizálás, azaz a hatalomért folytatott harc.

Dolgozatom nem olyan céllal íródott, hogy egy újabb megújulási mozgalom alapját szolgálja, de az örök megoldás benne van, mert Krisztusra mutat! Ennél többet senki sem adhatott eddig és ezután sem!

Pályázati felhívás

A Magyarországi Evangélikus Egyház pályázatot hirdet a Budapesti Evangélikus Gimnázium tanári állásainak betöltésére.

Pályázhatnak evangélikus vallású, egyházhű, pedagógiai elhivatottsággal rendelkező olyan tanárok, akik megfelelő képesítéssel rendelkeznek, tudományos munkát végeznek, legalább két idegen nyelvet beszélnek, és a gimnáziumi tanári és nevelő munkát élethivatásnak tekintik.

A következő szaktárgyakra lehet jelentkezni:

**magyar-angol,
magyar-német,
magyar-francia,
latin-görög,
magyar-orosz,
magyar-latin,** (a nyelvek
más kombinációban is
szerepelhetnek)

**magyar-könyvtár,
történelem-földrajz,
matematika-fizika,
kémia-fizika,
biológia-kémia.**

A pályázók pályázatukat 1991. február 20-ig nyújthatják be a Budapesti Evangélikus Gimnázium irodájában (1071 Bp. VII. Gorkij fasor 17-21.)

A pályázatnak tartalmaznia kell az erre a célra kibocsátott „Pályázati lap”-ot (beszerezhető a gimnázium irodájában); önéletrajzot; a tudományos és pedagógiai tevékenység bibliográfiáját; tanítói és nevelői tevékenységeinek elvi elképzelését (ez utóbbit maximálisan egy oldalnyi terjedelemben.)

Az Evangélikus Teológus Otthon
értesíti a lelkeszi hivatalokat, hogy az
összevont gyülekezetek feleslegessé vált
Lelkipásztor évfolyamait és Belmissziói
munkaprogram sorozatait vagy más
magyar és idegen nyelvű teológiai
könyveket adományként szívesen
elfogad vagy megvásárol.

Lelkipásztor 1990. évi tartalomjegyzéke

Szólj Uram! Hallja a Te szolgád...

Veni Creator Spirítus – Dr. Hafenscher Károly	1
Egyetértés — Dr. Hafenscher Károly	30
Belső szobánk nyitott ablaka – Dr. Hafenscher Károly	68
Egyetértésről még egyszer — Szabik Imre	106
Nem hiábavaló – Dr. Hafenscher Károly	144
Mint Isten szolgálja – D. Dr. Nagy Gyula	182
Szombatesteri imádság lelkészeknek – Dr. Hafenscher Károly	212
Az induló Timótheushoz – Scholcz László	212
Épüljetek fel lelki házzál – Dr. Hafenscher Károly	250
Reformáció – Dr. Hafenscher Károly	292
Jézusi rendszerváltás – Dr. Hafenscher Károly	328
Maradj velünk Urunk! – Dr. Hafenscher Károly	366
Integrálmi – Dr. Hafenscher Károly	367

Tanuljuk a Krisztust!

Lelkipásztor 1990 – Dr. Hafenscher Károly	1
Csendesnapon – Madocsai Miklós	3
Lelkipásztor konferencia (Gyenesdiás)	
Dicsérete mindig ajkamon van – Scholcz László	4
Biztos alapon – Madocsai Miklós	4
Tágölelésű imádság – Fehér Károly	6
„A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma – Benczur László	7
400 éves a magyar Biblia – Dr. Muntag Andor	31
A 460 éves Ágostai Hitvallás időszerűsége – Scholcz László	32
Ökumené — Ökonómia — Ökológia – Benczur László	35
Egyházzsenénk megújulásáért – Trajtler Gábor	37
A vizsolyi Bibliáról újszövetségi megközelítésben – Dr. Cserhádi Sándor	69
A kereszt teológiája Luthernél – Paavo Kortekangas — Ford.: D. Koren Emil	107
Egyház, teológia, társadalom – Dr. Reuss András	108
A korál szerepe és jelentősége az evangélikus egyházban — Gáncs Aladár	110
Éneklő-muzsikáló egyház – ifj. Hafenscher Károly	111
Mérlegben a diakóniai teológia – Dr. Cserhádi Sándor	183
A Biblia imádságos könyve – D. Bonhoeffer – ford.: Ferencki Ilona	186
Mi volt Pál apostol testi gyöngesége, tövise? – Györi János	187
A felvilágosodás egyházai a felvilágosodás után – Peder Nørgaard-Højten – Zay Balázs	211
Isten országa – világban vagy a túlvilágban? – Csepregi András	251
Az 1976-os bibliafordítás pontosításához – „Ok nélkül?” – Jézus egyházfogalma – Györi János	253
A hit jövője Európában – Georg Kretschmar – ford. Brebovsky Éva	254
A zene teológiája – Gáncs Aladár	293
Pál apostol tipológiája – Brebovsky Éva	329
Evangélikus öntudatunk avagy lutheránus identitásunk – Dr. Zsigmondy Árpád	331
Rám bízta Évát – Gémes István	367
Isten akaratának felismerése – Tarjáni Gyula	371

Evangélikusok a nagyvilágban

Curitiba 1990 — Dr. Hafenscher Károly	8
Curitiba 1990 — Dr. Hafenscher Károly	39
A Curitibai világyűlésről — Dr. Nagy Gyula	71
A brazil evangélikus egyház és társadalom – Dr. Sólyom Jenő	73
Társadalmi felelősségünk — Pángyánszky Ágnes	74
Curitiba, jegyzetek II. — Dr. Nagy Gyula	113
Találkozásom az ellentétek országának teológiájával – Keveházi Klára	116
Kiáltás visszhang nélkül? – Curitiba 1990 – Gémes István	117
Curitiba 1990 Találkozópontra — Brebovsky Éva	145
Visszanyert rokonszenv – Szépfalusi István	216
Dialógus a Dialógusról – Benczur László	295
Nyilatkozat a lutheránus keresztyének és zsidók találkozásáról – fordította: Szilas Attila	296
Lutheránus? Inkább evangélikus! – Dr. Reuss András	374

Kitekintés az ökumené világába

Liturgikus Lexikon — ifj. Hafenscher Károly	88
Ökumenikus tapasztalatok (1941-1990) – Vajta Vilmos	119
Lelkészi szolgálat külföldön élő magyarok között – Gémes István	146
A 4. Magyar Ökumenikus Találkozó zárónyilatkozata	148
A karizmatikus mozgalom – Niels Bloch-Hoell – ford.: Lupták Gyula	188
Vannak-e még szabadegyházak? – Dr. Szigeti Jenő	218
Ökumenikus evangélizáció – tanulmányokkal – Dr. Hecker Frigyes	219
Egyházi világhíradó – D. Dr. Nagy Gyula	258
Egyházi világhíradó – D. Dr. Nagy Gyula	298
Egyházi világhíradó – D. Dr. Nagy Gyula	336
Levélrészlet – Pátkai J. Róbert	338
Tézisszerű reflexiók – Pátkai J. Róbert	339
„Nem vagyok megrögzötten pesszimista” – Visser't Hooft utolsó interjúja – ford. Benczur László	340
Egyházi világhíradó – D. Dr. Nagy Gyula	374

Lelkész-szemmel

Evangélikus sajátosságaink az egyházi zenében – <i>Gáncs Aladár</i>	149
Különbféle vallási csoportok tevékenysége – <i>Pintér Károly</i>	220
Éneklő egyház? – <i>Kiss János</i>	261
Mit tanulhatunk mi lelkészek Főttől? – ifj. <i>Hafenscher Károly</i>	262
Karizmatikus mozgalmak – <i>Pintér Károly</i>	263
Tübingenben tanultam – <i>Szentpétery Péter</i>	300
A szószerk lépcsőjén... – <i>Koren Emil</i>	342
Van-e még mondanivalód nekünk? – <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	344
Fasori gimnazisták az Énekek Énekéről – <i>Fabiny Tamás</i>	346
„Itt az idő” – <i>Donáth László</i>	348
Zsidókból lett keresztények Magyarországon – <i>Ferenczy Zoltán</i>	351
Ősztündíjas voltam Chicagóban – <i>Fabiny Tamás</i>	377
Pályám emlékezete – <i>Sólyom Károly</i>	379
Az alagút vége? – <i>Veöreös Imre</i>	382

Tanít az egyháztörténet

Molnár Lajos: A Nagytarcsai Népfőiskola – <i>Gáncs Péter</i>	11
Luther tanainak korai terjedéséről Magyarországon – <i>Hegedűs László</i>	40
Melanchthon követői Magyarországon – <i>David P. Daniel</i> – <i>Köszeghy Éva</i>	40
Reményik Sándor – <i>Zászkaliczky Pál</i>	75
Evangélikus Teológiai Fakultás Sopronban 1923-1950 – <i>Dr. Fabiny Tibor</i>	80
Az evangélikus teológia és lelkészképzés helye és szerepe a magyar felsőoktatásban – <i>D. Dr. Pröhle Károly</i>	82
Koren István emlékezete Domonyban – <i>D. Koren Emil</i>	83
Evangélikus bibliafordítások – <i>Dr. Fabiny Tibor</i>	125
† Professzor Adolf Köberle – <i>Lehel Ferenc</i>	151
Károlyi Gáspár „Vizolyi Bibliája” 400. évfordulójára – <i>Dr. Gömör József</i>	192
Barth Gáncs Aladár róla írt tanulmányáról.....	193
Kalaznó – élt 270 évet – <i>Bencze Imre</i>	222
Grynaeus Simon bázeli működéséről – <i>Blázy Árpád</i>	223
Botta István: Dévai Mátyás, a magyar Luther – <i>Keveházi László</i>	267
Mi is volt az a „Luther Márton Intézet”? – <i>Benczur László</i>	267
Diakonisszatestvérek gyülekezeti szolgálatban – <i>Túrmezei Erzsébet</i>	302
Bemutakozás 45 év után – <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	302
A Vizolyi BIBLIA – <i>Dr. Fabiny Tibor</i>	354
130 éves a hazai Gustav Adolf szolgálat (1860-1990) – <i>Dr. Karner Ágoston</i>	355
Szethlo Gábor emlékezete – <i>D. Koren Emil</i>	384
Hiteles memoár (Veöreös Imre könyvéről) – <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	385
A lelképásztor imádsága – <i>Csonka Albert</i>	386
Végre megjelent magyarul is Ordass Lajos életrajza – <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	386

A teológia szomszédságában

Lélektani alapismeretek és más kiadványok – <i>Dr. Bodrog Miklós</i>	9
A szépirodalom szerepe a teológiai munkában – <i>Nagy László</i>	10
Művészet és teológia – <i>Zay Balázs</i>	11
Gyógyító történetek – <i>Dr. Bodrog Miklós</i>	44
Tusakodástól gyógyulásig – <i>Dr. Bodrog Miklós</i>	44
Néhány gondolat – <i>Dr. Süle Ferenc</i>	45
A hozzászólás vagy vitaközvetítés útja – <i>NN</i>	45
A lélek – <i>Scholcz László</i>	128
Nehéz ma iskolás gyerekeknek lenni – <i>Oravecz Pálné</i>	85
A retorika és a beszédművészet alapvonalai – <i>Erdei Iván</i>	86
Hogyan segíti a pszichológia a lelképásztor működésének hatékonyságát – <i>Dr. Németh György</i>	128
A mai magyar társadalom problémái a szociológia nézőpontjából – <i>Andorka Rudolf</i>	153
Zsákutcában a magyar ifjúság? – <i>Kamarás István</i>	155
A pszichiátriai szemlélet és gyakorlat helye a keresztény orvoslásban – <i>Dr. Süle Ferenc</i>	194
Antiszemitizmus Magyarországon? – <i>Dr. Andorka Rudolf</i>	225
Thomas Gordon: T.E.T. Teacher Effectiveness Training: A tanári hatékonyság fejlesztése – <i>Dr. Cserhádi Sándor</i>	228
„Tiszta szocializmus” után „vad kapitalizmus”? – <i>Dr. Andorka Rudolf</i>	270
A szociológia és a lelképásztori szolgálat – <i>Bárdossy György</i>	272
Közérthető lélektan – <i>Dr. Bodrog Miklós</i>	275
A szociológia önértelmezésének változásai: lemondás a világmagyarázatról és a világmegváltásról – <i>Dr. Andorka Rudolf</i>	388

Fórum

Az egyháztagság mai kérdései – <i>Szabó Lajos</i>	12
Szlovák nyelvű és háttérű gyülekezeteink kegyessége – <i>Dr. Selmeczi János</i>	14
Nem akarunk magányonást – <i>Dr. Reuss András</i>	16
Mit vár tőlünk a világ – <i>Dr. Grynaeus Tamás</i>	17
Levélváltás (Benczur László ny. lelkész leveléből Lehel Ferenc ny. lelkészhez – <i>Benczur László</i>	19
A tolnai német protestáns kegyességéről – <i>Lackner Aladár</i>	47
Vend-szlovén evangélikus kapcsolataink Magyarországon – <i>Dr. Pusztay László</i>	49
Zsinat lelkészi szemmel – <i>Dr. Fabiny Tibor</i>	51
Részlet egy levélből – <i>Véghelyi Antal</i>	52
Akarunk-e lelki ébredést? – <i>Csepregi Béla</i>	53
Együtt készültünk a zsinatra – <i>Zászkaliczky Péter</i>	89
Együtt készültünk a zsinatra – <i>Lackner Pál</i> – <i>Dr. Lipták András</i>	91

A nem lelkészi és lelkészi tagok szerepe az egyházi vezetésben — <i>Kertész Géza</i>	91
A kiskőrösi evangélikusság szlovák háttéré és kegyessége — <i>Ponicsán Imre</i>	129
A mezőberényi német háttérű evangélikusokról — <i>Csepregi Zsuzsanna</i>	131
Javaslat — <i>Lackner Pál</i>	132
40 évvel ezelőlt felosztott Lelkészegyesületünkről — <i>Scholz László</i>	160
Győzhetetlen egyház — <i>Scholz László</i>	162
A Magyar Protestáns Közművelődési Egyesület Nyilatkozata.....	163
Gytlekezeteink strukturális kérdéseiről — <i>Dr. Koczor Miklós</i>	165
A Hartai gyülekezetéről — ma — <i>Szabó Vilmos Béla</i>	167
A Pest környéki szlovák evangélikusok kegyességéről — <i>Cselovszky Ferenc</i>	169
Hozzászólás — <i>Káldy Lajos</i>	197
Előzetes gondolatok — <i>Dr. Frenkl Róbert</i>	229
Felügyelői iktatás — <i>Dr. Sólyom Jenő</i>	230
Misszió és egyháztagság — <i>Göllner Pál</i>	232
Javaslat az 1991. évi Törvényalkotó Zsinat előkészítésére — <i>Dr. Fabiny Tibor</i>	233
Zörgessetek! — <i>Dr. Cserháti Péter</i>	234
Elsősorban lelképásztor! — Kinczler Gyula felügyelő véleménye a mai igehirdetőről — <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	276
Levél — igehirdetésről — <i>Káldi Lajos</i>	306
Öröm és szorongás — <i>Kovács Imre</i>	357
Országos Egyházi Rendkívüli Közgyűlés — <i>Dr. Harmati Béla</i>	390
A zsinatról — <i>Szilas Attila</i>	391
Néhány elvi szempont a zsinattal kapcsolatban — <i>Dr. Boleratzky Lóránd</i>	391
Kell-e egyáltalán zsinat? — <i>Dr. Reuss András</i>	392

Az igehirdető műhelye

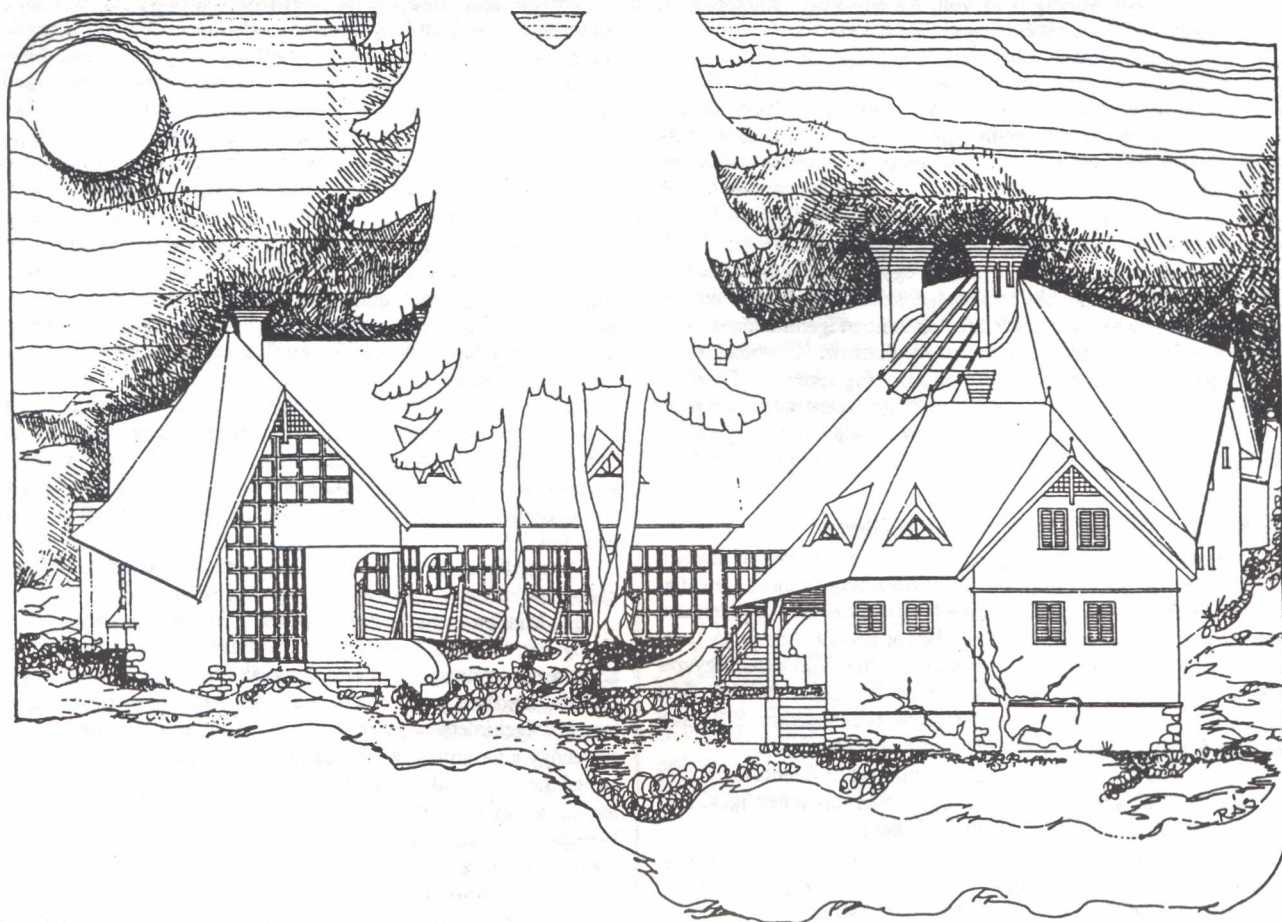
Hetvened vasárnap — <i>Keveháziné Czégény Klára</i>	21
Hatvanad vasárnap — <i>Muntagné Bartucz Judit</i>	22
Ötvened vasárnap — <i>Takácsné Kovácsné Zelma</i>	24
Böjt 1. vasárnapja — <i>Fehér Károly</i>	54
Böjt 2. vasárnapja — <i>Gáncs Péter</i>	55
Böjt 3. vasárnapja — <i>Laborczy Géza</i>	56
Böjt 4. vasárnapja — <i>Fabiny Tamás</i>	57
Böjt 5. vasárnapja — <i>Kertész Géza</i>	59
Virágvasárnap — <i>Detre János</i>	93
Nagycsütörtök — <i>Brebóvszky Éva</i>	93
Nagypéntek — <i>Brebóvszkyne Pintér Márta</i>	94
Nagyszombat — <i>Génes Pál</i>	96
Feltámadás ünnepe — <i>Génes István</i>	97
Húsvét 2. napja — <i>Szell Bulcsú</i>	98
Húsvét utáni 1. vasárnap — <i>Zászkaliczky Pál</i>	99
Húsvét utáni 2. vasárnap — <i>Pintér Károly</i>	133
Húsvét utáni 3. vasárnap — <i>Pintér Károlyné</i>	133
Húsvét utáni 4. vasárnap — <i>Sárkány Tibor</i>	134
Húsvét utáni 5. vasárnap — <i>Sárkány Tiborné</i>	135
Mennybemenetel ünnepe — <i>iff. Cserháti Sándor</i>	136
Húsvét utáni 6. vasárnap — <i>Bozorády Zoltán</i>	138
Pünkösd I. — <i>Krähling Dániel</i>	171
Pünkösd II. — <i>Szabó Vilmos</i>	172
Szentháromság ünnepe — <i>Balikó Zoltán</i>	173
Szentháromság utáni 1. vasárnap — <i>Tekus Ottó</i>	174
Szentháromság utáni 3. vasárnap — <i>Ribár János</i>	175
Szentháromság ünnepe u. 4. — <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	199
Szentháromság ünnepe u. 5. — <i>Wettler Sándor</i>	200
Szentháromság ünnepe u. 6. — <i>Koczor Tamás</i>	201
Szentháromság ünnepe u. 7. — <i>iff. Detre János</i>	202
Szentháromság ünnepe u. 8. — <i>Adami László</i>	203
Szentháromság ünnepe u. 9. — <i>Gáncs Aladár</i>	204
Szentháromság ünnepe u. 10. — <i>Káposzta Lajos</i>	205
Szentháromság ünnepe u. 11. — <i>Sándor Frigyes</i>	206
Szentháromság ünnepe u. 12. — <i>Labossa Lajos</i>	207
Szentháromság utáni 13. vasárnap — <i>Havasi Kálmán</i>	236
Szentháromság utáni 14. vasárnap — <i>Kósa László</i>	237
Szentháromság utáni 16. vasárnap — <i>Szimon János</i>	238
Szentháromság utáni 17. vasárnap — <i>Táborszky László</i>	239
Szentháromság utáni 18. vasárnap — <i>Bohus Imre</i>	240
Szentháromság utáni 19. vasárnap — <i>Bolla Árpád</i>	241
Szentháromság ünnepe utáni 20. vasárnap — <i>Bzik László</i>	277
Szentháromság ünnepe utáni 21. vasárnap — <i>Szirmai Zoltán</i>	278
A Reformáció ünnepe — <i>Scholz László</i>	280
Igehirdetés — <i>Labossa László</i>	281
Szentháromság ünnepe utáni 22. vasárnap — <i>Bánfi Béla</i>	307
Szentháromság ünnepe utáni 23. vasárnap — <i>Németh István</i>	308
Az egyházi esztendő utolsó vasárnapja — <i>Madocsai Miklós</i>	309
Ádvent 1. vasárnapja — <i>Mekis Ádám</i>	309
Ádvent 2. vasárnapja — <i>Ferenczy Erzsébet</i>	311
Ádvent 3. vasárnapja — <i>Eszlényi László</i>	312
Ádvent 4. vasárnapja — <i>Szabóné Mátrai Marianna</i>	313

Karácsony este – <i>Gáncs Péter</i>	314
Karácsony ünnepe – <i>Bolla Árpád</i>	316
Karácsony 2. – <i>Sándor Frigyes</i>	317
Őév este – <i>Balikó Zoltán</i>	318
Csoda történt – <i>Tamáty Tamás</i>	319
Krisztus egyháza időben és térben – <i>Györi János</i>	359
Vízkereszt ünnepe – <i>Itzés János</i>	362
Vízkereszt utáni utolsó vasárnap – <i>Rözse István</i>	363
Hallásból	393
Vízkereszt utáni 1. vasárnap – <i>Balicza Iván</i>	393
Hálaadó istentisztelet – <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	394
Szezik Imre püspök TV-ben elhangzott igehirdetése	395

Gyülekezeti szolgálat – lelkeszi közélet

Tanfunkt örömmel, felelősen, gondokkal tüzdvé – <i>Gáncs Péter</i>	26
Jubilálók a lelkeszi karban – <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	27
Néhány gondolat januárra – <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	28
New Age? Endezeit oder Wendezeit? – <i>Brebovszky Éva</i>	61
Lesz-e újra MELE? – <i>Zászkaliczky Pál</i>	63
Iskolánk és a teológus-képzés – <i>Dr. Gyapay Gábor</i>	63
Jubilálók... – <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	64
Vihart csendesítő Jézus Krisztus – <i>ifj. Hafenscher Károly</i>	101
Elfelejtett szolgatársunkról Lamnek Vilmos evangélikus vallásstanárról – <i>† Kutas Kálmán</i>	102
Úrvacsorai igehirdetés – <i>Madocsa Miklós</i>	102
Egyházi közélet – <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	103
† Újhelyi Aladár – <i>Pásztor Pál</i>	103
Musica sacra – <i>ifj. Hafenscher Károly</i>	104
Dr. Nagy Gyula püspök nyugalomba vonult – <i>Szezik Imre</i>	139
Hittant tanítók a fásori gimnáziumban	
(1) <i>Fabiny Tamás</i>	139
(2) <i>Gáncs Péter</i>	140
(3) <i>Takácsné Kovácsné Zelma</i>	140
(4) <i>Rözse István</i>	140
(5) <i>Zászkaliczky Péter</i>	141
Kórházi szolgálatunk – <i>Dr. Bodrog Miklós</i>	142
Tanuljuk (tanítsuk) meg énekeskönyvünk új énekeit – <i>Sulyok Imre</i>	177
In memoriam professorum meorum – <i>Györi János</i>	177
† Molnár Gyula – <i>Labossa Lajos</i>	179
Szabad szombat – <i>Madocsa Miklós</i>	180
Beköszöntő beszéd – <i>Pintér Győző</i>	208
† Berzsenyi J. Miklós – <i>Józsa Márton</i>	209
Kiss János porai felett – <i>Bohus Imre</i>	210
Munkánk iránya – <i>Keveházi László</i>	242
Igehirdetés – <i>Fehér Károly</i>	243
Hitoktatás nélkül nincs egyház – <i>Káposzta Lajos</i>	244
Szemponctok gyülekezeti munkaterveink készítéséhez – <i>Sárkány Tibor</i>	245
A békéscsabai gyülekezet 1990-91. évi munkatervéből – <i>Táborszky László</i>	246
Pécsi Evangélikus Szabadegyetem – <i>Varsányi Ferenc</i>	247
Hozzájárulás a munkatervhez – <i>Bolla Árpád</i>	248
A 17. egyházmegye? – <i>Gémes István</i>	282
Mezőberény I. – <i>Csepregi Zsuzsanna</i>	286
Lelkeszi munkaterv – <i>Sztojanovics András</i>	286
Mi történt a Teológián? – <i>Dr. Muntag Andor</i>	287
Számadás II. – <i>Kovács László</i>	288
Boglárellel szörvénnygyülekezetünk – <i>Madarász István</i>	288
Gyülekezeti munkaterv 1990-1991-re – <i>Bohus Imre</i>	290
Nyugdíjas lelkes imádsága – <i>Kegyelmed jobb az életnél is</i> – <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	291
Új hittankönyveinkről – <i>Muntagné Bartucz Judit</i>	320
Lelkipásztor Szerkesztőbizottsági ülés – <i>Brebovszky Éva</i>	321
Ahítainkból	
Egy lelkipásztor imádsága – <i>Keveházi László</i>	322
Esti áhítat – <i>Gáncs Péter</i>	323
Ajtó nyílik – <i>Madocsa Miklós</i>	323
Meditáció – <i>Dr. Hafenscher Károly</i>	324
Felhívás katechetikai együttműködésre – <i>Göllner Pál</i>	325
Ádventi ház – <i>Havasi Kálmán</i>	325
PEKAH – <i>Havasi Kálmán</i>	325
„Ki magáért fárad gyakran csalatkozik” – <i>Madocsa Miklós</i>	364
Katechetikai anyagok – <i>közreadja: Göllner Pál</i>	365
Közlemény – <i>Dr. Mátyóki János</i>	365
Mi lesz veled ifjúság? – <i>Szeverényi János</i>	397
† Fest Miklós – <i>Pásztor Pál</i>	398
Magyar nyelvű gyülekezeti munka Bajorország területén – <i>Ferenczy Zoltán</i>	398
Lelkeszek felelőssége egymásért – <i>Deme Dávid</i>	400
Kiegészítés – <i>Bernhardt Béla</i>	401
Éneklő gyülekezet – <i>Mekis Ádám</i>	401

EVANGÉLIKUS VENDÉGHÁZ SOPRONBAN

LELKÉSZEINK, CSALÁDTAGJAINK ÉS MÁS TESTVÉREINK PIHENÉSÉHEZ szeretne segítséget nyújtani egész éven át üzemelő VENDÉGHÁZUNK. Megóvott környezetben, erdőszélen körülvesz a kívánt csend és a friss, tiszta levegő. A sokak által ismert régi öreg ház helyén hatalmas fenyők és gesztenyefák között szép, modern üdülő épült tetőtérbeépítéssel. 7 KÉTÁGYAS és 5 NÉGYÁGYAS – egyaránt pótágyazható – szoba áll rendelkezésre. Mindegyikhez saját zuhanyzós fürdőszoba – WC tartozik. A négyágyas szobák galériásak – kétszintesek. A kertre néző társalgó olvasnivalót kínál és alkalmas csendes beszélgetésre, vagy tévézésre. Testünk is felüdülhet a finn szaunában. A vendégház minden tere a KÁPOLNA felé vezet – feltöltődésre, találkozásra hívogat.

A főszezon utáni (nov.1-től március 31-ig) árak személyenként értendők, félpanziót tartalmaznak (reggeli és vacsora), ebéd külön megrendelés esetén.

**Főállású egyházi alkalmazottak napi 400.- Ft
12 éven aluli gyermek napi 300.- Ft
Nem egyházi alkalmazottak 500.- Ft**

10 főn felüli csoport esetén kedvezményt adunk.

**II. FORMÁCIÓ ÉS SZOBAFOGLALÁS: 9400 SOPRON, Zerge u. 26. ☎ (99) 16-214
Távíratcím: EVVE Sopron, vagy**

EVANGÉLIKUS SZERETETHÁZ 9025 GYŐR, Péterfy Sándor u. 5.

☎ (96) 20-440

Igehirdetésre készülök

Olyasvalamiről írhatok – mégha röviden is –, ami nekem is, mint sokaknak, szívügye. Mindig is az volt. Az erre való irányítottágot, nyilván a nagyon jó pécsi háttérrel, motiválta az a szerencsés körülmény is, hogy teológus éveimben, a hatvanas évek végén, Budapesten olyan igehirdetőket hallgathattam, mint *Keken András*, *Hafenschner Károly*, *Káldy Zoltán*, a reformátusok között *Farkas József*, *Gyökössi Endre*, *Joó Sándor*. És nemcsak hallgattam, jegyzeteltem is. – Ez az érdeklődés töretlen maradt a mai napig is. Igehirdetőnek tartom magam, elsősorban igehirdetőnek. Mindemellett, hogy minden más szolgálatot fontosnak és nélkülözhetetlennek tartok. Templomok renoválását, gyermekmunkát, családlátogatást, szóránnygondozást. Volt és van részem mindegyikben bőségesen. De míg a mérleg egyik serpenyőjébe teszem mindezeket együtt, a másikba csak az igehirdetést. Talán nem hiba és nem túlzás, ha egy evangélikus lelkész elsősorban igehirdetőnek tartja magát. Mert ez a „tartás” sok mindent meghatároz. Ki aminek tartja magát, figyelme arra irányul, leginkább azzal foglalkozik. – Ebből az alapállásból kell elmondanom néhány személyes vonatkozást, amolyan „műhelytitkot”. Nem a tanítás szándékával, hogy „íme, így kell”, hanem a számadás, megfogalmazás szintjén, tudatosítás igényével.

1. A készülés meghatározója: a perikópa

Az első években nem mindig prédikáltam a perikóparend alapján. Ezt követően viszont mindig. Annak ellenére, hogy vannak „gondjaim”, esetenként fenntartásaim is a perikóparenddel. Például időnként nem értem a textusválasztás miérteit. Máskor gondot okoz, hogy heteken át a textus alapján ugyanaz a visszatérő, ismétlődő téma. Egyszer heteken át a gyógyítási történetek sorjáznak, máskor heteken át a megigazulás, a hit és jócselekedetek, törvény és evangélium állít nehéz helyzet elé. Ismét máskor heteken át szociális kérdések.

Nem tartom elég gazdagnak sem a perikópát. A Szentírásnak elég szűk keretével él, számos könyvből egyáltalán nincsenek igék, más könyvekből, pl. a Zsoltárokból meglepően kevés.

Ezek ellenére sem kerülöm meg, a „kihívás” első név térek ki. Ténynek, adottságnak fogadom el, előnyeivel és hátrányaival. Komolyan veszem. A készülésnél ez a következőket jelenti:

A.) Még évekkel ezelőtt legépeltem minden vasárnaphoz minden textust. Így néhány oldalon együtt van az egyes vasárnapok, ünnepek minden igéje. Gyakran ez is segítséget jelent, főleg a vasárnap, ünnepnap igei jellegének megértéséhez. Együttal bőséges igei idézetek tárháza is.

B.) Legépeltem minden évben, lehetőség szerint mindjárt megérkezésekor, vagy legkésőbb az egyházi év kezdete előtt a következő évi perikópát. Mégpedig kétszer is legépelem teljes terjedelmében a textusokat, azok szövegét. Először a vasárnap igéjét úgy, hogy a lekiót és alapigét egy oldalra. Így együtt látom az adott vasárnap mindkét igéjét. – Legépelem aztán külön oldalra minden vasárnapnak csak az igehirdetési alapigéjét. Így, ha indokolt, a különböző bibliafordítások változatait egy-egy igénél rá tudom gépelti ugyanarra az oldalra. Készülésnél 4-5 hét textusait sorban az asztalra teszem, ismerkedem velük, hogy lássam, milyen textusok lesznek az elkövetkező hetekben összevetve azokkal, amelyek nemrég voltak. Eközben próbálom körvonalazni az egyes igehirdetések scopusait, tematikáit, hogy így első olvasatra az egyes igéknek melyik az a része, részlete, amit majd különösen is figyelembe veszek. Ezt minden textusnál külön aláhúzom. Természetesen ez nem végérvényes, megváltozhatatlan „tájékoztató” vagy szempont, de magam számára nagyon fontosnak tartom, hogy legyen egy bizonyos laza, de mégis irányítadó tervezet, az egyes textusok a megelőzőkbe és azt követőkbe „ágyazottak” legyenek. A hasonló igékből adódó ismétléseket csak így tudom elkertülni. Különösen szükséges mindez nagyobb ünnepekörknél.

2. A készülés két fő szempontja: tematika és kontextus

A.) Minden igehirdetésem tematikus. A kifejezésnek abban a pozitív, jó értelmében, hogy „igeileg tematizált”. Igen gyakran a textus egyik mondatát veszem alapul, vagy pedig az egész textus figyelembe véte-

lével a textus egészéből adódó ún. kérdést, tizenetet. Ez az a bizonyos scopus, amely elmaradhatatlan minden igehirdetésnél, a leírtaknál kiváltképp. Akárki ránéz erre az egy mondatra, tudnia kell, miről szól a prédikáció. A tematizálás nyilván könnyebb evangéliumi, nehezebb epistolai igéknél. De utóbbiaknál is célszerű egy valamit kiválasztani, erre koncentrálni, erre építkezni. Nem tartom elfogadhatónak, hogy egy hosszabb-rövidebb levélbeli textusnál akár csak 4-5 különféle kérdéssről beszéljen az igehirdető. A sokból végül is semmi nem marad. Minden textusnak van egy, legfeljebb két centruma. Akár körhöz, akár ellipszishez mérhető. Én ezeket veszem alapul. A versről versre történő kálvini eredetű igemagyarázat inkább bibliaórára, mintsem szószékre való. Nem kell feltétlenül mindenről beszélni, amiről a textusban szó van. Nagyon sok igehirdetés ezért karakter nélküli, mondanivalói, mint bilincs nélkül a hordó deszkái, szétesnek. – *Felolvasni* is általában csak ezt az egy vagy két igét szoktam! A perikópa semmiben nem szenved csorbát, ha a számunkra felismert lényegét olvassuk fel. Azt az igét, amit aztán végig lehet vinni, vezetni az egész igehirdetésen, többször ismételve azt. Közel ezer igehirdetésem van meg legépelve, mindegyiken ott a tematika, a prédikáció „címe”, amely az esetek többségében a textus egyik mondata.

Ez a módszer egyúttal segít áthidalni az igehirdetés kezdésének igen nehéz problémáját is. Ahelyett, hogy felolvasnám egy hosszabb történet, példázat minden versét, csak a lényegét olvasom fel, és máris adva van az igehirdetés igeszerű kezdete. „Abban a példázatban hangzott el felolvasott igénk, mely példázatot a tékozló fiú példázataként ismerünk.”

A tematikus igehirdetés olyan fejezete az igehirdetésnek, hogy külön tanulmányokban kellene foglalkozni vele!

B.) Minden igehirdetésemnél döntő szerepe van a kontextusnak. Ha nyilvánvaló lesz, hogy mi a textus tulajdonképeni üzenete, akkor következnek a válaszkeresés arra az egyáltalán nem könnyen megválaszolható kérdésre, hogy „miért ez a textus van erre a napra?” Amint a temetési igehirdetésnél törekszünk a textus és kázus harmóniájára, ugyanúgy a vasárnapi igéknél az Ige és az ünnepnap kontextusára. A kontextus igen gyakran, a legelemibb esetekben is figyelmen kívül marad, ahogy erre bőven van példa a *Lelkipásztor* előkészítéseiben. Ünnepeknek, ünnepeköröknek sokszor még a neve sem említették! Ugyanaz a textus csak körülbelül felerészben ugyanaz áldóként, mint bűjtben, vagy a szentháromsági vasárnapokon. A kapcsolódásnak persze nemcsak formálisnak, egy utalásban elintézetnek kell lennie, hanem értelem szerűnek, bensőleg megalapozottnak. – A kontextusnak ez, – az Ige és az ünnepnap szinkronja csak egyik fejezete, jónéhány lehetőség van még.

A tematizálással, mint jó értelemben vett „behatárolással” és a kontextussal, mint jó értelemben vett „bővítéssel” élve sikertől bármely textusról több igehirdetést is készíteni. Arról, hogy ez a gyakorlatban nálam mit jelentett és mit jelent, igény, érdeklődés esetén konkrét példákat, feldolgozásokat is tudok közlésre adni egyik kötetemből, amely az egyik év 62 textusáról tartalmaz 248 tematikus igehirdetést. Minden textusról átlag négy prédikációt, van, amelyikről kettőt, van, amelyikről hatot.

3. A készülés segédeszközei

A.) *A konkordanciák*. Első helyen és többes számban említve. Tehát az ún. „Bibliai fogalmi szókönyv”-ek. Konkordancia nélkül olyan az igehirdető, mint világvárosban az idegenvezető térkép nélkül. Ismerheti bárki akármilyen jól a Bibliát, annyira nem ismerheti, hogy a fogalmi szókönyv hiányát megengedhetné magának. Ismereteim szerint, korábban végzett ilyen irányú „közvéleménykutatásaim” szerint nagyon kevés lelkésznek van ilyen anyaga! Pedig pótolhatatlan segítséget jelent, ha valakinek van lehetősége arra, hogy egy-egy igénél utánanézzen a Szentírás tanításának, hol, milyen értelemben van szó erről az igéről, az ige üzenetéről a Biblia egészében. És adott esetben sokkal értelmesebb és célszerűbb ezekből az igékből idézgetni, mintsem Biblián kívüli konkoly-irodalomból. Inkább tíz igehely egy igehirdetésben, mint egy „jelkes” költői bölcsesség! Konkordancia nélkül hosszú távon és főleg hitelesen nem lehet Igét hirdetni. Ma sokan, sok mindennel kapcsolatosan emlegetik egyházunk mulasztásait. Ezeket lehet vitatkozni, egy mulasztást azonban jogos számontartani. Magyarországi Evangélikus Egyházunk ebben az évszázadban nem jelentetett meg

konkordanciát. A szabadegyházak, a reformátusok, a katolikusok jelentettek meg ilyen irodalmat többet, többfélélt is. A mi érdeklődésünkben és erőnkben ezideig nem futotta erre. Igény pedig nyilván lenne rá.

Többes számban említettem a konkordanciát, ugyanis egyik sem lehet a maga nemében tökéletes és elégséges. De több konkordanciát tanulmányozva, az ember megtalálja, amire szüksége van.

B.) *A katalógusrendszerek.* Úgy a tematikus, mint a textuális. A katalógusrendszerekben tudok utánanézni, hogy melyik könyvben, folyóiratban, újságban jelent meg az ígéről feldolgozás. Minden textusról hihetetlenül bőséges a választék! Az olvasni való, a felhasználható. Ha valakinek van néhány könyve, de nincs róla katalógus, olyan, mintha könyve nem is lenne. Elkészítettem az összes könyvemről a katalógusrendszereket, igehirdetés-kötetekről és tanulmányokról is. Nincs olyan feldolgozás, amelyből ne tanulna vagy ne okulna az ember. Meglepő, hogy a *Lelképásztor* igehirdetési előkészítőnél megdöbbentően kevés az utalás, hivatkozás, idézet. Nyilván nem véletlen. A katalógusrendszerek elkészítését is tanítani kellene a Teológián.

C.) *Igehirdetési könyvek*

1. *Igehirdetessel foglalkozó könyvek*, ún. homiletikai szakkönyvek. Elvi alapvetéstül szolgálnak, a szellemi vérkeringést biztosítják. Jó újra és újra átolvasni őket, mindig talál bennük az ember olyan meglátásokat, amelyeket korábban nem tartott lényegesnek. A sok ilyen jellegű anyag közül csak hármat említek:

„*Hirdesd az Igét*”, 1980-ban jelent meg a Református Sajtóosztályon. Alcíme: „Az igehirdetők kézikönyve”. Minden fontos kérdést elméleti és gyakorlati szempontból tárgyal 394 oldalon.

„*Dr. Hafenscher Károly doktori disszertációja az igehirdetésről*”. Ezt annyira jónak és hasznosnak tartottam mindig, hogy nyolc évvel ezelőtt több ezer forintért lefénymásoltattam mind a 823 oldalt. Sok-sok jegyzetet is készítettem. Mérheterlenül nagy kár, hogy nyomtatásban nem jelent meg. Bizonyos, hogy minden felekezetenél érdeklődés lett volna iránta. Mondhatnánk erre is a jól ismert szlogenel: „Hát ilyen gazdagok vagyunk?” Mármint ilyen anyagok agyonhallgatását megengedhetjük magunknak?

Dr. Boross Géza református teológiai professzor (Budapest) doktori disszertációja: „*Az igehirdetés dinamikája*”. Egyháztörténeti aspektusban, ökumenikus nyitottságban elemzi az ún. karizmatikus, szóhasználatával dinamikus igehirdetők szolgálatát.

Folyóiratokban is számtalan jó tanulmány foglalkozik az egyes részletkérdésekkel. Nagyon sok jó tanulmány jelent meg az elmúlt évtizedekben a *Lelképásztorban* is. Nem ártana ezeket újra átgondolni, az akkor írtakat röviden összefoglalni és új szempontokkal kiegészíteni. Ismétlés a tudás szülőanyja.

2. *Kommentárok.* Szinte minden bibliai könyvről van 2-3 magyar vagy német nyelvű könyvem. Szárazak, unalmasak, de nagyon jól használhatók. Kommentárok között legjobbnak tartom *Kálvin Kommentárjait az Evangéliumokról, Apostolok Cselekedeteiről, Római levélről, Zsidókhöz írt levélről.* Ezek valóban kommentárok!

3. *Igehirdetések.* Több száz igehirdetési könyvem van, köztük a hazai egyházaknál ebben az évszázadban megjelent szinte minden igehirdetés-kötet. És sok ezer igehirdetés van meg gépelve, fénymásolva. Ezek közül nagyon kevés készült a mi perikóparendünk alapján, de egy alapos katalógusrendszer segít ezek gyors és hatékony használatában. Elmondhatom, hogy ami időt olvasással tudok tölteni, annak túlnyomó részét az utóbbi években igehirdetések olvasásával töltöm. Ez egy külön világ, és jó, ha az ember állandóan töltkezik ezek atmoszférájával.

4. *A Lelképásztor.* Dolgozatomnak talán ez az egyetlen igazán neuralgikus pontja. Saját házunk tájáról, lelkészekről-kollégákról van szó. Nem feladatam, hogy az előkészítőkről véleményt mondjak, holott nekem is, mint mindenkinek, megvan róla a véleményem. De külön tanulmányt igényelne, hogy az előkészítők miért olyanok, amilyenek? Vannak-e objektív okai is annak, hogy az előkészítők többsége miért nem talál lelkes fogadtatásra? Ezzel mindkét részből, a szerzők és bírálók részéről egyaránt „sine ira et studio” lehet csak érdemileg foglalkozni. Az bizonyos, hogy mint minden alkotásnak, így az igehirdetésnek is vannak objektív kritériumai, feketén-fehéren bizonyítani lehet, hogy egy igehirdetési előkészítés miért jó, miért rossz. Mintegy 5-10 százalékos hibaforrással számolva mindegyikről lehet tárgyilagos bizonyítványt kiállítani, jót és rosszat egyaránt tudatosítva. Csupán néhány megjegyzés: (1) Szerintem evangélikus egyházunkban nem több 4-5-nél azoknak a lelkészeknek száma, akik igehirdetést írni is tudnak. Ég és föld különbség van: ígét jól hirdetni és igehirdetést jól megírni. Sokkal több a jó igehirdető, mint az igehirdetést írni tudó.

Érdemes lenne talán megpróbálkozni azzal, hogy egy lelkész ne egy vasárnapról, hanem több egymást követő vasárnapról írjon előkészítőt. Sok felesleges és unalmas ismétlés így elkerülhető. – Érdemes lenne nyitottá is tenni az előkészítések írását. Mindamellet, hogy legyenek konkrétan felkértek, írasson bárki minden felkérés nélkül is, a Szerkesztő majd eldönti, hogy melyiket közli.

(2) *A Lelképásztor* előkészítői nem pótolhatják senki számára a felkészülés lelkiismeretes, fáradtságos munkáját. Egy igehirdetés eleve nem felelhet meg mindenki igényének. Aki mindent a *Lelképásztortól* vár, csalódnai kénytelen.

4. A készülés ideje és módja

Az eddigiekből is nyilvánvaló, hogy tulajdonképpen állandó, folyamatos készülésről van szó. Az igehirdetessel és annak irodalmával történő folyamatos foglalkozás mellett a készülés konkrétan nálam azt jelenti: minden vasárnap este, az aznapi szolgálatok után elolvasom a jövő vasárnap textusát és a hétköznapi szolgálatok textusait. És ezzel kezdetét veszi a konkrét készülés. Hétközben számtalan jegyzetet készítetek. Minden textusról külön dosszié van.

Általában szombaton este összegzem a vasárnapi igehirdetés jegyzeteit, és ez az ideje a részletes vázlatkészítésnek is. Általában két vázlatpontja van igehirdetésemnek, nagyon ritka az ún. hármas felosztás. – A prédikációkat az utóbbi években az igehirdetés után from le részletesen, egy sűrűn gépelt oldalban összegezve, amit végül is a szószéken elmondtam.

Győr Sándor

A szószékre készülök

Előzetes megjegyzések

1. Mivel mindössze 13 esztendeje hagytam el a Teológiai Akadémia padjait, ebben a címben szereplő kijelentés elsősorban azokat az éveket idézi fel bennem, amikor ott az iskolában konkrétan is „készültem”, illetőleg készültünk egy olyan szolgálatra és életvitelre, amelyben az igehirdetés a központi feladat. Akkor még csak sejtettem, hogy a lelkészi szolgálat a szószéken és a hozzá tartozó íróasztalon kívül majd más szellemi műhelyeket is ad, ahol ugyancsak bölcsességre és körültekintő döntéshozatali készségre lesz szükség. A sejtés indokoltsága beigazolódt és napjainkban hatványozódik: a szószékre álló „lelki munkás” egyúttal testi és szellemi munkása is környezetének. A fizikai munkától, építkezések lebonyolításától, autószereléstől kezdve az önképző és közérdeklő tudományos munkán keresztül a közéletben való aktív részvételig terjed annak a személyiségnek a tevékenységi skálája, aki időről időre megjelenik a szószéken. A szószéken pedig olyan feladatot kell elvégeznie, ami feltűnkedik minden más tevékenységén, mert ez a feladat nem egyszerűen egy az összes többi között, hanem ez a feladat: küldetés.

A küldetés teljesítése nem szűkíthető le csupán egyetlen jól körülhatárolt helyre, hanem át kell, hogy hassa a lelkész egész személyiségét és minden egyéb tevékenységét is. A lelkész bárhol kimondott, minden egyes szavával, cselekedetével és állásfoglalásával a szószékre készül.

2. Minden igehirdető a saját jól bevált, begyakorlott egyéni módszerét alkalmazza a készüléskor. Egy nagyon fontos tény azonban kikerülhetetlen, akármilyen módszerrel, vagy időbeosztással dolgozunk is: az igehirdetésnek el kell készülnie határidőre. El kell mondani, akár volt anyag a készüléshez, akár nem, akár jó volt az időbeosztásunk, akár nem. Napjainkban nem csupán a menedzser-típusú modern ügyintézési rendszerek követelik meg a jó időbeosztást és döbbsentik rá az embert arra, hogy „az idő pénz”, hanem a sok tekintetben túlterhelt lelkész is kénytelen alaposan feltűlvizsgálni időbeosztását és szelektálni. Az „egyszemélyes” vezetési, lelkészcentrikus gyűllekezeteinkben pedig általános az a helyzet, hogy a lelkész munkaidejének nagyobbik részét nem a homiletikai munka képezi.

Nem haszontalan tehát, ha időnként mód és lehetőség nyílik arra, hogy egymás munkáját segítjük és könnyítjük jól bevált, könnyen és jól használható homiletikai segédanyagok vagy egyéb olvasmányok ajánlásával. Ez a lelkészi önképzés hasznos segítője lehet.

A homiletikai irodalom helye a kézikönyvtárunkban

Minden igehirdetőnek megvan a maga könyvtára, és minden könyvtárnak megvan a sajátos arculata. Valójában nem lehet éles határvonalat húzni a szoros értelemben vett prédikációs segédanyagok és a többi irodalom között. Mindenkinél az egyéni alapállásától, munkamódszerétől függ, milyen anyagot tart nyilván a közvetlenül használható segédeszközei között. Van, akinél elsősorban az exegetikai és kortörténeti anyag a meghatározó, míg másoknál újságcikkek, folyóirati anyagok gyűjteménye található. Megint másoknál a modern szépirodalom vagy a filozófiai, pszichológiai művek felé billen a mérleg nyelve. A magyarországi lelkészek közül kevesen vannak abban a helyzetben, hogy könyvtárukat valóban a saját „profiljuknak” megfelelően, tudatosan szereljék fel és eszerint bővítsék. Általában azt olvasuk, amihez sikerült hozzájutnunk. Ennek ellenére minden lelkesítő könyvtárnak megvan a maga sajátos része, ahol az igehirdetéshez közvetlenül használható és nélkülözhetetlen segédanyagok sorakoznak, és ahol gyűrűléc-szerűen ötvöződik a recepció és a produkció, ahol egyenes út vezet az olvasástól a frásig és a beszédig.

Mi minden segítheti az igehirdetésre való készülést?

A legtöbb esetben maga az élet. Annak a kornak és annak a környezetnek a létetése, amelyben élünk, és amelyet ha nem érzünk eléggé, aligha lehetünk az Ige hiteles megszólaltatói. Az Újszövetség apostolai és az egyháztörténet nagy igehirdetői nem mások kész prédikációiból ollózták össze saját mondanivalójukat, hanem ráépítve hallgatóik szellemiségére, megcélozták őket a Krisztusra mutató tizenettel. (Pl. Pál beszéde az Areopágon). Ez azonban nem jelenti azt, hogy nekik nem voltak olvasmányaik. Pál apostolnál is találunk idézeteket. Luther talán sohasem lett volna reformátorra, ha nem került volna kezébe idejében a Szentírás, de azon túl pl. Husz nagyhatású művei. A XIX. század közepétől pedig a teológiai áramlatok olyannyira elárasztották az egyházi gondolkodást, hogy ettől kezdve a tisztánlátás, a más nézeteket is mérlegelő helyes véleményalkotás, az információ-tömegben való biztos eligazodás lehetetlenné tette a csupán feltételes olvasgatót vagy az egyoldalú tájékozódást.

A lelkészek véleménye azonban manapság abba az irányba mutat, hogy megnőtt a szerepe a nem teológiai irodalom igehirdetéshez való felhasználásának. A Vas megyei LMK-gyűlésen hangzott el részemről a kérés a jelenlévő kollégák felé, hogy mindenki a saját olvasmányai közül ajánljon olyan homiletikai segédanyagot vagy egyéb konkrét szakmai irodalmat, amiről jó tapasztalatai vannak, segítette munkáját és amit jó szívvel ajánlhatna e cikk keretében más lelkészeknek is, mint gyűrűléc-szerű olvasmányt. Ott helyben a gyűlésen a következők hangzottak el: a „Vas Népe” (megyei néplap) és a „Magyar Nemzet”. Ehhez valaki még hozzátette: „Nők Lapja”. A tévedések elkerülése végett megjegyzem, hogy mindez nem a humor kedvéért történt, hanem nagyon is komolyan! Egy idősebb lelkésztestvér a Biblia eredeti szövegének tanulmányozását tartotta fontosnak, amit azonban valaki azonnal meg is cáfol, mondván, a múlt század vége óta oly bőséges és alapos exegetikai irodalom áll rendelkezésre, hogy fölöslegesnek érzi minduntalan az eredeti szöveggel való bajlódást, bár ezt nem zárja ki. Egy LMK résztvevőnek homiletikai segédanyagra vonatkozó ajánlata emnyí. Sajnos, a sort később sem bővíthettem, mert konkrét kérésem ellenére egyetlen levelet sem kaptam, amelyben valaki közül volna akár csak egyetlen könyvcímet is, amit jó szívvel ajánl másoknak is beszerzésre, elolvasásra. Külön elemzés tárgya lehetne, hogy ez miért van így.

Ajánlható homiletikai segédanyag készüléshez

Több mint három évig dolgoztam a Lelkipásztor számára az „Idézetek, gondolatok” rovatban a német nyelvű homiletikai anyagok fordításával. Ezalatt az idő alatt kialakult bennem egy szemléletmód és egy tapasztalat az igehirdetésekhöz jól használható segédanyagokat illetően. Mivel szinte kizárólag a német anyag válogatásával foglalkoztam, ezért nem vállalkozhatom arra, hogy a magyar nyelven elérhető, hasonló tartalmú anyagról összegzést adjak. Ez egy másik ilyen jellegű cikk feladata lenne.

PREDIGSTUDIEN – 12 kötet (ún. sárgakönyvek) + egy regiszterkötet és homiletikai lexikon. Kreuz Vlg. Stuttgart-Berlin 1968-74.

A hat német perikópa-sorozat több, mint 600 feldolgozása 268 szerzőtől. Lelkészek, professzorok, különböző korú, teológiai háttérű közreműködők. Katolikus szerzők éppúgy, mint újságírók és pszichológusok. Nyelvezete átlá-

lában bonyolult. Érdekessége, hogy a legtöbb feldolgozáshoz egy-egy ugyanolyan terjedelmű reflexió, kritika is készült. Mégis jól használható, mert az összes kötet tartalma a legkülönfélébb szempontok szerint feldolgozást nyert a regiszterkötetben. Itt leginkább a címszavajgyék érdemel figyelmet, melyben kigyűjtve található a tizenkét kötetben szereplő idézet-anyag, különféle történetek illusztrációs anyagként, valamint szituációs vázlatok. Értékes a kötetben található ún. prédikációs nyelv kulcsszótára is.

PREDIGTGEDANKEN AUS VERGANGENHEIT UND GEGENWART

Evang. Verlagsanstalt, Berlin, 1960-72. 24 kötet, 6 perikópa-sorozat. Egy-egy textushoz sok idézet a reformáció korából (Luther-Calvin), a XIX. századból (leginkább Schleiermachertől), döntő többségben XX. századi igehirdetőktől. Hatalmas anyag, a válogatás krisztoocentrikus szándékában nem kétkedhetünk, használata mégsem hozza meg a várt eredményt: nagyon kevés illusztrációként használható példát tartalmaz, az egész válogatásról a legtöbb esetben az az érzés, hogy kínosan „steril”.

Ritka a szubjektív hang, a melegség. Van azonban néhány kiváló prédikáció, amit szinte teljes terjedelemben közöl. Személyes ajánlatom: A meglévő köteteket őrizzük meg és használjuk, mert sok értékes anyag található benne, de a teljes sorozat összehállításával ne sokat fáradozzunk!

KLEINE PREDIGT-TYPOLOGIE Ót-Út-Gyűll. Szolgálat

E. Klotz Vlg. Stuttgart, 1964-65. Mint a címe is mutatja, igehirdetési alaptípusokat mutat be. A kötetek első része textuscsoportokkal foglalkozik, pl. Östörténet, zsolttárok, eszchatológikus textusok; a második részben az egyházi esztendő ünnepekreinek megfelelő textusokat találjuk (egy érdekesség a sok közül: miként lehet mennybemenetel ünnepén óti-textusról prédikálni - *Ézs 25, 4-8*)

Elejétől végig könnyen érthető, világos, logikus, könnyű nyelvezetű, használható olvasmány, jó segédanyag.

DIENST AM WORT – sorozat – Kiadó u.a. Talán már harmincnél is több kötet van. Kisméretű kétkönyvek. Nagyon könnyen érthető, világos nyelvezettel a legkülönfélébb tematikában nyújt segítséget az igehirdetőnek: pl. passió-, zsolttár-, csoda-prédikációk, bibliaórai sorozatok kidolgozva az ifjúság és a felnőtt gyülekezet számára. Számítalan lehetőség, kitűnő segédanyag.

CALWER – PREDIGHILFEN – Calwer Vlg. Stuttgart.

Igeföldolgozásai hámasan tagoltak: exegézis, elmélkedés, a prédikáció felé. Hatalmas sorozat, komoly mű, ám a magyar gyakorló igehirdető számára mégis kissé száraz. Kevés a példa. Jó exegézisek, a mi gondolkodásunk számára kissé idegen meditációk és prédikációs „előrevetések” alkotják a fő anyagot.

Nem ez a helyzet **MARTIN DOERNE** és **GOTTFRIED VOIGT** homiletikai munkáinak esetében. Ők a hagyományos prédikációra való készülésnek csak egyetlen fázisát tartják lényegesnek: az igemagyarázatot. Az ő könyveik csupán igemagyarázatot tartalmaznak, ám nem úgy, hogy kizárólag a történet-kritikai exegézisre szorítkoznak, hanem teljes egészében felépítenek egy gyakorlati teológiai interpretációt. Egy nagy mai zenész egyszer ezt mondta: „Bach azért tudott nagy lenni, mert a kora harmóniai határait ki tudta tágítani a diszsonancia felé. Ma az a nagy zenész, aki legjobban meg tudja közelíteni a konzonanciát.” Valami ilyesmi érződik a két említett teológus műveiben is: amikor teológiai és egyházpolitikai irányzatok, fellendülő szekták szabdalják a Krisztus egyházának testét, akkor meg tudnak szólaltatni a modernség szellemében valami ősi tisztát és egyszerűt: a Krisztus mai üzenetét.

ÉRTÉKES GONDOLATOK MÉG: W. Lüthi, H. Gollwitzer, Günter Jacob, H. Dietzfelbinger és Albrecht Goes prédikációiban. A legszeleesebbkörű információk rendszeresen elérhetőek a **DEUTSCHES PFARRERBLATT** című újságban. Verband der Ev. Pfarrvereine in Deutschland e. V. Plamie 35, 7410 Reutlingen. Könyvprospektusok, tanulmányok, igefeldolgozások, információk.

HOMILETISCHES PFARRERBLATT – Vandenhoeck és Rupprecht Vlg.

Tanulmányok, kész igehirdetések, kazuális igehirdetések. Az egyik leghasznosabb segédanyag.

Mindez csupán néhány kiragadott példa abból a hatalmas anyagból, amit a német nyelvterület teológiai műhelyei ontanak magukból. Mi az igehirdető igazi feladata ezekkel az anyagokkal? Semmiképpen sem az, hogy a szószékre lépés előtt egy nappal vagy néhány órával megpróbálja az egyes gondolati paneleket teljes egészében átvenni. Sokkal inkább az, hogy megtanuljunk mások szemével Krisztusra nézni, és amiben többet és jobban látnak, azt megpróbáljuk magunkban is kifejleszteni.

„Minden prédikációnk célja az, hogy ti éppúgy, mint mi, együtt tudjuk és higgyük, hogy egyedül Krisztus az egyetlen Megváltó, a világ világustalója, lelktünk pásztorja és püspöke, teljesen úgy, amint az evangélium mutat Krisztusra – ez a feladat pedig nem más, mint János bizonyágtétele. Éppezért az embereket nem magunkhoz vonjuk, hanem Krisztushoz vezetjük, aki az út, az igazság és az élet.” (Luther Márton - WA 46, 588.)

Zügn Tamás

Krisztus szolgálói vagyunk

(1Kor 4,1-2)

(Elhangzott Kolozsvárt, 1990. november 23-án, délután 5 órakor a kertületi közgyűlés után tartott lelkésszentszertelő istentiszteleten.)

Igehirdetési szolgálatomat meghatározza az a tény, hogy *Fehér Csilla* teológiai tanulmány-éveit elvégezve, a papi szolgálatra való felszentelési tünnepre került sor püspöki megbízatás alapján. Tudatában vagyok annak, hogy Krisztus Urunk a férfiakat küldte ki a nagy világba, az akkor fennálló társadalmi törvények szerint: „minden népekhez”. Azóta teljesen megváltozott a Föld felszíne, az egész világ, csak Ő: Jézus Krisztus nem változott, Ő „tegnap és ma és mindörökké ugyanaz”, – Megváltója, megtartó ura mindazoknak, akik hisznek őbenne. Annak idején elfogadta, sőt szívesen vette a Mária nárdus-olaját, amelyet oly sok alázattal és szeretettel áldozott fel halála, temetése előtt. Ő ma is elfogadja és megáldja minden szolgájának munkáját, akik azt Óréa nézve, Órá figyelve, várva Őt, *hűséggel* szolgálnak.

Ha Pál apostol Gal.3,28-ra gondolok: Pál ott és akkor a HIT, vagyis a Krisztusba vetett hit üdvözítő erejére utal. Ez pedig egyformán érvényes zsidó és görög, úr és szolga, férfi és nő számára. De ez a bibliai vers olyan, mint egy támadás, tagadja az akkori görög-római (pogány!), sőt a zsidó társadalom elméletét és gyakorlatát, mely szerint a nő másrendű lény. Jézus egyetemes szolgálatra tanította tanítványait: tanítsatok minden népet!” A mindenkinek való szolgálatot jelölte meg a naggyá tétel egyetlen útjának. Megtiltotta tanítványainak, hogy uralkodjanak. Azt is, hogy vagyont gyűjtsenek. „Aki köztületek első akar lenni, legyen mindenki szolgája!” Tehát az ember az egyházban szolgálata és nem uralkodásra hivatott, a férfiak úgy, mint a nők.

Az Úristen engem az Egyház szolgálataiba a II. világháború után, akkor állított, amikor egyházunkban egyféle szűkséghelyzet, nagy lelkesztés volt. Az 50-es évek elején a II. évet végzett teológus hallgatók „alapvizsgát” tettek. Alig három legáció szolgálat után, az alapvizsga letétele után, éppen Barcaújfaluban kaptam a megbízatást az egész nyári vakáció idejére. (Fehér Csilla mostani gyűlékezete!) Temetéssel kellett kezdenem. Erőtlen, készületlen voltam. Akkor megtanultam, megtapasztaltam, hogy Krisztus felhasználja az én gyengeségem, úgy, hogy megerősít az Ő szolgálataiban. Ott, a szép Barcaújfaluban tanultam meg, ott prédikáltam először „mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít.”

„Úgy tekintsen minket az ember, mint Krisztus szolgálóját.” Az emberek nemcsak a szószéken beszélő papjukra néznek fel, hanem az utcán, az otthon falai között, minden forgolódásában megfigyelik. Olyan kell legyen az életünk, hogy az emberek lássák, hogy Krisztus szolgálói vagyunk. A szolga pedig nem azt teszi, amit akar, hanem amit ura, gazdája parancsol. Nem vagyok a magamé, hanem az én Uramé! „Gazdámé”, aki fizetett értem: „nem aranyat, sem ezüstöt, hanem szent és drága véret, hogy egészen az övé legyek...” Krisztus példázataiban van „jó és hű szolga”, de tudunk haszontalan szolgálóról is. Van okos és hamis sáfár. Valamennyi példázat az ő visszajövetelével, számonkéréssel van kapcsolatban. Visszajövele TTOK. Mindig váratlan, meglepetésszerű. Fontos tehát, hogy mindig készen legyen a szolga az ő ura, gazdája fogadására, a számadásra.

Szolgálatom kezdetén, de azután is újból és újból meggyőződtem arról, hogy az ember mint Isten alkotása, mint élet, egy nagy titok. „Északfok, TTOK, idegenség” (Ady). Mind jobban láttam, milyen sok titulemre, szeretetre van szükség a lelkipásztori szolgálataiban, s ezt milyen nagyon igénylik, várják az emberek. Minden ember más! Az adódó helyzetek különböznek, s a megtanult normák nem mindig érvényesek, nem minden emberre alkalmazhatók. Sok nehéz helyzetben csak úgy tudtam megállni, ha mellettem éreztem és megvallottam Jézus jelenlétét. Ő – mint az én gazdám – Uram, akinek szolgálataiban szívesen és boldogan állok, sohasem hagyott cserben. Ha voltak kudarcaim, utólag mindig beláttam és fájt, mert ezek azért voltak, mert nem figyeltem eléggé az én Uramra, azaz elmaradtak az imádkozásaim, túl sokat „álmodoztam” nélküle és keveset bíztam Órá.

„Úgy tekintsen minket az ember, mint Isten titkainak sáfárait!” A jó szolgára Isten ma is rábízta titkait. Titok az ember, a holnapunk, a jövőnk. Titok volt Nabukodonozor álma, aminek megfejtését csak Dánielre bízta az Úr, mert hűséges volt Istenhez az oroszlánok vermében, a tüzes kemencében. Az Ószövetségben a titok „elrejtett tanácsot” jelent. Az Újszövetségben Krisztus tanításának feladatát. A hitben,

hűségben kitartókra Krisztus ma is nagy dolgokat bízott, és adja a feladatokat ma is, csak minden nap töljek le melléje és hallgassak rá.

„Meggvántatik, hogy mindenki hívnek találtsassék” A HŰSÉG védelmet jelent. Isten minden körülmény között hűséges. Az ő hűsége a benne bízóknak oltalom, pajzs. Azért állít a szolgálataiba, hogy higgyek benne, hűséges maradjak. Ezt ő megjutalmazza. „Szemmel tartom a föld hűségeseit!” Zsoltár (Ahol hűség van, ott van az ő irgalmassága, szeretete.)

Kicsoda a hű sáfár? „Aki hű a kevesen” a sokon is hű az. Sáfárkodjunk hűséggel, mint jó gondnok a rábízottakkal!

Csodálatosnak találom: TTOK? Egy római katolikus áhítatos-könyv: ÚTTIÁRS a mai napra (november 23-ral) többek között ezt írja: „...ne csak a férfiak, hanem a nők karizmáiban is higgyenek az egyházban...” (Suenens bíboros)

Szolga... sáfár... pap... ember... titok...! Ember a pap: férfi és nő! De szolgálata elválasztott ember, aki szolgálként, sáfárként Istennel az embert, a népet szolgálja - hordozója Isten szeretetének, titkainak (?), akitől „többet” várnak az emberek... aki bűnbocsánatot hirdet.

Tudom-e úgy hirdetni az igét, mint e szószék egykori papja (Kolozsvárt: Járosi Andor) akinek szavaira egyházunk nagy költőjének, Reményik Sándornak „menedéke, otthona” lett a templom, ahová türelmet, evangéliumot tanulni járt, „tudván: nagy dolog a kicsi dolog.”

Isten tegye áldottá Fehér Csilla és minden szolgatársam papi szolgálatait, hogy mindig igazak és áldottak legyenek ezek a szavak: „Kegyelem és békesség néktek”.

Légy hű mindhalálig! Ámen.

Bajka F. Katalin

sepsiszentgyörgyi evangélikus lelkész

Hetvened vasárnap

1 Kor 9, 24-27.

Olyan textusról kell ma prédikálnunk, amelyet nagyon jól ismerünk, gyakran idézgetünk elsősorban a keresztyén élet, keresztyén küldetés, életfolytatás összefüggésében. És joggal, mert a gyakran „nihil” felé vezető életben olyan utat, magatartást mutat be Pál, mely megerősít és megtart e földi életben.

Korabeli és számunkra sem ismeretlen példákat használ fel Pál arra, hogy elmondja: a keresztyén élet olyan program, olyan cél, mely egész embert kíván, de van értelme, célja, jutalma és ajándéka is.

A sikerekről az ember szívesen beszél, dicsékszik is velük. Talán mindannyiunknak vannak sikerélményei is. De van egy másik oldal is, melyről nem szívesen beszélünk: kudarcaink sorozata. Ami lehet, hogy csak „belsőleg” látszik, de mégis a pusztulás felé mutat.

A sikereket emlegetjük, mely kényelmessé tesz mindannyiunkat. (Főleg ma, mennyivel többen vannak, milyen nagy lehetőségek kínálkoznak – ma már minden jó úton halad, még ha vannak is problémák.)

Pál arról szól, hogy nem lehet a megnyugvás állapotából szemlélni és élni szolgálatainkat.

Égész életet igénybe vevő küldetésre, cselekvő életre van szükség.

1. A pályán a helyünk!

A nézőtérrel érdekes lehet egy küzdelem, onnan nagyon jól lehet bírálni – ott mindenki okosabb! – de ez a helyzet teljes passzivitás mégis. Vajon a keresztyének között nincs ilyen fajta „szurkoló” magatartás? Egyház életével, szolgálataival kapcsolatban? Igénk leszólit a passzív nézőtéri helyzetből a küzdőtérre! Ha elfogadom Isten ajándékait, elsősorban Krisztust, be kell hogy lépjek a küzdők sorába, a pályára!

Pál apostol az isthmosi játékokra utalva mondja el, hogy mit jelent keresztyénnek lenni, Krisztust követni, s nem a látszatnak élni.

2. Úton vagyunk!

„Én tehát úgy futok, mint aki előtt nem bizonytalan a cél.” Még nem értük el a célt! S ezt hangsúlyozni kell, mert fenyegeti a keresztyéneket az a kísértés, hogy már célnál vagyunk, hiszen megtaláltuk Krisztust, megtértünk egyszer, ismerjük Jézust, Isten tetteit. Ezek után már nem tudok előbbre jutni. Ez a magatartás csak önteltséget tükröz, s ez a cél távolságát tanúsítja. „A keresztyén ember nem megvalósult (t.i. bentünk), hanem mindig lesz.” (Luther) Futni kell! Mindig a célra nézve!

3. A célt elérni nem könnyű!

Pál nem áltatja a korinthusi gyülekezetet. Ezért vált át a futásról az ökölvívásra. Keresztyérnek lenni nehéz küzdés. „Úgy öklözből, mint aki nem levegőt vagdos.” Nem alibi küzdés! Életre halálra megy.

De ki ellen? Nem külső ellenség a címzett. Elsősorban én magam vagyok, aki ellen küzdeni kell. „Magsanyargatom és szolgálóvá teszem a testemet”. Pál még tudta, hogy az első, aki ellen harcolni kell, én magam vagyok. (Mi ezt már nem szeretjük hallani sem, hát még megvalósítani.)

Nem aszkézis, hanem céltudatos küzdés minden olyan ellen, ami alkalmatalmá tesz Krisztus szolgálatára, a szeretet parancsának megélésére. – Ez, ha komolyan vesszük, kemény küzdelem, de e nélkül nem nyerhetjük el a „hervadhatatlan koszorút”, életünk végső célját, az üdvösséget.

4. Pál azért küzd, hogy a „szóglatra alkalmassá tegye testét”, életét. Másoknak adja azt, amilye van Krisztusban. S itt ismét csak szükség van a „megtagadásra”. Nehogy alkalmatlan legyek, amíg másokat tanítok! Meg ne botránkoztassak! (De súlyos veszélye ez ma lelkeszi társadalmunknak!)

Életünkkel adjuk azt, amit kaptunk! Ezt kell hirdetni és élni!

Ifj. Kende György

Hatvanad vasárnap

2 Kor 12,1-9

A korinthusi gyülekezettel Pál apostolnak sok gondja volt. Mind személyét és apostoli szolgálatának hitelességét, mind pedig az általa hirdetett evangéliumot kétségbe vonták ellenfelei. Rágalmak szinte hálóként fonták körül szolgálatát; Damaszkuszából való elmenekülését gyávaságnak tartották, igehirdetését primitívnek, viselkedését zsarnokinak, az összegyűjtött adományokkal való gazdálkodását hűtlennek, elmeállapotát megkérdőjelezhetőnek. Különösen távollétében értek el sikereket ilyen módon az apostol lejárásában. Az apostol mindezt nem hagyhatta, leveleket írt, valószerűleg négyet, követeket küldött (Timotheus, Titusz), személyesen is elment, hogy az evangélium tisztaságát és személyes becsületét megvédje. Izgatón fontos volt számára a korinthusi gyülekezet és ránk maradt két levele – különösen is a második – a legszemélyesebb hangvételű, levelei között.

Hasznos lenne, ha kijelölt textusunkról való gondolkodásunk előtt minden igehirdető figyelmesen elolvassná a megelőző, 11,16-33. szakaszt. Nem erről kell prédikálnunk, de ahhoz, hogy megértjük Pál „dicsekedését”, a kegyelem erőtlenségeken átragyogó erejét, sokat segíthet ez a drámai „szenvedés-leltár”. A felsorolás olvasása közben egyenként kellene megállnunk és elképzelnünk azt a jelenetet. Vajon mi a helyünkön lennénk-e még, ha szolgálatunkat ilyen próbák kísérték volna? Vajon az evangélium meghamisításának, a belső válságoknak, s azok újra meg újra való szításának az apostoli korhoz hasonló sorozata nyomán tudnánk-e még jó szívvel harcolni, érvelni, kegyelmet magasztalni?!

Textusunk az apostol életének legbensőbb, legintimebb szférájába enged bepillantást. Jellemző, hogy tizennyolc évig hallgatott élményéről és most is visszafojtottan beszél róla, hiszen kimondhatatlan, másokkal megoszthatatlan belső élményről van szó. Annak, hogy mégis elmond valamit erről, az az oka, hogy ellenfelei is látomásokra, elragadtatásokra, különleges kijelentésekre hivatkozva igyekeztek igazolni felsőbbrendűségüket. A kor vallásos irodalmának ismert témái voltak az ilyen látások, „valamirevaló” vallási vezető nem nélkülözhetette az emberek előtt ezt az „igazolást”.

Az apostol csodálatos elragadtatását és látomását azonban életének és szolgálatának realitásaival köti össze és kiemeleli, hogy Isten közelségét, Krisztus erejét éppen akkor éli át a legmegragadóbban, amikor saját erőtlenségét legerősebben érzi. Ez teljesen új értelmet ad extatikus élményének és az evangélium szolgálatában Istenmel hit-kapcsolatban áll minden kései utódjának.

„Látomásaink”, belső hit-élményeink nekünk is vannak. Megtérésünk, szolgálatra való elhívásunk, szolgálatunk ideje alatt megtapasztalt kínjaink és megvilágosodásaink a holtpontról való kimozdulásaink, megrendüléseink, belső szobánk csendje, az emberi sorsok megrendítő változatai, a Szentlélek Isten segítő ereje – és kiki tegye még hozzá saját titkait...

Általában a szószékről Isten igéjét kell tolmácsolnunk és nem önmagunkról beszélni. Mégis, úgy érzem, lehetnek olyan különleges alkalmak, amikor a lelkes is lehet szubjektív, bepillantást adhat saját lelki életébe, nehéz és örömteli pillanataiba. Ez a vasárnap ilyen alkalom lehet. Nem kell mindig az „emberekről”, a jelenségekről, másokról beszélnünk, hiszen mi magunk is tagjai vagyunk Jézus népének, átéljük mindazt, amit ők átélnek, bánkódnak és őrlődnek, gyászolunk és reménykedünk, elbukunk és fölkelünk, szenvedünk és meggyógyulunk, kétségkedünk és hitre jutunk. Tusakodásunk talán csak azért intenzívebb, mert mindig másokat kell erősítenünk és vigasztalnunk, mindig meg kell szólalnunk, akkor is, amikor hallgatni lenne kedvünk, tanítani, amikor tudatlannak érezzük magunkat. A „látomás”, a megvilágosodás, az isteni titkokba való beelátás, a „mégis hiszek” boldog vallomásai, a szolgálati kudarcok után való gyümölcsstermés boldog felfedezései, az Ige megszólalása, az evangélium ereje – mind-mind ilyen alig kibeszélhető élményeink. Az oltári ige a magvető-példázat: a csodálatos Magvető pazarlóan szórja a magot, mert hisz a mag erejében, a föld termőerejében, az életfolyamatok Isten által mozgatott legyőzhetetlenségében. Nem töltünk van ez... Mostanában még azt is megtapasztalhatjuk, hogy az útféle, sziklás földre és tövisek közé esett magok közül is (legalábbis mi azt hittük, hogy ilyen helyekre hullottak e magok!) több kikel és termést hoz! Évtizedek óta eltűnt emberek kertülnek elő és szívükben ott van az evangélium csírája! Megjárták a taposó csizmák, a szűrő tövis, a szárazság útjait és kínjait, de a mag termőereje megmaradt! Mi ez, ha nem titok? Mi ez, ha nem látomás Isten emberi képzelletet, emberi gyengeségeket feltülműlő erejéről?

Amint Pálnál látjuk, a mi életünkben és szolgálatunkban is együtt kell lennie a lelkesültségnek, Isten-élményeinknek és a józanságnak. A jó értelemben vett „dicsekedésnek” és az alázatnak. Az önvallomásnak és az Istenre mutatásnak.

Vázlat-kísérlet

1.) Álmaink, fényes pillanataink. El kell mondanunk a gyülekezetnek, hogy Isten bennünket is sok mélységből emelt már ki, sokszor szégyenítette meg kishitűségünket, sokszor avatott be titkaiba úgy, hogy csordultig megtelt a szívünk. El kell mondanunk, hogy az Igét a magunk számára is hallgatjuk, hogy belső szobánkban az imádság, a várakozás és az üzenet megvilágosodása legnagyobb hitbéli és lelkipásztori élményünk. El kell mondanunk, hogy nekünk is vannak álmaink, néha nyugtalanítóak, máskor felszabadítóak, amelyek, mint Józsefet vagy a napkeleti bölcseket, bennünket is más utakra, új utakra vezetnek. El kell mondanunk, hogy a megtapasztalt és átélt bűnbocsánat számunkra is meghatározó élmény, amely nélkül már régen letettük volna a latot... El kell mondanunk, hogy alkalmatlanságunk, méltatlanságunk, kísértéseink és „tövisünk” tudata és fájdalom bennünket is kínoz és ösztökél. Az „éles fájdalom”, amellyel Pál apostol tövisre járt (epilepszia?, trachoma?, reumatikus fájdalmak?, malária? valami más, ismeretlen, de állandóan jelenlévő, visszatérő fájdalom?) talán más formában, de bennünket sem kíméli. De keveset tudnak hűveink a lelkes testi és lelki bajairól! A reflektorfényben élő emberek külön terhe ez. Sokszor még egymásról sem tudunk sokat. Mindenki magával van elfoglalva... És mégis hirdettetik az evangélium, általunk is. A fényes pillanatok feledtetik a sötéteket; a jézusi életpélda elnémítja a panaszos szavakat. Az azonban bizonyos, hogy a legemelkedettebb pillanatainkban sem szabad elfeledkeznünk arról, hogy csak kegyelem által vagyunk, élünk, szolgálunk.

2.) A születek, közties idők küzdelemi. Az apostol 14 év után mondja el élményét. A damaszkuszi hallgatás éveiről sem beszél sokat, amikor felkészült a szolgálatra és megtanulta hordozni az állandó életveszélyt, a köztisztületben álló, ünnepeit rabbi sorsát erre cserélve. Mi történt a közties időkben? Talán erre is utal a már idézett 11,16-33. – A mi életünkben is vannak olyan „születek”, melyekről semmi látványosat nem mondhatunk el, csak a munka terhének hordozását, a veszélyeket, botokat, vesszőzéseket, köveket, gúnyolóadásokat, sikertelenségeket. De Isten soha nem hagy minket erő és kijelentés nélkül. Ilyenkor még nyilvánvalóvá válik a 9/a vers sokszor csak szólamként idézett igazsága: „Elég néked az én kegyelemem...” Nem elég a lelkeszi diplománk, nem elég az egyházszeretettünk, nem elég az önbiztosításunk, nem elég az emberekben élő hit és hűség – de elég az a kegyelem, amely irgalmas és bölcs, megítél és föleml.

3.) A célhoz érő erőtlenség. Jézus a szenvedéstörténetben volt a legerőtelenebb. Judástól Pilátusig többen akarták kiprovokálni az erejét, már megismert isteni hatalmát. Sikertelenül. A kegyelemnek a célhoz

éréséhez erőtlenségre volt szüksége. Isten tudta, hogy miért! Hányszor voltunk már tanúi a történelem során erők és hatalmak összeomlásának, semmivé válásának! Hányszor láttunk egyéni sorsokat is, amelyek egy pillanat alatt törtek meg, noha korábban erőt sugároztak! Isten célja: alkalh juttatni tervét, mentő szeretetét. Örök életre vezetni a földi életre is alkalhatatlan embert. A „vágóhídra vitt Bárány” megváltói szolgálatainak elfogadását.

Ennek az emberi logikától eltérő isteni munkának lehetünk átélői és szószólói. Jó lenne, ha istentiszteleteink végén nem azt mondanák híveink: „Ma nagyon szépen prédikált a papunk!” – hanem azt: „Nagy az Isten kegyelme és szeretete! Még engem is elfogad, elhív, megment a hamis dicsekvéstől, hamis utaktól, az Ó általa kijelölt célig akar elvezetni!”

Szirmai Zoltán

Ötvened vasárnapja

1.Kor. 13:-1-13

Sokszor dolgainkat gépiesen, kötelességből, hivatalosan végezzük csupán. Ezért válik üressé és formálissá sokszor még az emberileg tiszteletet érdemlő és nagy cselekedet is. Egy tál ételt oda lehet lökni, de szeretettel meg is lehet kínálni vele az öreg szülőket.

Igénk nem önmagában beszél a szeretetről. Nem a szeretet definícióját hozza. Nem individuális érzésről beszél, ezt a 12-14. fejezet összefüggésében látjuk igazán. Itt a gyülekezet, a hit útján járó emberek közös élete és szolgálata a téma különböző szempontokból.

Ha a 13. fejezetet kiragadjuk összefüggéséből, akkor félreérthetjük és hamisan alkalmazzuk, mint ahogy sok esetben így történt. A lelki ajándékok, akármilyen nagyok és megragadók legyenek is, szeretet nélkül semmit sem érnek. Önzővé, gépiessé és üressé válnak. Pál egy konkrét gyülekezetnek akart konkrét tanácsokat adni. A korinthusiaknak magyarázza itt a lelki ajándékokkal való élés helyes módját. Ha magában nézzük a 12. és 14. fejezetet, azok üres cselekedetek. Ha magában vesszük a 13. fejezetet az is üres szó csupán. De ha ezt a fejezetet egy gyülekezetre alkalmazzuk, dinamittá válik! Fölfedi minden bűntünket és hiányosságunkat a saját közösségünkben. Különösen is megszívlelendő olyan gyülekezeteknek és vezetőiknek, akik sikereket látnak szolgálatukban. Megaláz a 13. rész bennünket, mert elkezdjük látni, hogy mi tetszik Istennek igazából és észrevesszük, hogy nálunk a tartalom néha másodlagossá válik. Igazi szeretet és Isten és emberek iránti odaadás nélkül folyik, sőt gépiessé válhat szolgálatunk. Ezért, ha egyáltalán vannak eredmények, azok külsődlegesek. Ha pedig valóságos gyümölcsei vannak az ilyen szolgálatnak, az méginkább megaláz bennünket. Visszairányít a szeretet himnusza igaz elhívásunkhoz. Jó minden gyülekezetnek és szolgálóinak áttekinteni időnként életüket ennek a fejezetnek az alapján. Az igazi hívők szüntelen növekszenek az isten, az Isten népe és az elveszett lelkek iránti szeretetben. Ez a szeretet élíti a gyülekezetet, amely csak viszonzása Isten szeretetének, amit abban mutatott meg, hogy elküldte Krisztust megváltásunkra, segítségünkre és örömtünkre.

Erről a kiváltképpen való, mindent föltülműlő, még kiválóbb útról szól igénk (Hüperbolén hodon...) Az út pedig nem módszert vagy taktikát, hanem életutat, életmódot jelent.

1. A szeretet gazdagít (1-3.v.)

Tartalmassá, hatékonyrá teszi, tartalommal tölti meg cselekedettünket és gazdagítja azt, aki felé irányul. Személyessé lesz az addig személytelen. Nemcsak pl. Karácsonykor írök egy néha nem sokat mondó üdvözlő sort, hanem kettőnként érintő dolgokról is. Nem pénzt adok csak a gyülekezet céljaira, hanem magam is részt válllok a szolgálatokban. A részvétem és együttérzésem nem csupán néhány szó lesz, hanem melléállítás lelkiileg és fizikailag is.

Pál öt lelki ajándékot nevez meg és azt módja, hogy szeretet nélkül mindez semmi. A szeretet ad értéket mindennek. Bearanyozza a dolgokat, mások életét és öregkorát. Ahívó élet egyik legfontosabb velejárója, hogy tudjunk szeretni. A szeretet mindet meggazdagít, amit átjár.

2. A szeretet épít. (4-7.v.)

8:1-ben ezt olvassuk: az ismeret felfuvalkodottá tesz, a szeretet

pedig épít. A lelki ajándékok céja a gyülekezet építése (14:2). Jól ismert, hogy az „agapé”, az Újszövetség szava a szeretetre abban a korban nem volt használatos. A Szentírás alkalmazzza kifejezetten azért, hogy a keresztyén szeretet új tartalmára ezáltal is fölhívja a figyelmet. Istennek Jézus Krisztusban való szeretete egy új szót igényelt. Az agapé „annak ellenére való szeretet” jelent. Jézus annak ellenére jött e világba, hogy tudta, bűneink keresztre juttatják. Annak ellenére válaszolt a farizeusok és frástudók kérdéseire, hogy tudta: törbe akarják csalni. Komolyan válaszolt. Jézus nem azért szeret, mert valamit vár viszonzásul, hiszen mindent Istentől kaptunk, mit adhatnánk neki. Hanem azért, mert javunkat akarja, mert boldoggá akar tenni. Ez megrendítő, s ezért bizhatunk benne. Mindennél jobban. A hívó ember szeretete is ilyen kell hogy legyen: annak ellenére, hogy talán nem viszonzózik, nem érték meg, lenézik, kigúnyolják vagy ártanak neki, – mégis nyitott szívvel és segítőkészségével fordul a másik ember felé. Mert tudja, hogy olyan kincset kapott, amiről talán a másik nem is tud, de csak az teheti őt is boldoggá.

Ha Jézus önzetlen szeretetét megértetted – ha átélted, hogy mi a megváltás és bűnbocsánat, – akkor tudsz te is ezzel az önzetlen szeretettel élni és adni másoknak. A szeretet új fogalma, az agapé és az 1Kor13. nem a szeretetet határozza meg, hanem a szeretet természetéről beszél. Leírja gyümölcseit (Gal 5,22.) és ennek jelenlétéből lehet tudni, hogy van-e valahol igazán szeretet vagy nincs.

3. A szeretet maradandó (8-13. v.)

Megmarad, tartós, örök. Figyeljünk a katargeó szó jelentésére, amely többször előfordul: eltöröltetik, eltűnik, semmivé lesz működést, érvényt besztüntet. Mi általában „ideiglenesen” oldunk meg mindent. „Megbtyköljük.” Amíg ott vagyok, működjön. Utána nem érdekel. Milyen szeretet az, amely talán évente egyszer, Karácsonykor vagy halottak napján mutatkozik meg az Úr és szereteteink iránt? A szeretet nem rohan tovább egy „hogy vagy?” után a választ meg sem hallva. Ha nincs szeretet, a munkát nem végezzük a „maradandóság” igényével. Úgy, hogy ne csupán éppen elfogadható legyen. Hány „mester” végezte úgy a munkáját, hogy addig volt jó, amit tett, amíg ott volt. S utána szenvedett, kínlódott és sokszorosan fizetett az, aki a munkát, javítást kérte. A szeretet úgy végez minden munkát, mintha a sajátja lenne: hogy tartós legyen, ne kelljen váratlan pillanatban bajba jutni miatta, ne kelljen mindig újból visszatérni rá. Ha így, a szeretet „maradandóságára” törekvése alapján végzed a munkádat, akkor szeretnek igazán és hívnak megint. (De: akarod-e, örömmel tölt-e el ez?)

Hogy igazi-e a szereteted, az kiderül abból, hogy maradandó-e. Hogy maradandó-e, az kiderül abból, hogy várnak-e, hívnak-e vissza! Vár téged valaki? Számít reád, számol veled? Ismered-e ennek jóleső érzését?

Isten maradandó szeretete azt jelenti, hogy minden bukásunk, minden bűntünk ellenére hív és kínálja segítségét. Tökéletessé, befejezetté akar és tud tenni bibliai értelemben. Örök életre megújult emberé. A 11. v. a gyermek és férfiú különbségéről ír. Mese és álomvilágban élünk, kiskorúak vagyunk Jézus nélkül. De aki „elhagyja a gyermekhez illő dolgokat”, azaz személyesen dönt az Úr Jézus mellett és befogadja őt szívébe, (szereti teljes szívből, Lk.10,27), annak örök élete van, Jn.6,47). De ez azért lehetséges, mert Jézus a kereszten mindent elvégezett: „tethelesztai”, elvégeztetett, célhoz ért szolgálata (Jn.19,30). Kész az út a mennybe a bűnbánó bűnös részére.

A korinthusiak a nyelveken szólást és egyéb lelki ajándékokat favorizálták, annak birtokosai pedig önteltekké lettek. Igénk figyelmezteti őket is és minden kor keresztyénét, hogy egyedül a szeretet a maradandó. Ezek pedig ajándékok a földön, melyek egyszer elvételnek. Ne azt „díjazzuk”, ami az emberi része szolgálatunknak, amit valaki talán látványosan tesz, hanem a szolgálat tartalmát értékeljük: hogy átjárja-e a szeretet. Mert ez nyitja meg a szíveket az Úr előtt, vezet el embereket élő hitre és teszi maradandóvá szolgálatunk gyümölcseit. Isten szeretet (1Jn4,8,16) Ha Ó jelen lehet, minden mássá lesz életünkben, szolgálatunkban, gyülekezetünkben.

Ne kicsinyeljük le az ajándékokat, de ne hagyjuk figyelmen kívül a kegyelmet sem. Sok gyülekezeti probléma adódik abból, hogy az emberek rajonganak egy „ajándékért”, de nem törődnek azzal, hogy ez „kegyelmi ajándék”, Isten szeretetéből. Ha Isten figyelünk és Őt hívjuk, szeretete megjelenik és általa minden, tartósan, örökre mássá lehet.

Széli Bulcsú

Bibliorai vázlatok

„Profétákat támaszt az Úr....Óréá hallgassatok”

– esti áhítatok –

Istentnk kezdettől fogva *megszólaló* Úr. A fenti mondat arra utal, hogy a Sinai hegynél elviselhetetlen volt Isten megjelenése és megszólalása, ezért ígéri Mózesen keresztül, olyan profétát támaszt mint ő, embert. Isten szava azóta és mindig emberi szó, különböző emberi alkotókba, életkebe, ajkákba „beágyzott, bepólyált” szó, erre az Istentől indított emberi szóra kell figyelni. Végső soron ez a prófécia is Jézusra utal, aki „olyanná lett mint ő” –, vagyis emberré. Ezért olvassuk a sor lezárásánál a Zsidókhöz írt levélben: „Miatán régen sokszor és sokféleképpen szolt Isten az atyákhoz a proféták által, ezekben a végső időkben a Fiú által szolt hozzánk...” (1,1) A legtökéletesebb profétái szó, Isten tüzenetét legteljesebb átadó szó Jézus szava. Nekünk tehát elsősorban Óréá kell hallgatunk, olykor még a profétákat is kiigazítja, vagy kiegészíti. – Idén azonban Jézus előtt és elsősorban Óréá figyelve vegyük végig a profétái sort kezdettől végig. A sor nem teljes.

Isten tegye profétáivá a profétákról szóló sorozatot, tanuljunk, erősödjünk, és kövessük a proféták útját és útmutatását.

1. Sámuel „Isten meghallgat”

Sámuel könyve Izrael történelme siralmas mélységeiből a legmagasabb csúcsok felé. (Kr. e. 1000 táján). A könyv scopusa: Isten a történelem Ura, kezében a népek, népének és az egyének élete is. Amire el akar vezetni: hit és engedelmisség.

I. Sám. 3,1-21 A meghallgatások fejezete

1. Imameghallgatás, Sámuel születése és élete. Lehet Ót kémi, mert Isten hallja imádságunkat, meghallgat. Minden itt kezdődik.
2. Istent meghallgatni – ez volt a lecké, amit Sámuelnek is meg kellett tanulni (10,19). Ez a folytatás ma is.
3. Így hallgadják meg mások is Isten akaratát, így lehetett Sámuel Isten szószólója. (11,20). Ez Isten célja velünk is.

2. Illés „Az én Istenem az Úr” (Éiljáhu)

Illés története – egyéb helyektől eltekintve – I Kir 17 – II.Kir 2-ben olvasható (itt jegyzem meg, hogy ha nem túlerőltetés, jó lenne talán a következő napra előre olvasni valót adni egy-egy profétából. (Illés ideje Kr. e. 870-851)

Illés „feltűnik” és „eltűnik”, személyénél fontosabb tüzenete, amit neve hordoz. A kor, amelyben élt, legjobban I Kir 16,21-31-ben van összefoglalva. Sötét, pogány kor, politikailag is reménytelen, Izrael széthullóban. Ebben a bálványimádó, széthulló korban hirdeti Illés: Az én Istenem az Úr!

Itt most egy rövid textust jelölnék meg, inkább témát lehetne megszólaltatni és lépésként olvasni, utalni a textusra.

Isten az Úr!

1. Gondoskodó Úr (17,8-16)
2. Harcban győztes Úr (18,20-40) A „meddig..” két mankóra támaszkodás Istenre és a bálványra is.” Mt 6,24.
4. Erőt adó Úr (19,1-8; Mt 11,28.)
4. „Hazavivő” Úr. (II.Kir 2,9-12) és én Istenem!

3. Ézsaiás „Isten az üdv”

I. könyv 1-39. Kr.e. 740-701?

II. könyv 40-55. Kr.e. 550-535

III. könyv 56-66. Kr.e. 450 körül

Szinte 200 évet – mozgalmas korszakot – átfogó könyv, ebben az időben háborúk, fogság. S hirdeti, hogy amiről Izrael álmodik, amire vágyik, és amiért imádkozik, vagy amiről elfeledkezik: Isten az üdv, a gyógyulás, békeesség. Ha össze kellene foglalni, talán azt lehetne mondani:

Az I. könyv a „hit” könyve. 7,9; 28,16; 30,15.

A II. könyv írja az „Ószövetség evangélistája” (Ebed Jahve ének)

A III. könyv, a csüggedtek reménységgel erősítése.

Ézs. 53. Summa Ézsaiásból

Ebben a fejezetben, együtt van mindaz, amiről szó van.

1. A hit. Részint: „ki hitte volna” – „mi meg azt gondoltuk”, de: 4-6. Hitvallás, ebben erősít ma is.
2. Az evangélium. Valaki? Proféta? Izrael? Mi tudjuk: Jézusban teljesedett, nekünk róla szól. ApCsel 8,30-35.

3. A reménység. A Szolga végülis győzelemre jut, de győzelmében minket is részesít. (10-12)

4. Jeremiás „Jahve fenséges” – „Jahve alapít”

650-ben született, meghalt 585-ben. Anatóliában született, Jeruzsálembe került. A nagy reform előkészítője. (11. fej.) Nagy küzdelme Jójákim alatt az igaz templomi életért, nagyon izgalmas. Jeruzsálem eleste után Egyiptomba került népével. (44. fej.) Belső küzdelemről a 20. fejezet szól gyönyörűen.

Jer 7,1-11. Egy veszélyes prédikáció

A mai prédikációk nem annyira „veszélyesek”, inkább simák. Jeremiás a templom ellen? Nem, hanem igaz templomi életért. Veszélybe is került érte (26,11)

1. A templom rablóbarlang? Ha úgy „járunk”, hogy semmi sem változik, „odarejtjük bűneinket”, úgy menekülünk oda, mint a rablók, akik nem változni akarnak. (8-11. Mt 21,12-13.)
2. A templom hamis bízalom forrása? Lehet ma is „bálványá” (4.v.)
3. A templom a megtérés helye és az új élet forrása. (5-7.)

5. Ezékiel „Isten erős” – Isten megerősít”

622-ben született papi családból. 597-ben őt is Babilóniába hurcolták. Felesége itt hal meg (24,15-18.) Profétái hivatása 593-ban a fogságban kezdődik. 572 után hal meg, vértanúhalált?

- 1-29. Elhivatás, bűnök ostromozása, még otthoni körülményekre utalva.
- 25-32. Hét nép elleni beszéd a bukás után, ez már közvetett vigasztalás.
- 33-48. A foglyok vigasztalása a megújulásról, hazatérésről, új templomról. Ezékiel Igehirdetése is a templomnál éri el a csúcst, de másképpen mint Jeremiás.

43,1-12 A templomépítés törvénye

1. Látni: a templom Istennel találkozás helye, nem fér be, Jábainak helye”, zsármolya, de ott van és dicsősége és dicsérete tölti be a templomot.
2. Vallani: bűneink megrabolták Isten dicsőségét és szegyenkezünk kell miatta. Nemcsak Ezékiel korában, az elmúlt időben is.
3. Kezdeni: Az építés munkáját, itt már nemcsak templomról, hanem Isten nevére is szó van.

6. Dániel „Isten a bíró”

Kérdések: történeti személy, azonos a könyv szerzőjével? Mivel az oltár megszenteltetésének, (167) tud, de az újraszentelésről (164) nem, ezért ideje 167-164 közötti idő lehet.

1-6. Dániel és társai története

7-12. Álmodások és látomások

7,14-14 Hatalma nem múlik el!

Az emberfiának hatalom adatott. Kérdés: a kifejezés individuális, vagy kollektív értelmű, de mi tudjuk: Krisztusban teljesedett. (Mt 28,18.kk.) Milyen hatalom adatott neki?

1. A történelem irányításának hatalma. Jel 5.
2. Az ítélet hatalma. Mt 24,29-31.
3. Az üdvöztetés hatalma. Mert ő nemcsak ítéző, hanem szolgáló Emberfia is. Mt 20,28. Minden más hatalom letűnik, Ővé nem!

7. Hóseás „Megsegített” – „Segíts, szabadíts meg!”

752-721 a kettészakadt országban két világbirodalom között, majd a száműzetés kora. Személye és élete összefonódik népe életével. 1,2-8. Ez teszi a „szövetség teológusává”. Könyve prizma és lencse, minden profétái stílus és gondolat gyűjtőhelye és kisugárzása.

14,2-10. „Még mindig van gyógyulás!”

Izrael hosszú oszloplon vándorog a fogság felé. Mindennek vége? Nem, Istermél azóta sincs reménytelen eset! A gyógyulás útja:

1. Ne a kétségbeesésnek, Istennek kezébe adjuk magunkat a bajban
2. Halljuk meg és fogadjuk el a gyógyító kegyelmet. (V.ö. a gyerekek neveit, sorrendjét és 1.Pt.2,10. Ugyanezek a kifejezések fordított sorrendben!)
3. Így lehet életünk ma is felrészlő és gyümölcsöző. (6-91)
Az út ma sem más!

8.Joel „Az Úr az Isten”

Személye teljesen homályban, de történelmi személyiség volt. Kora a Kr. e. 4. század.

1-2. Sáskejárási, szárazság.

3-4. Az Úr napja.

Joel az ítélet hirdetője. De több is, és erre figyeljünk:

3. fejezet A Lélek ígéréte

1. Korlátlan ajándék. 1-2.
2. Életújító erő (álmod, látást ad, Isten neve segítségülhívására indít, mi tudjuk „esedezik!”)

3. léleken átmentő hatalom. 4-5.

Péter pünkösdkor ennek teljességét látta és hirdette Csel. 2,11.kk. Félelmetes napokban pünkösdre van szükség!

9. Ámosz A gyök: „megterhelni” – „Isten hordoz”

Pásztorból próféta – nagy út! Első írópróféta, tanult ember.

Pásztori élményei elevenek, de sokat utazott is (Asdód, Egyiptom

3,9. Nílus, 8,8 9,5.) Időpont 760 körül.

8, 11-14. „fel, mert az irgalom percel múlnak!”

1. Ez félelmetes fenyegetés. A legrosszabb nem a „csapás”, hanem az, ha Isten elhallgat, mert nem kell szava.

2. Ez sürgető biztatás. Lehet kémi, ébredezni, éhezni és szomjazni. Enélkül életünk erőtlén és céltalan tántorgás, kóborlás.

3. Ez ma még ígéret. Jézusnál „kenyér” és „víz” található. Mt. 4. Ján. 4.

10. Abdás „az Úr szolgálja”

A legrövidebb könyv: Edomnak büntetés, Sionnak üdv az Úr napja. A próféta személyéről semmit nem tudunk.

Történeti háttér: Edom 586-ban és 597-ben segített a babilon hatalomnak, segélycsapatot adott a testvér, féltestvér Izrael ellen. Izraelt ebben a levertségben vigasztalja (586-460)

„Azután az Úr fog uralkodni.”

Ha az Úr uralkodik:

1. Felfedezem magamban Edom bűneit. (Góg, káröröm, erőszakosság, alattomoság 1-14.)

2. Felfedezem a reménytelenségben is a menedéket. Ez nálunk nem egyszerűen Sion, hanem az Úr maga.

3. Nem én itélek, hanem ráhagyom az Úrra. Itt Jákob itélt Ézsau felett, Pál ezt az egyet Istenre hagyja. Róm. 9,13-18. Jézus is a kereszten!

4. Én az Úr szolgálja (Abdás) leszek.

11. Jónás „Galamb”

A könyv tanítás történet formájában elmondva. Jónás a tipikus izrael, a niniveiek a tipikusan pogányok.

Isten az egész világ: ember és természet világának Ura, könyörült mindenkin. Könyv a szűkkeblűség ellen! Kr. e. 2. sz. ?

Mivel a könyv ismerős, talán merészen az egészet szem előtt tarthatjuk.

Felolvasni lehetne. 1,1-3. 2,1-2. 3,1-2. 4,1. 9-11.

„Szent örök Isten, nincsen hova lennem” (431.)

1. Bárhova futnék, te utolsz engem. 1. fej.

2. Mélységes mélyből kiáltok hozzád. 2. fej.

3. Elmúlt a régi, kezdetem az újat. 3. fej.

4. Szálljon szívemből háláadó ének. 4. fej.

Szabó József püspök a könyvről tartott evangélizációja alapján írta a verset Túrmezei Erzsébet.

12. Míkeás „Kicsoda olyan, mint Isten?”

Izgalmas kor, vergődés Asszírria, és Egyiptom (délnyugat és észak-kelet) között.

Zűrzavar, erkölcsi romlás. Kétkedés – vak remény (mint ma!) Mik. Ézs. és Hós. kortársa volt. Ebben a korban szolgálata és könyve bűnökre mutatni

Istenre mutami

7,7-20.

„Kicsoda olyan, mint Isten?”

1. Aki kívísz a világosságra minden sötétségből. 7-10.

2. Aki felélt és pásztorol. 11-17.

3. Aki irgalmas és megbocsát. 18-20.

Csakugyan: kicsoda olyan?

13. Náhum „Isten megvigasztal”

Személyéről semmit nem tudunk. 2,1. alapján Jeruzsálemben működött. A könyv tartalmát az asszír Ninive pusztulása adja.

Benne az elnyomottak félelme és nyugtalansága. De Isten jön szabadítani. – Isten az egész világnak korlátlan Ura.

Náhum 2. A figyelmeztető és vigasztaló tizenet. 1.v

1. Isten megaláz. Egy hatalmas kizsákmányoló rendszer omlik össze. Azóta hány birodalom? És napjainkban? (4-14.)

2. Az Isten megvigasztal. Elvették Isten népe „méltóságát” is. Nem „ünnepelethet”.

De most jön a vigasztalás, ünnepe ideje.

3. Isten az Úr! Cselekszik történelemben és egyének életében. Lk. 18,14.b.

14. Habakuk

A gyökjelentése „átkarolás”. Talán a későbbi görög Theofilos név: Istentől átkarolt, szeretett.

Személyéről semmit nem tudunk. Ideje Jósias uralkodásának vége és az első fogságbavitel közötti idő (609-598).

Külső és belső veszedelmet hirdet, de ennél többet, a „véget”, ami „biztosan eljön, nem marad el.”

2.1-4. „Az igaz ember hite által él.”

Fontos szakasz. Az egyház életének döntő szakaszain „locus classicus” volt: Pál, Luther, Barth.

De mit is jelent hit által élni?

1. Isten szavát örökönt figyelni, várni.

2. Türelemmel várni, ha nem is látunk belőle semmit.

3. Teljességét bizonyosra venni.

Így lesz életünk Istentől átkarolt, hordozott, így valósulhat a teljességig.

15. Zofonias „Az Úr erejt”

Jósias alatt működött (639-609) Az 1,1-ben utolsónak említett ősz valószínűleg Ezékiás király volt.

Celanoi Tamás: Dies irae, dies illa himnuszát Zof. jövődőlése ihlette.

1,14-2,3. „Arma nap a harag napja” 495-496

1. „Harag napja lesz az a nap”(1,15.) A nyugtalanító, hogy „közel” és a „rémület” napja, Isten haragjának a napja. 18.b.

2. „Szedd össze magad, szállj magadba.” Szétesettség helyett magunk összeszedése, magunkbaszállás, megtérés, ahogy a tékozló fiúnál olvassuk (Lk.15,17-19.)

3. „Keressétek az Urat!” Magam útja helyett keresni Őt, akaratát. Ez a hozzávezető út.

4. „Talán oltalmat találtok.” Mi tudhatjuk, bizonyosak lehetünk. 496,6-8.

16. Haggeus „Ünnepi, ünnepen született”

A könyv öt szakaszának pontosan dátumai az 520-as esztendődt adják meg Kr. e. Valószínűleg maga a próféta írta a szöveget (1,3-2,10.) Ha Haggeus a salomoni templomot látta az újonnan épülő zeurbabelit is, akkor működése idején 80-90 éves volt már! Valószínűleg ő nem került fogságba, otthon ápolta a hitet.

Szolgálata most: otthonmaradottakkal és hazatértekkel együtt kell új életet építeni.

2,1-9. Mi teszi a templomot templommá?

Stílus, alak, szépség, gazdagság? Az ige nem ezek ellen szól, de a t e m p l o m

1. Isten jelenlétének helye (4-5.)

2. Isten dicsőségének helye (7.)

3. Isten békessége elnyerésének a helye.

288. ének.

17. Zakariás „Isten megemlékezik”

Nagyatyja Iddo, papcsalád feje a Cyrus engedélyével hazatértek között volt (Neh. 12,4.16.Ö.)

Babilonban született, ismerős ott és ismerte az ott prédikáló Ezékielt, Dánielt, Ézsaiást. Fontos a templom, de az igazi a belső közösség Istennel, a templom ennek szolgálatában áll.

9,9-10. „Királyod érkezik hozzád.”

Zakariás könyve „látomásokkal” foglalkozik, tehát a jövővel.

Egy kiugró „látomás” textusunk.

Különös király!

1. Igaz király. Isten szövetségét, akaratát elfogadja, éli.

2. Szabadító („ciadalmas”) király. A szövetséggel ütközésbe kerülteket, kiesetteket visszaviszi Isten kegyelmes szeretetébe.

3. Alázatos, szegény király. Hatalommal nem rendelkezik, arról lemond, sőt megtiportá lesz.

4. Békesség királya. „Kirtja a harci szekeret” és “békét hirdet”.

5. Uralma végtelen.

Mінде Jézusban lett teljessé (Mt 21,1-10) Isten így emlékezett meg népéről.

18. Malakiás

Személyéről semmit nem tudunk. Van aki a nevet nem is személynévnek fordítja, hanem kifejezésnek „követem által”. Ez a vélemény azt mondja, hogy a könyv szerzője Ezsdrás.

Van, aki történeti személynek mondja. Az utolsó prófétai szó hordozója, „Isten követe”

A fogság után, a templom már felépült, valószínűleg 470-440 között vagyunk.

3.22-24. Az utolsó próféta szövege

Berne minden próféta summája

1. Emlékeztet a 10 parancsolatra. Ezt tette alapjában minden próféta, ezt tette Jézus is a Hegyi beszédben.
2. Előremutat a követre. Az illés várás eleve volt Izraelben. Mi azonban tudjuk, hogy a nagy ütegyengető Ker. János volt már az ÚT-ben, akinek nyomán elfőtt az üdvözítő Jézus.
3. Meghirdeti a megmenekülés útját. A megtérés Istenhez és egymáshoz a teljes, egyik sem maradhat el. Egyedül ez a menekülés, „különbön pusztulással sújtom a földet” – érvényes szó ma is.

„Intsétek egymást zsoltórokkal, dicséretekkkel, lelki énekekkel, hálaadással énekeljétek szívetekben az Istennek” Kol 3,16.

Csak szemelvények, néhány a zsolttár a különböző műfajú, tartalmú ószövetségi énekes és imádságoskönyvből, hogy „intsen” és tanítson, hogy megteljen velük „énekeljétek szívetekben az Istennek.”

1. 1. Zsolt. „Boldog ember”

„Két út van. Az egyik az életé, másik a halálé” (Didaché). Az ÓT-ban is ez szólal meg.

1. „Mint a folyóvíz mellé ültetett fa” – az élet útja képen. A mindig üde, zöld, gyümölcsstermő fa, a mindig felgyógyuló, gyümölcsstermő élet. Titka a magába szívott nedvek.
2. „Polyva, amelyet szétszór a szél”. A halál útja megrendítő képen. Az élet és lélet viharaiiban „szétszór” élet.
3. Mi a döntő? – „Az Úr törvényében gyönyörködik”, elmékedik, kötődik hozzá és cselekszi, szívja magába. Introitus ez a zsolttár, de nemcsak egy írásba, istentiszteletbe, hanem bevezetés a boldogságba.

2. 2. Zsolt. Esti imádság

Betanult szavak, imádságtalan álomba zuhanás, vagy esti elcsendesedés?

Az igazi esti imádság:

1. A nap számbavétele. Ha volt öröm – hálaadás. Ha bajok, mint a zsolttárban, azok Isten elé vitele. 2-4.
2. A nap lezárása. Vétek is volt. Harag is, indulat is. Az esti imádság lecsillapodása. Innen: Ef. 4,26. Jobb lezárni, mint holnapra átvinni dolgokat, bűnöket!
3. A nap végén Isten ajándékainak az elfogadása. Éppen az imádságon keresztül adja az örömet és a békességet. Így biztonság? Bizonyosság!

3. 8. Zsolt. „Felséges a te neved az egész földön”

Mi ez a zsolttár? A természet magasztalása? Az ember dicsérete? Isten magasztalása – És így helyre kerül a világ és az ember is. Mert micsoda az ember?

1. Halandó, akire Istennek mégis gondja van. 4-5.
2. Gyermekként Isten nagynak látó és dicsőítő teremtmény. 3. Mt. 21.
3. Így: Úr Isten alkotásán, Isten munkatársa. 7-10. De éppen ezért: Ó, Urunk, mi Urunk, mily felséges a te neved...”

4. 16. Zsolt. „Tarts meg engem Istenem.”

Boldog bizonyosságtétel Isten megtartó szeretetéről. Hogyan tart meg és mi ennek a tartalma?

1. „Hozzád menekültem”. A templom is menedékhely volt, de itt Istenről van szó, hozzá lehet menekülni minden helyzetben. 2-4.
2. „Te tartod kezében sorsomat”. Minden törzs kapott Izraelben területet, Lévi nem. Az Istennek szolgáló Lévi nemzetségét Isten a hívek gondoskodásán keresztül tartotta meg, ez volt osztályrészük. Különösen is tudhatták, sorsuk Isten kezében. – A mi sorsunk hordozója is Ő. 5-8.
3. „Nem hagysz engem a holtak hazájában. A zsolttáros még úgy érthette, hogy Isten megment a haláltól, mi pedig így megment halálból. Nem könnyebb élet, nem bajmentes, hiányok is lehetnek, sőt a vége halál. De életben és halálban is kezében vagyunk, megtartó szeretetében.

5. 23. Zsolt. „Az Úr az én pásztorem.”

Valóban Dávid zsolttára? Valóban élete nehéz helyzetében születtett? Valóban lehet ilyen boldogan énekelni? Igen, mert

1. Gondoskodik övéiről. A „Jegelők” és „csendes vizek” ismerje, adója. Meg is véd, a „folyókák” is a nyáj védelmére volt a pásztor kezében. 1-3.

2. Vezetel nyáját. Nem mindig nyugodt, néha félelmes tájakon, de velünk van. Ezért nem kell félni. „Előtted megyek” – üzenté a Feltámadott is.

3. Befogad házába. A mi menedékünk Ő maga, szeretete, asztala terítve igéjével, Szentlelkével, testével és vérével. Mindezek mögött „üldöz szeretete.” 5-6.

Ezért mondhatom hittel: Az Úr az én pásztorem!

6. 36. Zsolt. „Szereteted az égig ér.”

Amikor világunkat egyre nagyobbak látjuk, tanítson ez a zsolttár, Isten szeretete mindennél nagyobb, mindent átfogó.

1. Ez a szeretet az ember és állatvilág, a természet megtartó ereje. Abból élünk, tudjuk vagy nem, mint a fényből és levegőből. S ez nem fogy és nem szennyeződik! 6-9.
2. Ez a szeretet életadó. Valóban forrást nyitó szeretet. Az egekig tartó szeretet mélyre jött. Kereszteni lett az élet forrása.
3. Ez a szeretet bűnöket is megbocsátó. A zsolttáros külön látja a gonoszokat és a jókat, bizonyos mértékig igazsá is van.

Mi azonban sokszor magunkban is látjuk: „szíve mélyén ott süttog a bűn” s mi mindent tud süttogni! Ez a bűn mélyén süttogő bűn nyilvánul meg a szavakban és tettekben.

Isten szeretete mindezt megbocsátja, eltörli.

Ez a szeretet hűség (11.), sőt nemcsak az őt szeretőkhöz.

7. 47. Zsolt. „Mint a szép hűvös patakra”

Elszakadt ember zsolttára. Száműzték? Menekülnie kellett? Egyet tudunk kiszakadt. – ma is vannak kiszakadtak.

Nemcsak földrajzilag, hanem lelkileg is. Van azonban visszaút.

1. Isten keresése. Aki egyszer tapasztalta, hogy Isten csillapítja a szorjúságot szorjazzik erre. S itt kezdődik a visszaút.
2. Kérdésem Elő tárása. Tele a zsolttár „mértekkel”. És tele velük életünk is. A mértek ne válasszanak el, vigyük Isten elé. Akkor megszűntetik a másik fajta csillapító, igétől és Lélektől táplált „miért” is.
3. A végső szó a bizalomé. Most bajban vagyok, tele mértekkel, mégis tudom kívász, egyszer még halát adok neki. Itt a közösség és egyén visszaútja az élet forrásához.

8. 46. Zsolt. „Erső vár a mi Istenünk!”

Elfelejtettük ezt a köszönet, nem is azt kell egyszerűen visszahozni, hanem a tartalmát. – A zsolttár Kr. e. 701-ben született. Szanherib fenyegette a várost, már-már minden elveszett, de hirtelen vissza kellett vonulnia.

(Ézs. 36-39.) Más és mégis hasonló helyzetben írta Luther ezt az éneket.

1. „Migindul a föld – népek háborognak” „Világok születnek és múlnak el” (Weiser). Félelmes a természet és a történelem háborgása is. Van belőle ma is tapasztalatunk. „Megrendítő” életet élünk.
2. „Bent – csend” – írja Remenyik. Mert „bent” egy életadó folyó van. S mert „bent” meríteni lehet, s ebből öröm és békesség is fakad. Bent „Isten városában”.
3. Mindennek a titka: Isten megismerni. „Jöjjetek és lássátok” – „csendesedjétek el és tudjátok meg” ma is aktuális felszólítások. Sőt azt is meglátni: „a seregek Ura velünk van!” Ez a győzelmes élet titka.

9. 51. Zsolt. „Könyörülj rajtam Istenem”

Disszonáns hang a zsolttárok közötti? „Ne beszéljenek a bűnről”. Bűntudatot ébresztenek, – mondta egy régi állami ember egy püspöknek – „Bűn tőlünk függetlenül van, és fel kell ismerni a gyógyuláshoz” – hangzott a válasz. Az imádkozó élet is akkor teljes, ha ez a hang nem hiányzik abból.

1. „Teljesen mosd le rólam bűnöm”. Ilyen szennyesnek látni magam, az a kezdet.

A bűn: „hűtlen voltam” és „azt tettem, amit rossznak tartasz”, sőt „bűnből születtem”.

Dávid Betsabéval konkrét bűnére emlékezik egyébként. Ebből csak Isten tud kimosni, mint a poklosokat (izsóp!) 1-8

2. „Vidámság meg újra szabadításoddal”. Isten szabadítása: új szív, új lélek, új erő és új engedelmisség.

Csoda. S ez az igazi vidámság.

3. „Igazságodat ujjongva hirdeti nyelvem.” Visszaállít közösségébe és a szolgálatba is (Feltámadott és Péter).

Agenda imádsága: „Urunk magasztalásodat hallotta fülünk... dicséreted énekelte nyelvünk, add, hogy az igazat vallja ezután.” Istent!

10. 57. Zsolt. „Magasztaljanak téged a mennyen és a földön.”

Miből fakad Isten magasztalása? Biztonságból? Baj nélküli életszakszóból? A zsoltáros más utat mutat.

1. Bajban is bizalomról. „Oroszlánok között fekszem” – „hálót vetetek lábam elé” – itt bizony életveszélyről van szó. „Dávid Saul elől a barlangba menekült” így a felirat. De: „segítséget küld nekem a mennyből”. Bajban is bizalom. Ahogy Gerhardt Pál énekelte bajban gyászban: „Légy csendes szívvel...”
2. Istentől megszabadított szívből. Isten szeretetét megtapasztalva „kéz szívvel” és minden eszközzel lehet Őt magasztalni. A háladási egészen az ujjongásig fokozódik.
3. Ennek a megtapasztalásnak továbbadásából. Hogy mások is lássák, és énekeljenek. A továbbadott öröm erősebb igazán.
Igy magasztaljuk Istent fiatalok és idősek!

11. 62. Zsolt. A három „csak” zsoltára

Zaklatott korból, fogsággal, bajokkal megrakott időszakból született ez a zsoltár. Benne a három „csak” útmutató, rossz irányt kizáró szava a megnyugvás, békeesség irányába mutatva.

1. „Csak pára az emberek léte”. Látszat, vagy hazug látszat is? Isten mérlegén lehetetlenné válik. Nem az teszi súlyossá, amit szerettem, valami más!
2. „Csak azon tanácskoznak, hogyan taszítsák le”... Lázadás és a bűn, a kettő összefügg, láthatunk nem is régen – ez határozza meg az emberek pára életét. Ez a rossz irány.
3. „Csak ő az én kősziklám”. Nincs is más szabadulás és szabadító. De „nála” a páraéletű és büntől meghatározott életű ember is szabadulhat, sőt segítséget és reményiséget is kap. De csak Nálal
Ezért: „Csak Istennél csendesül el lelkem” – ma is.

12. 73. Zsolt. A fordulatok zsoltára

Az alapkérdés: Isten igazsága és a bűnösök szerencséje (Jób könyve). Isten népnek állandó kérdése. Ezenfelül a zsoltár a „de” kötőszóval jelzett fordulatok zsoltára. Vannak benne nyugtalanító és megnyugtató fordulatok, mint életünkben. Kísérjük ezt a négy „de”-t végig.

1. „De az én lábam majdnem megcsúszott”. Isten jó, szeretete változatlan, én mégis elcsúszom, majdnem elesem. És hozzák hányaszor! Miért?
2. „De én hiába tartottam tisztán a szívemet”. Mások élnek világukat, gatlástalanok, kevélyek, sikereik vannak. De én? Igyekszem másként élni, az én életemben mennyi baj van! Miért?
3. „De én mindenkor veled vagyok”. Itt kezdődik a fordulat jó irányban. Mert nem a dolgok mérckelése a fontos, nem a hasonlítás, hanem döntés Isten mellett. Így lesz a miénk a több (24-26.).
4. „De nekem jó Isten közelsége”. Mert ott érte meg az ember az Isten nélküli élet mulandóságát és az Istennel járó élet állandóságát. Mert közelsége oltalom és erő.

13. 84. Zsolt. „Mily kedvesek a te hajlékaid”

Talán a templomba éppen belépő zarándok énekelte? Isten népének is mindig kedves „Isten hajléka”, a találkozóhely Vele, a gyülekezeti otthona.

1. A templom „fészek”. Talán az egyik udvar sarkában látta a zsoltáros? Mindegy, a templom az értéktelen „verébnek” és a nagyruptú, költöző „fecske”nek, sőt a „fókának” pihentető, oltalmat adó fészek.
2. A templom „forrás”. Olyan hely, ahol megújul az erő, ahol fel lehet tölteni, ahol az Ige hangzik, a Lélek dolgozik. S akkor a siralom völgyét „forrássá” tesszük az onnan továbbindulók, s nem fordítva (kőmeyer-vevélem?), de még több: Ők maguk is forrássá lehetnek mások számára. Jézus is erről beszél a templomban. Ján. 7,37-39.
3. A templom „kűszöb”. Jobb a kűszöbön is, mint kívül – ez az alapüzenet. De a templom is „kűszöb” lehet azzá. Isten világának, szeretetének, az új életnek, sőt az örökéletnek is lehet kűszöb!

14. 90. Zsolt. Isten emberének imádsága

Ez a vers felirata (Mózes?). Imádság, amely „panaszdal” és „himnusz” egyszerre. – Imádságainkban is keveredik mindez sokszor, nem is baj. De a téma a halál? Téma a halál? Beszédtema? Imádság-téma? Nem egyszerűen a halál. Több:

1. „Mindörökké te vagy, ó Isten.” Ez az imádság hitvallással kezdődik az Örökkévalóról. Akiről énekeljük: Tebenned bízunk... Aki örökké van, aki nemzedékeket túlél. Sőt, aki hajlék minden nemzedéknek meg „örökkévaló hajlék” is Jézus Krisztus által.
2. „A halandót visszatérted a porba”. Az örökkévalóság hátterén tetszik ki igazán a mulandóság! Életünk „örváltásnyi idő éjjele” – minden szó hangsúlyos. Vagy mint a természet: virágzás – fonyadás. S miért?

„Ermúlunk haragod miatt” – a bűn miatt. Igaz a sor: bűn - szenvedés, halál.

3. „Fordulj hozzánk, Uram.” Ez a zsoltár Isten „megtéréséről” szól. Hozzánk fordulásról. Fontos a miénk is, kikérülhetetlen. De csak azért lehetséges, mert Isten hozzánk fordult Krisztusban. S ennek jelei – ajándékai: a bölcs szív – szeretete (14-15) és életünket, munkánkat is meg tudja áldani (16-17). Mi még ezenfelül azt is tudjuk: Atyánk házában sok hajlék van, és elkészített!

15. 91. Zsolt. „A Felséges rejtekében”

Oltalomra szorult az életünk: a csecsemő, a fiatal, a felnőtt, az idős egyaránt szorul oltalomra. – Igénk Isten oltalmáról szól.

1. „Oltalmam és várom Istenem.” „Biztos kézben van az életem, az én Uram hű kezében, csillagnak sem jobb az égen, kismadárnak a fészékben. Naiv kis vers? Lehet. De igaz is. Lehet Isten oltalmában élni ilyen gyermeki módon.
2. „Hogy meg ne üsd lábadat a kőben”. Ez is realitás lehet. De visszaélni nem szabad vele. Ezt a mondatot a kísértő is idézte Jézusnak (Mt 4,6.). És Jézus válasza: Ne kísérted az Urat! Isten oltalma nem életbiztosítás, annak követelése Isten kísértése.
3. Mit jelent akkor Isten oltalma? Hordozása és oltalma: „meghallgatom” – „Vele leszek a nyomorúságban” – „Járagodom onnan”, „megdicsőítem őt” – „megelégittem hosszú élettel”? – örökélettel!

16. 118. Zsolt. „Örökké tart szeretete”

Hálaadás ünnepeére írt liturgikus ének. Ebbe épült be 5-21-ben egy valaki személyes hangja. Jó ha a mi hangunk is beéptül a gyülekezetébe, a kórusba, de jó, ha személyes hitvallásunk is van.

A zsoltár a felosztást maga adja:

1. Az alaphang: Isten öröm szeretete. Ezt vallják a nép, a papok és minden istenfélő (1-4.). Életünk és egyházunk életének alaphangja is Isten örök szeretete, ha nem ez az alaphang, baj van.
2. Személyes hálaadás (5-21). „Velem van az Úr, nem félek” – „Erőm és énekeim az Úr” – Nem halok meg, hanem élek” – Mindezt személyesen vallani, döntő dolog.
3. A gyülekezet hitvallása (22-25). A hitvallás: Isten jobbrafordította népe életét, a „félredobott kőként” használhatatlannak ítélt nép újra tisztességre jutott és ünnepelhet boldogan.
4. Papi szavak. Jó meghallani az éldő (26.) és a tanító (27.a.) szót is.

A zárót megint mindenki együtt mondja.

A zsoltár gyökerei nagyon mélyek: Mózes énekében, a szabadult izraeliek énekében rejlik. Énekelték Jézus és a tanítványok is az utolsó éjszaka. Az egyháztörténetben Luther kedves zsoltára volt (17.).

Voltaképpen Krisztusban teljességet, feltámadásával. Ő a megvetett és egyben a szegletkő.

És előremutat, egybecseng a Jelenések könyvében sok énekkel, a feltámadottak boldog magasztalásával is.

Legyen az úton közös és egyéni énektünk is.

17. 130. Zsolt. „Zarándokének”

1. „A mélységből kiáltok”. Az útnak mély szakaszai is vannak, az életnek olyan mélységei is, amiből ki nem juthatunk, csak egyet lehet tenni kiáltani (3-4.). A bocsánat emel ki igazán a mélységből.
2. „Várom az Urat”. Tudom, hogy jön a reggel, megvirrad, de siettetni és előrehozni szeretném. Így várn Isten cselekvését, bocsánatát, Isten magát újra meg újra, ez a keresztyén élet titka. (5-6.)
3. „Bízzál Izrael az Urban”. Ez már olyan bizonyosság, hogy jut belőle másoknak is!

Mélységből a magasságba? Mélységből a bizonyosságba! Ez az egyetlen út azért, aki leejtett a mélységbe, hogy elvigyen a magasságba.”

18. 150. Zsolt. „Dicsérjétek az Urat.”

A „hallelu Jahve” - „halleluja” énekek a 146. zsoltárnál kezdődnek, érdemes már onnan végigolvasni őket. Fenséges zárótétel az 1. Zsoltár introitusa után. Ide akar minket is elvezetni: dicsérjétek az Urat, mert ez az életünk értelme.

1. Az tudja igazán énekelni, aki látja hatalmas tetteit. Lehet, hogy életünkben is cselekedett már. De cselekedett Krisztusban. Hatalmasan! Ezt látva tudjuk örfeledten dicsérni. – Őt dicséri életünk?
2. Minden eszközzel Őt dicsérjük! A zsoltáros kora eszközeit sorolja, a miénk: az orgona, a gitár, a dob és minden zeneszerszám dicsérheti Őt. Kezéd is Őt dicsérje.
3. Ez a dicséret missziót és misszionáló erő! (Csel. 16, 25-34). Ez az útja annak, hogy minden lélek dicsérje az Urat, nem más bármilyen szép egyházi kíséret. De az bizonyosan kiválthatja másokból is a halleluját.

Keveházi László

Rádiós igehirdetés

1990.szeptember 9. Textus: Jeremiás 18,1-6.

Kedves Testvéreim!

Nem elvont tanítást, hanem izgalmas életképet tár elénk a Biblia e szakasza. Ezt azért teszi, hogy jól érthető legyen számunkra az Isten üzenete, mely nem egy vélemény a sok közül, hanem a legfontosabb, hadd fogalmazzam így: életbevágóan fontos szó. Mert hisszük, valljuk, tapasztaljuk, hogy nélküle sorvad, célt téveszt, pusztul az élet, de vele rendbejön, ami elromlott, helyére kerül, ami nincs a helyén, kiteljesedik az, ami töredékes.

Akár mélyebben belegondolunk, akár nem, azt mindannyian érezzük, hogy valami elromlott. Nincs meg a világ harmóniája, nincs meg az egyéni életünk teljessége és békesége. Ezt tapasztaljuk akkor, amikor betegség gyötör minket, vagy szeretteink közül valakit, ezt éljük át, amikor gyűlölet, szeretetlenség van emberek között, ezt látjuk a háborúskodások idején, erre utalnak az ún. válságócok, ezt tükrözik a gazdasági bajok. Valami elromlott. Valami nincs rendben.

Ilyen és ehhez hasonló diagnózist más is ad bőven. Se szeri, se száma a szomorú tényfeltárásoknak.

Van, aki cinikusan mosolyog ezen, mások keserű beletörődéssel állapítják meg, némelyek úgy beszélnek róla, mint megváltoztatható tényről: majd mi rendbehozzuk. Sokan bele sem gondolnak, hisz akkor nem is tűnik olyan nagyknak a baj.

Valami elromlott. Ez tény. De ez a megállpítás egészen másképp hangzik Isten szájából, mint a miénk.

Amíg mi visszafelé nézünk és azt kutatjuk, miért, hogyan romlott el, addig Isten előre tekint. Mi keressük a bűnbakokat: kit lehetne vádolni, kire lehetne rákenni.

Hiszen, ha van bűnös - van kin kitöltentünk a haragunkat. Akkor is, ha ez nem visz előre. Hányszor elégszünk meg ma is azzal, hogy a múlt hibáit és hibázoit emlegetjük. S a legritkább eset, hogy magunk felé fordítjuk a kérdést: nem én rontottam el ezt vagy azt? Nem én vagyok oka bajoknak, esetleg mások szenvedésének?

Isten másként gondolkodik, másként cselekszik, mint mi. A fazekas példája erről beszél. A történet egyszerűen bejelenti: elromlott az edény...

Valami elromlott, ez tény, ezen nem kell rágódnia. Mi a megoldás, hol a kiút? Hogy lehetne megmenteni azt, ami elveszett? Számára ez a kérdés. Más alkalommal, amikor a Szentírás tanúsága szerint Isten visszajött és bűnnek nevezi, ítéli, ami volt, akkor sem felhánytorgat, hanem lezár, hogy lehetőséget adjon az újakezdéshez.

Elromlott az edény, de a fazekas újra kezébe vette, s egy másik edényt készített belőle.

Ez egyszerű örömhír, drága evangélium mindannyiunk számára. Az egész világnak, s minden egyes embernek. Hallgatóimnak is, nekem is. A mindenség Ura, a világ Teremtője megtehetné, hogy eldobja azt, ami elromlott. Nincs szükségére rá, ami hasznavehetetlenné vált, el kell dobnia.

„Egyszerhasználatos világban éltünk” – hallottam nemrég egy közgazdásztól. A javítgatások kora lejárt. Olyasmit kell gyártani, ami hosszú ideig működik, s ha elromlik, nem kár érte, el lehet dobnia. Így vagyunk a zsebrádióval, sokféle szerszámmal, használati tárggyal. Nem sokat gondolkodunk – ha tönkremegy, kidobjuk. De nem így teszünk sokszor emberekkel is? Magukat „lerírtak” érzők sokasága tudna erről beszélni.

A Nagy Fazekas újra kézbeveszi az edényt. Kézbe vesz az Isten. Nem azért, hogy büntessen, hanem azért, hogy segítsen.

Formálni szeretne. Lehet, hogy ez furcsának, kellemetlennek tűnik, s ezért ellenkeztünk. Hiszen nem arra, s nem úgy mozdul keze, ahogyan mi szeretnénk. Talán éppen ellenekezőleg. Ő nem értéktelenebb, mihaszna edénnyé formál, csak mássá az eddigihez képest. Nem egyszerűen átfurmál, hanem újjá formál. Ez az, amiről Pál apostol így beszél: „aki Krisztusban van, új teremtmény az.” Isten nem csak teremteni, de újjáteremteni is tud, s ez az igei jó hír elromlott világunkban.

Hittanos gyerekekkel szívesen énekeljük ezt az egyszerű kis dalt: „Biztos kézben van az életem, az én Uram hű kezében.” Erről van szó. Isten teremtő, tartó, segítő, újjáteremtő kezében tudhatjuk életünket.

Isten nem vette le a kezét erről a világról. A haragvó édesapa talán kijelenti fiának: „leveszem rólad a kezem”. Ha Isten ezt tenné, számunkra nem lenne tovább. Az életünk zsákutcában végződő lépések

sora lenne. Ahol már nem lehet rendbehozni azt, amit elrontottunk, ahol nincs perspektíva, nincs jövő.

De hála Istennek, mi nem emberek kezében, diktátorok markában, sorsunk kiszolgáltatottjainként, események félelmetes sodrásában vagyunk, hanem Isten tenyerén.

Ez a mi reménységünk, ez életünk nagyszerű lehetősége. Ki lehet lépni ördögi körökből, újat lehet kezdeni, mert velünk is újat kezdett az Isten. Jézus Krisztus élete és halála éppen erről az isteni újakezdésről szól. A Jézus Krisztusban megismert Isten, a Nagy Fazekas nem önkényesen cselekszik a kezében lévő anyaggal. Minden mozdulatát a mentő szeretet, az újjáformáló kegyelem irányítja. Jézus Krisztus fedte fel előttünk a nagyszerű titkot: Isten nem érzéketlen despota, hanem érző mennyei Atya, aki formál, nevel, véd, és óv - csupa szeretetből. Ha rábízzuk magunkat, jó kézben lesz életünk.

Valami elromlott. Nem sikerült az edény. A Fazekas újra korongra teszi, s új, jó, hasznos edényt formál. Így szól az Úr: „Olyanok vagytok a kezemben, mint az agyag a fazekas kezében”. Úgy szeretném, ha megértenénk, s szívünkbe zárnánk ezt a csodálatos örömtüzetet: Urunk mai, de minden napra érvényes ajándékát. Ámen.

Ifj. Hafenschér Károly

„Az Evangélikus Egyház félórája”

Kedves Testvéreim!

„Egyek vagyunk Krisztusban” – erről vallanak igehirdetők a mai vasárnapon szerzte az evangélikus templomokban. Ma azonban nem kell erőltetnünk a mozdulatot, amely kérdőjelet tesz ehhez a kijelentéshez. Egy pillanat alatt születik meg bármelyikünkben a kérdés: valóban egyek vagyunk? Nem éppen ez hiányzik az életünkben? Egyértelműen láthatóvá vált, hogy terjed a széthúzás, a szakítás, az elszakadás körülöttünk és közöttünk. Alig lehet egy ártatlan, egyszerű lépést tenni anélkül, hogy fel ne szisszenne valaki sértett vagy eltalált áldozatként. Egyházunkon belül és egyházunkon kívül is rengeteg a jelzés, hogy észrevegýtük már: annyira meg tudjuk rontani a levegőt magunk körül, hogy méregg válik. Levelek, hírek, krónikák és híradók, vélemények és ellenvélemények, megmozdulások és leállások töltik ki időnket, fogyasztják a végsőkig energiánkat. Ezekről pedig nem lesz hangosabb és legfőképpen nem lesz tisztább a testvéri egyetértést Isten magasztaló éneke az egyházban.

Ezen a vasárnapon a zsolnárok egyszerű iskolapadjába hívok meg minden kedves rádióhallgató testvért, hogy javuljon a hallásunk és tisztuljon a látásunk a több ezer éves iskola ősi padjaiban. Nem bonyolult és tudományos, nagy kitzdelmek kínjai között születté tézisekkel keres meg minket Isten ebben az iskolában. Az ezredfordulóra oly bonyolulttá vált embernek a legegyszerűbb sort tanítja:

*Ó, mily szép és mily gyönyörűséges,
ha a testvérek egyetértésben élnek!*

Olyan ez a mondat, mint egy felirat a templom főbejárata fölött. Csak akkor van értelme bemenni, ha vállalom ezt a magatartást, és törekszem a megvalósításra. Melyikünk élete ne szorulna korrekcióra ezen a téren? Melyikünk ne hordozna valakit vagy valakiket, akiknek pusztá elviselése is kész tragédia? Hányan kínlódnak és szenvednek, mert csak megtűrték és elviseltek a környezetük számára? Hány ember éli le úgy az életét, hogy minden szava idegen nyelvről mondatként hat a családjában és a szerettei között? Elegendő csak egy-egy vasárnapi templomos gyülekezet terheit elképzelnünk. S akkor hol vannak még azok, akiknek már az indulásra sincs erejük, mert elveszítették a reményt? Ez a zsolná pedig minden zaváró adás ellenére hívogat és biztat minket: van esély. Van lehetőség arra, hogy újra felcsendüljön a testvérek egyetértését hirdető ének. Isten nem a némaságra és a magányra, de nem is az örökös acsarkodásra, hanem a tiszta és szép énekre teremtett minket. Szabad meghallanunk, hogy számára nincsen lehetetlen és képtelen helyzet. Ő ott is tud újat kezdeni, egészségeset létrehozni, ahol emberek a véget és a teljes romlást kiáltják. Ez az ének nem szűnik meg. Emberek, struktúrák, keretek, nézetek és helyzetek változhatnak, de Istent dicséző testvéri ének nélkül nincsen egyház és nincsen gyülekezet. Félsz, hogy napjainkban, a felfokozott gazdasági és személyi küzdelmekben elveszítjük keresztyénységünkben a szép éneket, a tiszta imádságot és az áhítatos csendet. Nem csoda, hogy egyre több ember

kiált fel: hitet, kiutat és lelki táplálékot szeretnénk kapni! Milyen keserves, ha a kérőknek és elesettnek be kell vallanunk: hiába kiáltasz, hiába nyújtod a kezdet, időközben erőtlenné, enerválttá és tressé váltam. Hogy ezt elkerüljük, alázattal fel kell ismernünk: szolgálataink betöltésének elemi feltétele az egyetértés keresztyén testvérek között. A zsolnáros mai iskolája egymondatos iskola. Enélkül azonban nincs folytatás, nincs fejlődés vagy megújulás, csak megtorpanás van, leállás és puszulás.

Nemrégiben, amikor egy nagy világváros főterén sétáltam, a nagyvárosi zaj közepette egy hatalmas, háromszavas tábla állított meg a szép, gótikus templom bejárata előtt. Ezt olvastam: megállni, kikapcsolni, fellélegezni. Fáradtan, nyugtalanul, konferenciái nézetűköztetés és viták napjai után átadtam magam mégis a tábla hatalmának. Bent halk orgonazene, kevés fény, a padban emberek, turisták nincsenek, ima, rövid bibliai vers és magyarázat, csend és távozás. Ernyi volt az egész liturgia. Ám a bennem és körülöttem lévő feszültséget és hangzavart gyógyította. Naponta hívogat ez a templom a maga táblájával délután 5 és 1/4 6 között. De nagy szükségünk volna erre a megállásra! Hány ember érkezik haza iszonyatos idegi terhekkel és feszültséggel családi otthonába, s csak ülni, hallgatni és idegeskedni képes. Tragikus irányt vesz az életünk, ha benne nem marad hely a megállásra, kikapcsolódásra és fellélegzésre Isten közelségében, amely gyógyít és megnyugtat. Hiába járnak napjainkban többen templomba, mint régen, hiába hirdetik többen keresztyénségüket, mint korábban. Ha nem követi és nem kíséri egy igazi, belső átalakulás és irányváltozás, hiábavalóvá válik. Nem lesz képes az énekekre és az egyetértésre.

A mai zsolnáros erre a változásra biztat minket. Szépségével, hangszínevel ébreszteni akar. Legyen az életünknek valóságos temploma, ahová megérkezünk, hogy Isten tizenetével szembesüljünk. A rácsodálkozás pillanata sem hiányozhat életünkéből. Mert magával ragadón szép, amikor mélységes emberi nyomorúságunkra, kétségbeesésünkre, kacs bűneinkre ráhull Isten gyógyító és megváltó szeretete. A nagyon szép képek adnak hírt a zsolnárosban arról, milyen az az élethelyzet, amikor valóban Isten áldása kíséri lépéseinket és tetteinket:

*Olyan ez, mint mikor a drága olaj
a fejről lecsordul a szakállra,
Aron szakállára, amely leér
köntöse galléjára.
Olyan, mint a Hermón harmatja,
amely leszáll a Sion hegyére.
Csak oda küld az ÚR áldást
és életet mindenkor.*

A lecsorduló, drága olaj hirdeti a valódi odaszenteselés szépségét és értékét. Az Istentől való tiszta és szép szolgálat gyönyörű látvány embervilágunk szürkéségében. Nem kedvet vesz el, nem hat bénítóan. Fellelkesítő, biztat és mozgósít. Nem kevésbé magával ragadó látvány az sem, ahogyan harmat hull a szent városra a Hermónról, az egyedül látható havas hegyről. Életet jelentő csapadék még októberben is, hát még tavasszal, amikor a megújulást a frisséget jelenti minden.

Isten nemcsak feltöltést és hangulati rendeződést kínál nekünk. Ennél sokkal többet. Életlehetőséget és erőt ad, amikor rámutat, Jézus Krisztus egész engesztelő áldozata a mi egyetértésünkért, a tanítványok egységért történt. Isten szeretete a végsőkig ment el értünk, mi pedig még ma is csak ott toporgunk a kételkedő, rangvitázó, ülésrendet kontrolláló, kishitű tanítványok világában. Mikor jutunk el végre oda, arra a szabadságra, amelyben a sokszor énekelte mondat született:

*Összeforva szeretetben, Egy közös test tagjai,
Tudjunk egymásért szívesen Minden terhet hordani!
Úgy szerette életünket, S halt meg értünk jó Urunk,
Fájna néki, látva minket, Hogy szeretni nem tudunk.*

Ezen az októberi vasárnap reggel ne tegyünk le minden olyan kínzó terhet és nyomorúságot, amely életünket visszatartja a testvéri közöségtől és az egyetértés iskolájából. Higgyük el, nincsen olyan régóta őrzött, dédelgetett sérelem vagy seb, amelynek elmúltá és gyógyulása ne termé szebbé és tisztábbá az egyház egyetértő énekét.

4-5 éves lehettem. Legnagyobb örömeim közé tartozott egy kedves, vasárnapi jelenség. Kora reggel mint lelkészgyerekek figyeltük a kaput és az utat. Őrültünk, hogy sokan jönnek a környező falvakból a kemenes-aljai Kissomlyó evangélikus templomába, istentiszteletra. Kedvenc pillanatom az volt, amikor elhallgatott a harangszó, becsukódott a templomajtó, és kiszűrődött a falakon átörö, szép, ízes, gyülekezeti ének. Körbejártam a templomot s az udvart. Csodálatos érzés volt hallani az utolsó szóig érthető, erőteljes, szép éneket.

Sokszor eszembe jut ez az élmény. Keménykezű parasztemberek,

hajnalban ébredő, késő este hazatérő ingázók, az ötvenes és hatvanas évek éneket felejtető viharait kiált nemzedék még tudott együtt énekelni. Vajon a kapkodó, rohanó, idegileg megviselt, agyonhajsolt, egymást elfogadni képtelen mai nemzedéktől, tőlünk milyen éneket hall a kisiskolás, a kezdő hittanos gyerek? Milyen ének szűrődik át a mi templomunk falain?

Álljunk meg egy pillanatra ezen a reggelen, és gondoljunk arra, hogy ha egyetlen lépést is tehetünk azért, hogy egyházunkban és gyülekezetünkben tisztábban és szebben csendüljön fel az egyetértés éneke, akkor ne féljünk az indulástól, ne riadjunk vissza a teherválastól sem! Ha erre nem vagyunk hajlandóak, a mai vasárnapon elhangzó prédikációk olyanokká válnak, mint a farizeusok „Uram, Uram!” mondatai az atyai akarat cselekvése, az odaszánás nélkül. Bárcsak hallhatná még a ma élő és felnövekvő nemzedék – a magasszintű hitoktatáson és képzésen túl – családban, egyházban, hazában a testvérek egyetértésben született énekét! A valódi megújulásnak az a záloga, ha erre az életre ráhull Isten áldása, s a körülöttünk élők gyógyulnak általunk. Ámen.

Imádkozzunk!
*Uram, ébreszd egyházadat,
és kezd rajtam.
uram, építsd gyülekezedet,
és kezd velem.
Uram, békességed örömhírét
juttasd el mindenütt a földön,
és kezd nálam.
Uram, gyűjtsd meg szereteted tizét
minden szívből,
és kezd bennem.
Áldjon meg minket a mindenható Isten: az Atya és a Fiú és a Szentlélek. Ámen.*

Szabó Lajos

„Akik az Úrban bíznak, erejük megújul!”

(Ézs 40,31) – 1991. Igéje – Elhangzott a
kőbányai templomban, 1991. január 1-jén

Régi szokás, hogy Újév napján lelkészi jelentés ismerteti az elmúlt esztendő fontosabb gyülekezeti adatait a szolgálatok számáról és megoszlásáról, a bevételekről. A mai hidetésben arról fogunk értesülni, hogy gyülekezetünkben a keresztelek száma 1950 óta nem volt ennyi, mint 1990-ben. Ez az apró adat is azt jelzi, hogy véget ért az egyház negyven éves pusztai vándorlásának időszaka? Manapság többen és gyakran használják ezt a képet, hálásnak tartják ezt a témát. Én magam is frappáns hasonlatnak véltem sokáig, hiszen a negyven év és a pusztaság olyan kézenfekvő párhuzamnak tűnt, amelyet vétek lett volna kihagyni mint illusztrációt. Mostanában azonban úgy érzem, hogy a döntő ponton rettentően sántít ez a hasonlat. Lehet, hogy valóban véget ért a negyven esztendő vándorlás – de tessék mondani, hol van a Kánaán?! Még csak Mózesünk vagy Áronunk sem akad, akit követhetnénk. Inkább még a tíz vagy ki tudja hány csapás korszakában tartunk, amelyek ráadásul bennünket sújtanak...

Hazánk és egyházunk helyzetét sokkal szemléletesebben és igazabban fejezheti ki egy másik ószövetségi párhuzam: az az idő, amikor véget ért a zsidók babiloni fogsága. Mi jellemezte ezt a helyzetet? Megadatot a hazatérés lehetősége, de az egykor virágzó ország helyén csupán romokat és pusztaságot találtak. Addig idegen, pogány hatalom alatt éltek elnyomatásban – most viszont tétováság, kiűzöttség volt az osztályrészük. A munkát azonban el lehetett, el kellett kezdeni. Elsőként a romeltakarítás feladatát végezték el, aztán következhetett az építés. Mi is ilyen fogság utáni nép vagyunk! Ha szertenéztünk, siralmas állapotokat találunk: romot és lepusztult törmelék. Sok ember és sok eszmény, sokak reménye és hite rekedt a romok alatt: van, ami már visszahozhatatlan, de egy katasztrófa utáni mentési munkálathoz hasonlóan még talán mi is kimenekíthetünk életeteket és értékeket a romok alól. A törmelék-elhordás után azonban építeni kell! A hazatérő nép, Ezdrás és Nehémiás vezetésével elsőként a templomot kellett hogy felépítse. Nekünk is itt kell kezdenünk. Építleteink – már amelyek megmaradtak – talán állnak, de a lelki templom felépítését nem odáz-

hatjuk el. „És szólt az Úr: Fiam, légy építész./ Magadnak építs bátor templomot.”, írja szép versében Áprily Lajos. Máig meghatva gondolkok arra a nyomorúságos kis viskóra, amelyet Clevelandben láttam néhány éve. *Magyarjainknak ama kitartó nemzedéke építette, amely annak idején, a századfordulón, az itteni nagy gazdasági válság miatt kényszerült új életet kezdeni messze idegenben.* Sokáig az Újvilágban is rettentő szegények voltak, kemény fizikai munkát végeztek gyárakban és bányákban, saját házárl még csak nem is álmodtak – de Isten házáat a legrovidebb idő alatt felépítették. A jeruzsálemi zsidókhöz vagy a clevelandi magyarokhoz hasonlóan nekünk is a templom felépítésével, a lelki újjászervezéssel és megújulással kell kezdeni.

A babiloni fogság vége Második Ézsaiás kora volt. A megszálló idegen hatalom az ilyenkor szokásos forgatókönyv szerint dobálta, cserélgette a lakosságot a Birodalom területén, így deportálták idegen földre előbb a nép vezetőit és mesterembereit, majd gyakorlatilag az egész lakosságot. Nemcsak szülőföldjüktől kerültek távol, de hitüket is el akarták rabolni a hódító hordák: idegen istenségek imádsására kényszerítették őket, Nabukadeccar *személyi kultuszáról* nem is szólva. A második-harmadik nemzedék vagy megpróbált már berendezkedni – amire nem kisebb próféta, mint Jeremiás is biztatta őket levélben –, vagy azt a gyötör kérdette vetette fel: most már végképp itt felejtették őket?! Kísértésként jelentkezett a Jahve-kultusz felcserélése a babiloni csillagistenségek imádsására. (Hogy ez mennyire nem távoli tőlünk sem, azt éppen elég szemléletesen fejezi ki az a temérdek horoszkóp és egyéb zagyaság, amellyel ma elárasztanak bennünket, s amely ugyanarról a tőről fakad, mint a csillagistenségek imádsása.)

VIGASZTALJÁTOK, VIGASZTALJÁTOK NÉPEMET! – ezzel a felszólítással kezdődik Második Ézsaiás könyve. „Szóljatok Jeruzsálem szívéhez, és hirdessétek: letelt rabsága.” Ma is a legnagyobb igehirdető feladat annak meghirdetése, hogy letelt a rabság, szabadok lehettünk. Szólnunk kell az árva magyarok szívéhez. S ma sem akad fontosabb és méltóbb szolgálatunk, mint a nép vigasztalása, annyi könny és megpróbáltatás után. „Megbűnhődött bűnéért, hisz kétszerezsen sújtotta az ÚR keze minden vétkéért.” Hogyan értjük ezt a kétszerez bűnhődést? Úgy, ahogy nemzeti imádságunkban, a Himnuszban talán ma éjfélkor, egy új évtized hajnalán, első pillanataiban is énekeljük: „megbűnhődte már e nép a múltat s jövőjét.” Ugyanazt a gondolatot fejezi ki Ézsaiás és Kőlcsey. (Azt is jelképesnek érzem, hogy az új évet minden esetben Isten nevével kezdjük, amikor a Himnusz énekeljük. Ez mindig hitvallás-jellegű, még a legnehezebb időkben is az volt.)

Ezerkilencszázkilencvenegyben: vigaszt kell hirdetnünk. Letelt a rabság, haza lehet témi, s hozzá kell fogni az újjáépítéshez. Mindezt pedig a templommal kell kezdeni. A politikai rendszerváltást így követheti a lelki, hitbéli rendszerváltás. Vigasztalunk kell ezt a népet, amelyet már annyian ostromoztak és bántottak, amelyre szinte érejtelt terheket helyeztek. A fenyegető gazdasági romlás árnyékában különösen is vigaszt kell hirdetnünk.

Ez a nagyszerű ézsaiási szakasz dialógus-formájú: a próféta válaszol a feltett kérdésekre. „Miért mondd ezt: Rejtve van sorsom az ÚR előtt?” Népünk gyöttrődő tagjai ma is feltesznek ilyen kérdéseket, s érzik, úgy, hogy rájuk senki sem figyel, ők fölöslegessé váltak. „Én már csak vótam ember!” – szokta mondani betegsége idején Jani bácsi, a síófoki gyülekezet áldott emlékeztető gondnoka. „Nem akarok 5. kerék lenni! – sóhajt keserűen egy nagymama, mert úgy érzi, őrá már nincsen szükség a családban. Még szörnyűbb, amikor valaki nemcsak emberekkel, de Istennel kapcsolatban is ezt érzi. Ady úgy vallott, hogy ő „az Isten balján” van, József Attila pedig így: „Négykézláb másztam. Álló Istenem lenézett rám és nem emelt föl engem.”

Kányádi Sándor erdélyi költő pedig így fohászkodik:

„előrelátó vagy de mégis
nézz uram a hátad mögé is
ott is lakoznak
s örülnének a mosolyodnak”

A vers címe is sokat elárul: *Isten háta mögött.* Akárcsak a fogsági nép panaszos sóhaja: „Rejtve van sorsom az Úr előtt, nem kerül ügyem Isten elé.” Nagyon szeretem Adyt és József Attilát és Kányádit, de még jobban szeretem Ézsaiást, aki éppen ezekre a kérdésekre válaszolva biztat így: „Miért mondd ezt?! Hát nem tudod, hogy örökkévaló Isten az ÚR? Ő a földkerekség teremtetője, nem fárad el, nem lankad el, értelme kifürkészhetetlen.”

Egy hitvallásra emlékeztet ezzel a próféta, s e hitvallás négy állításból most csak az elsőt emelem ki: örökkévaló Isten az ÚR. Örökkévaló! Ilyenkor, egy új év küszöbén különösen is jellemző ránk, hogy mi években és hónapokban gondolkodunk – az ÚR az örökkévalóságban.

Mi szétszabdaljuk az időt s benne önmagunkat – ő az egység, a teljességet jelenti. Mi véges körülmények között élünk – ő végtelemben. *Mi szüntelenül rohanunk, ám sosem érjük utol magunkat* – neki van ideje. Kutatók feltételezik, hogy egy régi hitvallásra emlékezteti a népet a próféta ezeknek az állításoknak az emlékeztető idézésével. De, továbbiakban aztán valósággal árad belőle a mondanivaló, s a költői szépségű sorok már nem a hitvallás megtanult tételeit sorolják, hanem forró, átszellemült vallomásként hangzanak fel. Évi igénk ilyen beágyazottságban olvasható.

„Erőt ad a megfáradtnak, és az erőtlen nagyon erőssé teszi.”

Terheket hordozunk, kicsik és nagyok egyaránt. Öregek az életben, a betegség terhét és súlyát, de a fiatalokat sem kerüljük el a terhek. Egyik-másik gyerek olyan, mint egy kicsi felnőtt, komoly, mosolytalan kisöreg. Szívszorító látvány a hatalmas iskolatáskát cipelő gyermek az utcán. Testi-lelki terheinket Istenre bízni – ez az új év nagy kihívása, hogy naponta Tőle kérjünk erőt. Nem véletlen, hogy második Ézsaiást az Ótestamentum evangélistájának is nevezik. Ő ugyanis arról szól, hogy az Úr erőt ad a megfáradtnak, és az erőtlen nagyon erőssé teszi, Jézus pedig még tovább megy: „Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik fáradtak vagytok, és meg vagytok terhelve, s én nyugalmat adok nektek!”

„Ellankadnak és elfáradnak az ifjak, még a legkiválóbbak is megbotlanak” –

Beszélgetés az autóbusszon. Két idős arról szól, hogy a munkában hamarabb elfáradnak a fiatalok, ők előbb leteszik a szerszámot, gyorsabban letűnnek.

Érvényes ez az egyházi, gyülekezeti szolgálatra is. Hol vannak az ifjak? Miért lankadnak, miért fáradnak el hamarabb? Miért az idősek, az ezüsthajúak fáradoznak többet?

Igénk abban is evangéliumot hirdet, hogy a botlás után, fiatalok tévelygése után is van lehetőség a felállásra, az újrakezdesre. Péter is, bár nagyot bukott, amikor Mesterét háromszor is megtagadta, újra kezdhette. Lehetnek bukások – de fel is lehet kelni! Ha vétkezett is – van megbánás és lehetőség, esély az új kezdetre! Csak ezzel a hittel van értelme bármiféle újévi fogadkozásnak, elhatározásnak, fogadalomnak.

Az új esztendő: az újrakezdes esélyét is adja. A romos Jeruzsálemet és a szellemileg-lelkiileg romos Magyarországot újjá lehet építeni. Ezt vallja 1991 igéje is:

„Aki az ÚRban bíznak, erejük megújul” Politikában és egyházban annyit beszélnek ma megújulásról, de jaj, annyi a szócséplés, a hamiság ebben! Egyházunk zsinatra, új törvények megalkotására, strukturális és személyi változásokra készül – de mit ér mindez, ha nem az ÚRtól van? Igénkben hangsúlyos, hogy ezt a megújulást csak az ÚRban lehet elképzelni és megvalósítani. A bizalomról szól ez az ige, amely annyira hiányzik a világból. Hiába tesznek politikuskok „bizalomerosztó lépéseket”, félünk egymástól. Emberek között és Istennel való kapcsolatunkban is – több bizalomra van szükség. Ez a fiducia, bizodalmas hit Luther számára is oly sokat jelentett, nem véletlenül értelmezi innen valameny nyi parancsolatot a Kiskátában: „Istent mindennél jobban féljük és szeressük, és csak benne bízzunk!”

„Erejük megújul: szárnya kelnek, mint a sasok: futnak és nem lankadnak el, járnak és nem fáradnak el.”

Tegnap, Óév este Pál apostol szava szólt hozzánk: „futásomat elvégeztem.” Ma arra biztat bennünket az ige, hogy folytassuk. Az eddigi csak résztáv volt. Lesz erőnk az újabb futáshoz, sőt a szárnyaláshoz is! Életünkben adódnak olyan pillanatok, amikor úgy éreztük, szinte szárnyalunk. Megújult lélekkel képesek leszünk, mint a sas, a szárnyaló, a felülről, nagyobb összefüggéseiben látni a dolgokat. 1991 igéje így tanít meg távolokban gondolkozni. Lent romok hevernek, de odafent kéklik Isten ege. Ezért „sursum corda!” – emeljük fel szívünket. Igaz, hogy súlyosak a gondok, nehéz a szívünk, ólomterheket kell cipelnünk. De az is igaz, sőt az is bizonyos, hogy mégis lesz erőnk.

Ez az ige nemcsak a mai nap evangéliuma, hanem az egész évé is. Bárcsak szüntelenül forgatnánk szívünkben, az esztendő minden napján, ünnepeken és hétköznapiakon: „Aki az ÚRban bíznak, erejük megújul!” Ámen.

Fabiny Tamás

Jubilálók a lelkeszi karban 1991-ben

90 éves

Nyíró József, sz. 1901. október 30.

85 éves

dr. Ferdinánd István, sz. 1906. november 25.
Gerhát Sándor, sz. 1906. február 12.
dr. Rezsényi Zoltán, sz. 1906. december 24.
Scholz László, sz. 1906. május 29.

80. éves

Buchalla Ödön, sz. 1911. szeptember 11.
Gartal István, sz. 1911. január 8.
dr. Lehel László, sz. 1911. augusztus 10.
Martos Ödön, sz. 1911. június 6.
D.Dr. Pröhle Károly, sz. 1911. február 22.
Takács János, sz. 1911. október 3.
Tóth Károly, sz. 1911. április 17.
Weltler Ödön, sz. 1911. november 15.

75 éves

dr. Foltin Brunó, sz. 1916. április 14.

70 éves

Bókkon Lajos, sz. 1921. január 13.
Hernád Tibor, sz. 1921. november 30.
Huley Alfréd, sz. 1921. március 13.
Marschalkó Gyula, sz. 1921. december 26.
Szentpétery Péter, sz. 1921. április 20.

65 éves

dr. Hafenschér Károly, sz. 1926. július 6.
Németh István, sz. 1926. augusztus 20.

60 éves

Bödecs Barnabás, sz. 1931. május 30.
Bolla Árpád, sz. 1931. május 28.
Dóka Zoltánné Lakos Magda, sz. 1931. május 17.
Pintér Károlyné Nagy Erzsébet, sz. 1931. május 12.

50 éves

Bozorády Zoltán, sz. 1941. március 4.
Bozorády Zoltánné, sz. 1941. október 6.
Hegedűs Lajos, sz. 1941. augusztus 29.
Kósa László, sz. 1941. március 21.

ORDINÁCIÓS JUBILEUMOK

60 éve (1931)

Gerhát Sándor
Mesterházy Sándor
Farkas Lajos
Főnyad Pál
Id. Hegedűs Lajos
Németh Zoltán

50 éve (1941)

Józsa Márton
Laborczy Zoltán
Pásztor Pál
Silkos Lajos
Tekus Ottó
Bachát István
Matuz László
Szekeres Elemér
Virágh Gyula
dr. Zoltai Gyula

Az adatok a következő számban kiegészíthetők, javíthatók!

† Mikler Gusztáv

Elhangzott Mikler Gusztáv evangélikus lelkeszi ravatalánál, 1990. december 7-én, az Óbudai temetőben.

„Végül elszakad az ezüstköttől, összetörik az aranyophár, a korsó eltörik a forrásnál, és a kerék belezuhan a kútba. A por visszatér a földbe, olyan lesz, mint volt, a lélek pedig visszatér Istenhez, aki adta.

Igen nagy hiábavalóság, mondja a Prédikátor, minden hiábavalóság.” (Préd 12,68)

Gyászoló Gyülekezet!

Mi, prédikátorok, ha az élet végén nagy kérdései elé kerülünk, metaforák és jelképek mögé menekülünk. Remélve, így megmenthetők az eszmény, az ideológia, fönnttartható a látszat: mégiscsak érdemes volt. Csináltunk valamit, nem éltünk hiába. S miképpen kerek a világ, kerek a lét is: a szent körben összeér a kezdet és a vég. De nem ér össze – vallja e prédikátor.

Harmóniára vágyunk, s míg lelkünk-szellemünk kész és testünk nem erőtlenségre, többnyire sikerül is hétköznapiaink megannyi gubancát, a kapott és az adott sértezt, a sok-sok bűnt, hiányt és szenvedést elviselhetővé, elfojthatóvá stilizálnunk. De a halál csendre kényszerít. Nem csak az vesztett, aki meghalt, többet veszít, akit az Isten életre ítél.

Mi mind vesztesek vagyunk itt.

Mikler Gusztáv meghalt, – de valóban hiábavaló volt az élete? Egyáltalán: hiábavalóvá teheti a halál az életet? Legfel-

jebb a tények szintjén. A valóságban mindkettő, élete és halála is Isten kezében van. Megváltoztathatatlanul. És mi, Jézus tanítványaiként, vele együtt jól tudjuk, hogy csak azt lehet megváltani, ami megváltoztathatatlan.

Mikler Gusztáv élete nem volt más, mint szakadatlan küzdelem a hiábavalósággal. Harminchat éven át szórványlelkészként szolgált. Kezdetben Szolnokon, majd 1931 és 1938 között az akkor alakult csillaghegyi gyülekezetben, melyhez annak idején 24 falu tartozott, egészen Visegrádig. Hogy bírta? Nem az utazást, nem a hideget vagy a meleget, nem a szegénységet, hanem a perspektíva hiányát. Nem tudom. Miképpen azt sem, hogy győzte le magában a kísértő kérdést: érdemes-e?

1939-41 között Pesterzsébeten tevékenykedik, és aztán 1956-ig újra szórványlelkész Dunaharaszton. Soroksáron szeretett volna templomot építeni. A háború meghiúsította tervét, az összegyűjtött anyagot széthordták. 1956-ban az akkor már önálló szentendrei egyházközség lelkesze lesz. Mikor 1967-ben nyugdíjba vonult, az Evangélikus Életben így emlékeztek meg róla: „Egyéniségében szerény és alázatos, a szolgálat nehéz terhét mindig örömmel hordozta. Mindig keveseknek prédikált nagy hűséggel, s a szórványban élő gyermekek számára emlékezetes maradt az atyai hang, amellyel őket oktatta. (...) Hatalmas baritonjával betöltötte a kis termeket, s ez a hang csak akkor kezdett csendesedni, amikor erre a szíve figyelmeztette. ...”

Minden hiábavaló volt? Az istentiszteletek, a bibliorák, látogatások és tanítások? Vagy mélyebben, túllépve az emberi teherbírási és teljesítmény statisztikus és éppen ezért relatív értékén, hiábavaló volt a törődés, a lelkesedés, a készülés, az irgalom, a személyiség szükségszerű odaáldozása, az eseményé, történéssé váló hit?

Mind ez hiábavaló – és azért, mert meghalt?

Nem. Azt, ami megtörtént, sem a személyes vesztés, sem közösségünk vesztesége nem teszi hiábavalóvá. Az, amit ő adott szeretteinek, mindazoknak, akik térben és időben, élete történetében reá bíztak, elvehetetlen és megmásíthatatlan.

Miképpen az is, amit ő kapott. Példaként, emlékként, vigasztaló jelenlétként. Rendíthetetlenességében bizonyonnyal ott munkált nagyapjának, Mikler Sámuelnek példája, aki a nagykőrösi gimnázium tanára, később a besztercebányai gimnázium megszervezője és a város lelkesze volt. Emberséget, tartást tanult nagybátyjától, Mikler Károlytól is, aki a Miskolci jogakadémia tanára volt.

Küzdelmes-küszködős pályáján vele szolgáló társként végigkísérte felesége, Villányi Ilona, hogy csak azért is széppé legyen az, ami olykor a hiábavalóság, az érdemtelenesség álarcá mögé rejtőzik.

S nem volt hiábavaló egykori pomázi híveinek ajándéka sem, akik, mikor 1967-ben nyugdíjba ment, mesekönyvvel lepték meg, hogy abból olvasson az akkor négy hónapos unokájának.

S amikor látása egyre romlik, s már

olvasni sem képes, nem vált hiábavalóvá lelkésztestvérsége cselekedete sem: az, hogy elment hozzá, és felolvasson neki.

Mikler Gusztáv élete arról tanuskodik, hogy a harcot a lét elviselhetetlen könnyűsége ellen, a hiábavalóság ellen csak az bírja, akit szeretnek. Akit határtalanul, irgalmasan szeretnek.

Kisemberek papjaként, szórványok között ingázva csak az képes talentumait tékoználni, akinek szívét, lényét áthatja ez az eleven szenvedély. Akit - miközben önmagát nem sajnálva vigasztalja a megszorítottakat, s bátorítja a kűszködőket - eltölt a bizonyosság. Az, amit oly himnikusan formált szavakba egy másik prédikátor, néhány évszázaddal később, de ugyanazon a földön és ugyanazon a nyelven, így szólva: „Halál, hol a te diadalod? Halál, hol a te fullánkod? A halál fullánkjá a bűn, a bűn ereje pedig a törvény. De hála az Istennek, aki diadalt ad nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által!”

Ezért, szeretett testvéreim, legyetek szilárdak, rendíthetetlenek, buzgólkodjatok mindenkor az Úr munkájában, tudván, hogy fáradozásotok nem hiábavaló az Úrban.” (1Kor 15, 55-58)

Donáth László

Rörtönszolgálat”

„Szolgálatunk eddig ismeretlen Testvéreink között.”

Ez év tavaszán léptem át először a Szekszárdi Büntetés Végrehajtó Intézet kűszbét. Nem is tudom szavakba önteni, milyen érzések töltöttek el akkor. Mindenesetre sok-sok izgalom, remegés, kíváncsiság volt bennem. Természetesen ehhez csatlakozott az új szolgálat lehetőségének öröme is.

Munkánk első lépcsője az volt, hogy az Intézet parancsnokával és nevelőtisztjeivel végigmondjuk az igényeket és a lehetőségeket. Az intézetbeli szolgálatunkat ekkor kettős mederben képzeljük el: rendszeres „istentisztelet-szerű” alkalmak és személyes pasztorációs munka.

Az első megbeszélést „terepszemle” követte – számunkra nem kis meglepetéssel. Azt tapasztaltuk, amit így szoktak az utóbbi időben hangoztatni: európai színvonalú ellátás. Mindentűt patyolat tisztaság, átlagosnál jobb élelem, jó kulturálódási lehetőség, sport és kondicionáló szerek, minden zárkában színes televízió (ez nevelési eszköz is, hiszen nem megfelelő magatartás esetén ezt elviszik).

A második találkozó egy „ismerkedési est” volt, amelyen mindkét oldalról egy kissé „bemértük” egymást. Ez elsősorban információs jellegű alkalom volt. Eddig végig többszámúban írtam - nem véletlenül: városunkban a börtönmisszió ökumenikus keretek közt folyik. Katolikus és református kollégámmal rendszeresen találkozunk, konzultálunk, tapasztalatokat cserélünk. Felváltva megyünkbe az intézetbe. Minden hétfőn másik lelkész tartja az alkalmakat. Arra nem gondolhatunk, hogy felekezeti szerint külön tartunk istentiszteleteket vagy más foglalkozásokat.

Ennek oka ebben az esetben nem az, hogy mindhárom túlterheltek vagyunk, hanem az, hogy az őrizetesek jelentős része nem is tudja, hova tartozott egykor, vagy azt, meg van-e egyáltalán kereszteleve.

Természetesen ezért sokak számára kérdés, hogyan lehet tudatos, végiggondolt, folyamatos munkát végezni. Hogy a teljes képet lássuk, el kell mondanom, amikor a börtönben istentiszteletet tartunk, egy állandóan változó „gyülekezet” előtt állunk meg. Van ugyan egy-két olyan, aki már fél év óta minden alkalmon ott van, vannak azonban olyanok is, akik az „átmenő forgalom” részesei: előzetes le-tartóztatás alatt vagy szállítás előtt vannak. Ilyen értelemben nincs lehetőség hagyományos értelemben vett folyamatos munkára, sorozatos tartására, tematikájában, célkitűzésében építkező jellegű szolgálatra. Minden alkalom egyedi, ezért minden alkalommal átfogó kóstolót kell adni az „aktuális hallgatóknak” az evangélium lényegéből.

Mind a két kollegám másként másként tartja az alkalmakat. Ezért én elsősorban saját gyakorlatomról tudok csak számot adni. Nincsenek betűgútl formák, állandóan egyforma liturgiák. Mégis, a rendszeres alkalmakat (hétfő esték) úgy próbálom alakítani, hogy abban legyen „istentisztelet” és legyen kötetlenebb rész is.

Az istentisztelet minden részéhez fűzök magyarázatot, s ebbe „belecsempészek” egy kis bibliaismeretet, egy kis egyházismeretet. Így informatív anyagot is kapnak, a lényeg azonban mindig az evangélium. Hiszem és vallom, hogy ezekenél a sokak által „reménytelennek” tartott embereknél csak az evangélium ereje képes eredményt elérni.

Ha az evangélium embert formáló, átalakító, újíráteremtő erejében nem hinnék, nem is lenne értelme bemenni a börtönbe istentiszteletet vagy más egyházi programot tartani.

Tapasztalatom szerint Jézus modernsége, „mássága” a szokatlantól eltérő volta érdekes a hallgatók számára. Ezért különösen is szeretem elővenni Jézus meghök-kentő példázatait.

Az istentisztelethez hozzátartozik az ének – a börtönben is. E falak között is átéltem közösségformáló hatását. Nem könnyű megénekelteni a sokszor normális beszédre sem hajlandó embereket, de ha sikerül, az mindenképpen kapcsolat kialakulását jelzi. Ez természetesen csak úgy kivitelezhető technikai szempontból, ha mindig kézbe adom az aktuális ének-szöveget, legépelve. Lutherrel együtt valom, hogy a muzsika – s különösen a szent zene (ezesetben a közös éneklés) ördögűző. Ez azt is jelenti, hogy az éneklés nem csupán kísérő eleme együtteleinknek, hanem alappillére, a lényeg egyik hordozója.

Az istentisztelet a záróénekekkel beszélgetéssé alakul. „Szabad a vásár” alapállásban minden terítékre kerülhet. Hiszen esetleg egy – az aznapi témától teljesen eltérő – kérdés vagy hozzászólás is hűdverő szerepet, feszültségoldó funkciót tölthet be. Volt rá példa, hogy az aznapi témára semmi reakció nem érkezett, és a kérdések a legkülönbözőbb terepen mozogtak. (Az egészen egyszerű „mit tetszik ehhez szólni” kérdéstől kezdve, egészen a shakespeare-i lenni vagy nem lenni felvetés filozófiai háttéréig mindenről kérdez-

nek.) Előfordult már az is, hogy több mint egy óráig keresztül záporoztak a kérdések a textussal (pl. ellenség szeretete) kapcsolatban. A kötetlen rész teljesen kiszámíthatatlan – ezért nagyon „észnel kell lenni”. Természetesen a komolyan gondolt kérdések mellett előfordul ugrató vagy „csöbe húzni” kívánó szándékkal is megéjtett hozzászólás.

Itt már elérkezettünk a lelkész magatartása és nyelvhasználata témához. Az istentiszteletnek helyet adó cella nem templom! A hallgatók nem ajtatos kislánykák. Sokszor „kemény fiúk”, akik a börtönélet monotonitásának oldására jönnek be istentiszteletre.

Mindig hadilábon álltam a kenetes nyelvvel, s az egyik igen negatív hatású papi betegségnek tartottam a kánaáni nyelv használatát. Ezért igyekeztem eddigi szolgálatom 11 éve alatt mindig arra törekedni, hogy a legtermészetesebb nyelvet használjam a szószéken. Ennek ellenére komoly erőfeszítést jelentett az első időben és állandó koncentrációt továbbra is, hogy figyeljek nyelvhasználatomra. A lehető legegyszerűbb nyelv, az élesen egyértelmű fogalmazás, a ma emberélet szókincse - ezekre van szükség.

Viselkedés, a külső megjelenés? Az istentiszteletre felveszem a Luther-kabátot. (Ez nem magától értetődő – kollegáim nem teszik). A beszélgetés azonban már – részemről civilben zajlik. Teljesen oldottan, közéjük tűve, „Jazán”. Nagyon sokat számít a fogva tartottaknak a természetes viselkedés, az egyszerű normális emberi hang, az, hogy egyenrangú partnernek, beszélgető társnak tekintik őket. (Ez volt az első visszajelzés az egyik elítélttől: „az ért a legtöbbit az egészben, hogy ember-számba vettem...”)

Amennyiben a belső szituáció engedi, megkértem az öröket, ne legyenek benn az alkalmakon. (Ezt csak saját felelősségre kérhetem, hiszen nekik biztosítani kell a mi testi épségünket is.) Ha „magunk vagyunk” a börtönlakókkal, az mindig oldottabb légkört jelent.

Itt érkezünk el egy következő, fontos szolgálatterülethez: minden istentisztelet és program után van lehetőség egyéni beszélgetésekre – ezt a hivatalos vonalon „gyónásként” tartják nyilván, én inkább lelkipásztori beszélgetésnek tartom. Erre van alkalom „műsoron kívül” is. Amennyiben az elítéltektől kérve van, hogy lelkéssel szeretne beszélni, a nevelőtisztek (akikkel állandó kapcsolatunk van) jelzik, és soron kívül megyünk.

A fent említett lehetőségeken kívül többször kerítettem alkalmat vetítésre is. (Ben-Hur, Lukács evangéliuma, Kereszt és rugósok stb...) Ezek néha hosszabb ideig is beszélgetést jelentenek. Különösen az egyszerűbb emberekre vannak igen nagy hatással a vetítések.

Igen fontosnak tartom a Büntetés-végrehajtási Intézet vezetőivel és dolgozóival való jó kapcsolatot. Szükségünk van jó tanácsaikra, tapasztalataikra, józanító mondataikra. Feladatunk a büntetés-végrehajtásban megfáradt, talán néha fásult dolgozókat is egy kissé lelkesíteni, a megszokott gondolati kerékvágásból kiemelni, hiszen ezzel is segíthetjük munkájukat, hogy emberibb körülmények között dolgozhassanak és emberibb légkört tudjanak a falak között teremteni.

Be kell vallanom, készületlenül csöp-

pentem bele ebbe a munkába (-éppen úgy, mint egy megyei kórház lelkipásztori ellátásába). Magam kárán tanultam, s most is csak gyenge kezdőnek érzem magam. Ma Magyarországon egyre több hasonló intézetben várnak tőlünk szolgálatot. Nem ártana ezt a munkaágot is egy kissé összefogni, felkarolni és elsősorban *tartalmilag támogatni*. Úgy hiszem, hogy a börtön-lelkészség külön „szakma”, amit minden más területhez hasonlóan nem volna szabad „mezítlábasan” csinálni. Kérünk „főtőlről” segítséget. Jó lenne az is, ha mi, e szolgálatba beleszállunk össze tudnánk dolgozni, minimum tapasztalatcsere és témaátadás szinten.

Amikor a teológiáról kikérültem, lelkészi szolgálatom 95 %-a olyan volt, ami a gyülekezetben folyt, s a gyülekezet azért „fizetett”, hogy a híveket pásztoroljam, az istentiszteleti, bibliaórai, hitoktatói, pásztorális szolgálatot elvégezzem. Ma a munkám közel 50 %-a nem közvetlen a gyülekezetben folyik, jóllehet, lelkészi szolgálat. Ma már nem érzem szólomnak vagy csak üres járatnak, a régen oly sokat emlegetett *társadalmi szolgálatot*. Látogatom a börtönt, napokat töltök el a kórházban, járok hitoktatáson kívül is iskolákban, kollégiumokban, szolgálok más közösségekben. S a híveknek közben jól kell érteniük, hogy bár e munkákban a lelkész nem közvetlen az egyházközséget építi, mégis missziói munkát végez – amelyet e gyülekezet áldozatkészsége tart fenn. (Az egyházmegyék közösségében sem ártana tudatosítani, hogy egy megyei kórház, megyei börtön, megyei szakmunkás kollégium: *közös ügyünk*).

Kezdő tanuló vagyok a börtön-gondozásban. Szívesen tanulnék másoktól – akár e lap hasábjain is, hogy ne csak kipipáljuk – itt is voltunk –, hanem valóban a mentés szolgálata lehessen a munkánk.

Ifj. Hafenscher Károly

Íme, az ajtó előtt állok...

Igevers bemutatása a gyülekezetnek – szóban, képpel, a gyerekek segítségével

Íme, az ajtó előtt állok, és zörgetek: ha valaki meghallja a hangomat és kinyitja az ajtót, bemegyek ahhoz, és velem vacsorálok, ő pedig énevelem. *Jel. 3,20.*

Hat gyermek – kezében táblával – kiáll a gyülekezet elé. A táblákon az idézett igevers főnévi igenevei állnak egyenként: állni, zörgetni, hallani, kinyitni, bemenni, vacsorázni. A hat tábla ne ebben a sorrendben legyen olvasható. A gyülekezetet először csak arról kérdezzük meg, hogy ki tudná bibliai ismeretei alapján valamilyen logikai sorrendbe szedni a hat szót (az igét ekkor még kölcsonyosan el kell hallgatni). Ha kiadódott a helyes sorrend, rá lehet kérdezni a fenti ígére.

Ezután nyolc gyermek lép elő újabb táblákkal. Az elemekre bontott ige minden

sorra következő egységénél felemeli tábláját egy-egy gyermek. A táblákon a lentebb megadott egyszerű ábrák láthatók. Két nagyobb gyermek felváltva olvassa szövegét:

A: -

B: - Gondoljuk jól végig Jézus szavát. Vegyük sorra a fenti (vagy itt is idézett) ige minden kifejezését!

A: ÍME

B: Figyeljete! Nagyon fontos! Jegyezzétek meg jól!

A: ÁLLOK

B: Állok és várok. Kicsoda? – Jézus. Nagyon türelmesen áll és vár. Még mindig.

A: AZ AJTÓ ELŐTT

B: Kívül van Jézus. Nem bent a házban. A te életed háza előtt is megállt már Jézus. Ott vár. De te kizártad őt életedből, gondolataidból, ügyeidből, döntéseidből... Vagy mégsem?

A: ÉS ZÖRGETEK

B: Jézus észrevehetővé teszi magát. Bebocsátásra vár. Nem ront ajtóstul a házba, nem tör be erőszakkal. De zörget és kitarthatóan vár. A bebocsátást kérő zörgetés ugyanis tiszteletben tartja a te szabadságodat és önkéntességedet.

A: HA VALAKI MEGHALLJA HANGOMAT

B: Jézus igéjében szólít meg minket. Kopogtatása, zörgetése egyértelmű beszéd. Meg is hallható. Vannak, akik meg is hallják. - Valaki ezt mondta: „Isten olyan helyre illesztette fülünket, hogy egyikünk sem tud ráülni” (1) - szava tehát eljuthat fülünkig. Ne mondd, hogy nem hallhatod meg Őt.

A: ÉS KINYITJA AZ AJTÓT

B: Aki meghallgatja Jézus szavát, annak engedelmeskednie kell. A hallás csak az első lépés. Az ajtót belülről kell kinyitni. ezt csak te teheted meg. – Szívünk ajtaját csak azután tudjuk megnyitni, ha rádöbbenünk, hogy Jézus éppen hozzánk akar bejönni, hogy éppen minket akar megajándékozni. Nyisd meg hát az ajtót Jézus előtt. A Megváltó be akar lépni életedbe!

A: BEMEGERYEK AHHOZ

B: Mit ígér Jézus az ajtónyitónak? – „Ha valaki szeret engem, az megtartja az én ígéretet; azt pedig az én Atyám is szeretni fogja, és elmegyünk hozzá, és szállást készíttünk magunknak nála”. (2) Másutt ez áll a Szentírásban: „Akik pedig befogadták (Isten Fiát), azoknak megadta azt a kiváltságot, hogy Isten gyermekeivé legyenek; mindazoknak, akik hisznek az ő nevében.” (3) – Látható, hogy két eset lehetséges: vagy beengeded Jézust, vagy kizárod.

A: ÉS VELE VACSORÁLOK, Ő PEDIG ÉNEVELEM

B: Ha Jézus lakik szívedben, nagy az öröm: „Együnk és vígadjunk, mert ez az fiam, aki meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott.” (4) Az elveszett fiú hazatérése örömnép. A vacsora kifejezi a megbékélést és bűnbocsánatot. – Elhangzott-e már a te életedben is ez az ürvendő ige?

Ismét elhangzik az alapige, célszerűen az „A” gyermek szájából. Majd a gyerekek együtt énekelnek. Lehetséges énekek:

a.) Szívembe jött, szívembe jött,

Jött szívembe most, Úr Jézus!

Ó, jött ma még, lakója légy,

Jött szívembe most, Úr Jézus!

(*Jertek, énekeljünk – gyermekeinknek 244. éneke, Budapest, 1988.*)

b.) Jézus kopogtat, Gyertyát gyújtogat...

(*Evangelikus énekeskönyv 528. éneke*)

c.) Szép Hajnalcsillag, Jézus, ragyogj fel! ...

(*Evangelikus Énekeskönyv 148. éneke, különös tekintettel az utolsó sorokra.*)

A nyolc tábla ábrái sorrendben: felkiáltójel; óra (számlap és mutatók); bezárt ajtó, ajtókerettel; csengő nyomógomb; emberi fül; kulcs; ajtó, de már befelé nyitott ajtószárnyal; kehely és kenyér.

A 6+8 tábla dekorációs kartonból készíthető, több színben. A tábla mérete legálább A2-es (420x594 mm) legyen.

A felolvasandó szövegben szereplő utalások:

(1) – Wolfgang Dyck gondolata

(2) – Ján. 14,23.,

(3) – Ján. 1,12.,

(4) – Lk 15,23-24.

Göllner Pál

De szeretnék...

– Mozgással kísért ének –

(Itt következik a kotta az első versszak szövegével)

Az ének teljes szövege:

1. De szeretnék szálló madár lenni, Ringó-ringó zöld ágra repülni. Felrepülni, lerepülni, Jókedvemben csicseregni. De szeretnék szálló madár lenni.

2. De szeretnék nyíló virág lenni, Reggel, este harmatcseppet inni. Ha szél fújna, hajladozni. Minden este becsukódní. De szeretnék nyíló virág lenni.

3. Mégis legjobb kisgyermeknek lenni. Társaimmal az Istent dicsérni. Énekelni, imádkozni. Krisztus előtt leborulni. Mégis legjobb kisgyermeknek lenni!

Az énekhez kapcsolódó mozgások, mozdulatok soronként:

1. versszak (madár)

1. sor: Kezek oldalsó középtartásban, majd légyan szárnyalást utánoznak, a csuklók is szárnyalnak.

2. sor: Kezek lazán, magastartásban ringatózó fát utánoznak, jobbra-balra hajladozva.

3. sor: Könyökben behajlított kezekkel az egész kar mozog fel-le, közben az egyes ujjak (madártollak) egymástól függetlenül erőteljesen mozognak fel-le.

4. sor: A hüvelyk- és mutatóujj madárcaórt utánozva tátog, a többi ujj ökölbe zárva.

5. sor: Mint az 1. sornál.

2. versszak (virág)

1. sor: A csuklóknál összeillesztett két kézfej virágkelyhet formáz, az enyhén hajlított ujjak a szirmok kinyílását utánozzák ismételtén.

2. sor: Az egyik kéz képzeletbeli poharat tart és abból néhányszor iszunk.

3. sor: Ugyanaz a mozgás, mint az 1.

versszak 2. soránál. Itt azonban nem kell az ének ritmusát a mozgásnak követnie. Lassabban, szabadabban és lágyabban hajladozunk.

4. sor: ismét virágkelyhet utánozunk. Az ujjak ököbe záródnak és akét kézfej egymáshoz simul. Az ének elhalkul ennél a pontnál.

5. sor: Mint az 1. sornál. Az ének felérőödik.

3. versszak (kisgyermek)

1. sor: Egyik kezünk mutatóujjával többször magunkra mutatunk, az ének ritmusát követve.

2. sor: Nagyívű mozdulattal végigmutatunk a körülöttünk levő éneklőkön, egy vagy két kézzel.

3. sor: Énekelni - mintha énekeknöyvet tartanánk magunk előtt; imádkozni - imára kulcsoljuk kezünket és lehajjtuk fejünket.

4. sor: Fél térdre ereszkedünk.

5. sor: Mint az 1. sornál.

Megjegyzés: Az éneket Bálintné Varsányi Vilma lelkész (Cellödömlök) adta elő az egyik őszi pesti lórci Katechetikai Napon 1990-ben. A jelenlevők tetszését egyöntetűen megnyerte az ének, és kérték az ének anyagának közreadását. Ezúton teljesítjük a kéréseket.

„Μη φοβου, μονον πιστευε!”

<< „Ne félj csak higgy!”
ez valóban a summa,
felgyújtó sugara hulljon utunkra,
hogy higgyünk végig!
nincs cél igazabb.>>

A kis verseskötet szerzője ezért hálás a teológiának, a tudománynak és az egykori fakultásnak. Ezt tanulta Jézus szavaként Márk evangéliumából, és erről tanúskodott szóval s szavát hitelesítő étellel évtizedeken át kortársaknak, akik már elmentek, és akik még itt vagyunk. Bizonyára sokak nevében köszönöm a verseket, énekeket, fordításokat. Ne félj, csak higgy! - ezt tanultuk Scholz Lászlótól. Ugyanezzel a mondattal köszöntjük a 80 éves Scholz Lászlót.

Tudom, hogy sokoldalú ember ő, nekem mégis elsősorban első principálisom, akinek Zuglóban egy évig káplánja voltam, s minden héten feltett két kérdést ma is hallom: Tisztelendő úr - mit olvasott az elmúlt héten? - Tisztelendő úr! A hoinapi vázlatot?! - Ő maga is rendszeresen olvasott teológiát, pontosan kidolgozva prédikációját, készült. Válaszom után ő is elmondta, hogy ő mit olvasott, és ő mire jutott a másnapi textussal. Egy életre hálás vagyok szigorú, de melegsívű principálisomnak. Nem kényeztetett dicséreteivel, egyszer mondta egy év alatt: „ügyes volt Tisztelendő úr”, de tudtam, hogy a szigorú principális szerető szívű ember, s ezt nemcsak akkor éreztem meg, amikor az esküvői oltár előtt hirdette az igét: „Amikor félnem kellene is én bízom te benned” (Zs 56), verset is írt, hogy a

kedvenc Bach dallam „Bist Du bei mir...” esküvőhöz illő szöveggel szólaljon meg a szólólista ajkán. - Igen, tudom Scholz László sokoldalú ember, kitűnő teológus, egykor nagyteknintélyű MELE elnök, hűséges lelkipásztor, jó igehirdető, az Úsz mélyre ásó ismerője, egyházát és családját nagyon szerető ember, nekem első „főnököm” a lelkeszi szolgálatban, akire szívesen néztem föl mindig.

Ezek a versek csak ízelítők - a gazdag termés egy része csupán. Arany János „Ősziké”-ire hasonlítanak, de teológus háttérrel. Scholz László teológus szíve mélyéig, nem is akármilyen: a kereszt teológusa (a kereszt motívuma újra meg újra előkértül) és lutheránus teológus nem egy sztkkeblü felekezetieskedés értelmében, hanem úgy, hogy Lutherall a Krisztusra tekint. Tudós ember ő, aki nemcsak a Fasorban tanult és tanított, nem is csak a szeretett soproni teológiai Fakultáson, hanem egész életében, s ez a tanulás-kezdve mindvégig megmaradt: így tud rácsodálkozni a teremtett világra, az emberi sors és az egyház élete csodáira. Poeta doctus evangélikus módra, bár versei nem Babits versekre, hanem inkább Áprily négysorosaira emlékeztetnek sokszor. A négysorosokkal barátkoztam meg legnehezebben. Először éreztem - először úgy éreztem aforizmákat, közmondásszerű bölcs szavakat olvasok csak, többszöri olvasás után ma talán ezeket szeretem legjobban. Újszövegségi Példabeszédek könyve ez a rész. Érdemes minden szavakat ízelgetni s a csattanót megjegyezni.

Külön érdekesség az 1944-ben írt Énekek éneke. A Károli fordítás veretes szavait újra halljuk, s közben nem felejtjük, hogy ez a szerelmi líra a háború utol-

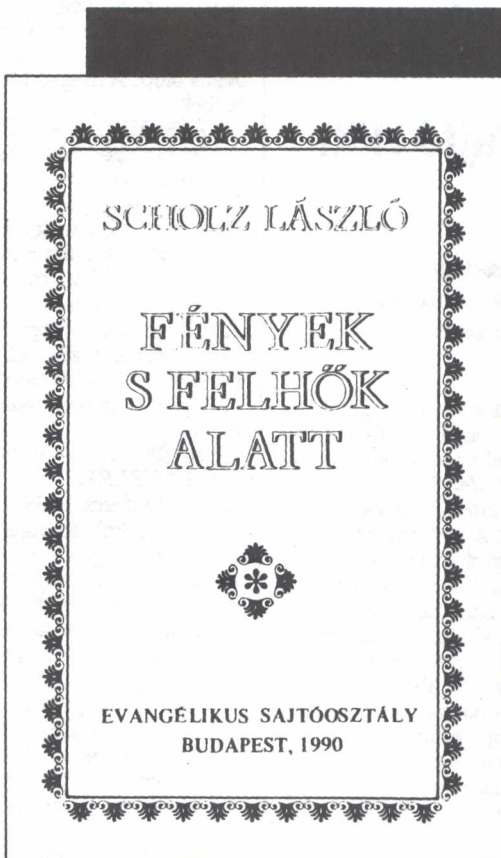
só előtti esztendejében született.

Szeretem a fordításokat. Scholz László azelőtt is fordított, Zuglóban a spirituszillatú stencilgép mellett állt a káplán és készítette gyülekezeti, vagy konferenciái használatra a frissen fordított éneket, nemegynek köze volt egy-egy igehirdetés sorozathoz. Itt más fordítások is szerepelnek. Egy kísérletező embernek sorai. A már más fordításban ismert Bonhoeffer mondatok más fényt kapnak.

Az énekek! Énekes könyvünkben is található Scholz énekek, de csak Ő tudja pontosan, mennyi van belőlük a tarisznyában. Scholz László mindig szívesen énekel, tanított éneket és énekel együtt az éneklő egyházzal. Itt mutatkozik meg önkumenikus nyitottsága is: kínai és svéd, finn, német, zsidó szerző az ő tolmácsszolgálatára által szólal meg magyarul. A „ritka kiművelt fő, okos elme” itt a legalázatosabb, mert a fordítás bizony alázat.

Régen vártam már e kis kötetre, ő is több, mint egy évet várt rá. Talán nem árulok el elmondhatatlan titkot, ha azt írom, azóta is születtek versei. Ki tudja, hány verset, éneket, fordítást őriz íróasztala fiókja. Hadd tegyem fel a kérdést a szerző 80 éves születése évfordulóján: nem kellene Scholz László valamennyi írásából (beleértve igehirdetéseket, előadásokat, cikkeket) legalább egy válogatott anyagot, egy kötetre valót megjelentetnie egyháznak? Talán így is megmutathatnánk valamit abból, mennyire értékeljük, és szeretjük őt...

H.K.

Új könyvek...

BOTTA ISTVÁN

DÉVAI MÁTYÁS, A MAGYAR LUTHER

GIERTZ BO

HÁZÁT KÖSZIKLÁRA ÉPÍTETTE

Közlemény

Szerkesztőségünkbe egyre több olyan cikk érkezik, melyet szerzőik computer segítségével írtak. Általában ezek a kéziratok formailag áttekinthetőbbek, egységes kiemelésekkel jobban segítik a szerkesztés *technikai* részét is. Igazi nagy segítséget mégis az jelentene, ha a kézirat mellékleteként szerkesztőségünk megkaphatná mágneslemezen a *formázatlan* szöveg-file-t.

Kérjük tehát azokat, akik rendelkeznek IBM XT, AT kompatibil gépekkel, és az alább felsorolt szövegszerkesztők valamelyikével vagy olyan szövegszerkesztővel amely megfelelő szövegfile-formátumokat képes generálni, hogy szerkesztőségünk címére (1143 Budapest, Rózsavölgyi köz 3.) a következő felkérésekkor cikkeiket DDDS (360KB) vagy HDDS(1,2MB) 5.25"-es vagy 3.5"-es lemezen két külön alkönyvtárban elmentve szíveskedjenek elküldeni.

Szerkesztőségünkben az alábbi szövegszerkesztők illetve formátok konvertálhatók: ASCII, WordStar, WS 4.0 és 5.0, MS-word, WordPerfect, XyWrite, 8bitASCII, DCA, MultiMate, WP5.0, WP, WS.

Lemezket postán visszaküldjük!

LaPunk szerzői

Dr. Bolyki János, ref. teológiai
professzor – Bp.

Dr. Reuss András ev. teológiai
professzor

Dr. Nagy Gyula – ny. püspök
Dr. Brückner Ágoston rk. plébános
– Bp.

Ormos Elek, ev. lelkész – Mohács
Dr. Tökéczky László
művelődéstörténész, adjunktus,
ELTE, BTK – Bp.

Szilas Attila beosztott ev. lelkész – Bp.

Szabó István ev. lelkész

Györi Gábor ev. lelkész

Győr Sándor ev. lelkész

Zűgn Tamás ev. lelkész

Bajka F. Katalin ev. lelkész

Ifj. Kendeh György ev. lelkész

Szirmai Zoltán ev. lelkész

Szél Bulcsú ev. lelkész

Keveházi László ev. lelkész

Ifj. Hafenscher Károly ev. lelkész

Szabó Lajos ev. lelkész

Fabiny Tamás ev. lelkész

Donáth László ev. lelkész

Ifj. Hafenscher Károly ev. lelkész

Göllner Pál

LELKIPÁSZTOR

**Evangélikus
Lelkeszi
Szakfolyóirat**

Felelős szerkesztő:

Dr. Hafenscher Károly

Felelős kiadó:

Dr. Nagy István

A szerkesztés munkájában
a szerkesztőbizottság vesz részt.
Tördelőszerkesztő: Franko Mátyás
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
1143 Budapest, Rózsavölgyi köz 3.

☎ 163-6451

Eng. sz.: EL/11/1976

Készült az Evangélikus Teológiai Akadémia
ofszet gépén. Eng. sz.: 4335
Felelős: Dr. Nagy István

Előfizetés havi 70.- forint, fél évre 420.- forint
egy évre 840.- forint.

Nyugati terjesztésben: DM 6

ISSN 0133-2821

Híradó

Keresztény Orvosok Magyarországi Társasága

1990. december 6. szám

Negyedévenként megjelenő lap

„...Békesség a Földön a jóakarátú embereknek!”

„...És e Földön békesség, és az emberekhez jóakarati!”

Lk 2:14

Karácsonyra készülve, költői képek bukkannak elénk: a diófa ontja gyümölcsét mindenkinek, aki megrázza, – a gyermek rámosolyog mindenkire, – láthatatlan dolog a Gyermek bizalma, mosolya, mely mégis átölel, nemesít, Istent sugározza, – ha felfogod, rajtad keresztül továbbsugárzik. Nem mérhető, nem anyagi, ez az, ami VAN.

Orvosnak nehéz mosolyogni a különféle vélt vagy igazi tudománya, méltósága miatt, frusztrált az anyagi helyzete, beosztottjai, gyógyítási kudarcai, méltányosnak vélt tervei sikertelensége miatt. Orvos, aki gyógyítasz! Gondoltál már arra, hogy egy-egy műtét előtti felvilágosítás, egy mondat: „nem fog fájni”, „kellemetlen vizsgálat de túl kell esni rajta”, egy együttérző kézfogás a megkerülhetetlen halál előtt, – milyen sokat jelent a kiszolgáltatott betegnek?

Napjaink politikai-gazdasági zűrzavarában, egzisztenciánkért vívott csiszolt és csiszolatlan vitáink közepette – ne szégyelld felsegíteni betegeid kabátját, ne érezd dehonesztálónak, ha rámosolyogsz, ne sajnáld a fáradságot egy telefonra, hogy hogyléte után érdeklődj! Merjed elmondani tetteiddel, hangvétellel, ha módod van, igehirdetéssel, hogy Karácsony azért ünnep, mert a Béke Fejedelme megszületett, hogy elfér a farkas mellett a bárány! Ábrázold mindennapi munkádban, hogy mindenféle politikai ocsmányságok, gazdasági nehézségek, szörnyű bílnök közepette is, – él a Dicsőség Királya, és bennünk, rajtunk keresztül működik.

Hiszünk a kibontakozásban, melynek eszköze a Te és az Én jóakaratom és megértésem minden ember felé, a megbocsátás, – kiengesztelődés nem Kuwaittal, nem a két Németországgal, nem Dél-Koreával, – hanem azzal a betegemmel, aki a legtöbbet bosszant, azzal a kollégámmal, aki megfúrni készül, azzal a családtaggal, akinek naponkénti szokásait a legnehezebben viselem.

Erre mosolyogj, – nem színből, – szívből, jóakarattal. És akkor valósul az Ige első mondatrésze:

Dicsőség a magasságban az Istennek!

Boldog, áldott Karácsonyt kívánunk minden jóakarátú – és még nem jóakarátú testvérünknek!

TARTALOM

A vezetőség munkája

(Gulyás Márta) 2

Gondolatok az abortuszról

(Drenyovszky Irén, Gaizler Gyula, Margittay Erzsébet írásai) 2

Hazai hírek

Meddig terjedjen az empátia?

(Záborszky Magda beszámolója) 3

A Hospice-mozgalom

(Makó Éva beszámolója Révész Istvánné előadásáról) 4

„Csak egy ilyen háttérrel lehetett”

(Drenyovszky Kálmán beszámolója) ... 5

A KÉSZ rendezvényéről – Ifjúsági, vidéki híreink 5

Nemzetközi hírek

Az orvoslás jövője az új Európában

(Szörényi András írása) 6

Hippocratesi eskü, – Gentben 1948.

..... 7

Beszámoló a Dessau-i konferenciáról

Drenyovszky Irén, Gaizler Gyula, Madarász Judit 7

Referáló rovat – Mit olvastunk?

Orvosetika – egy nyugati ország perspektívájában

(O. Sorland előadása, ref. Makó Éva) .. 8

Génesbészlet – CMF-nyilatkozat

ref. Böszörményi Katalin) 8

Emberi vesék – kereskedelmi forgalomban

(A. Winn, ref. Bekény Sándor) 9

Missziós orvosok – Ötvenhárom esztendő Afrikában – Indiai benyomások – Missziós kórházak Afrikában

(CMF-cikkek, ref. Zimmermann Márton) 9

Hirdetések, kongresszusi hírek

..... 12